



DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 37

(1999-2000)

Om lov om endringer i lov 29. mai 1981
nr. 38 om viltet (viltloven)

Tilråding fra Miljøverndepartementet av 14. april 2000, godkjent i statsråd samme dag.

1 Proposisjonens hovedinnhold

Miljøverndepartementet legger med dette frem forslag om endring av lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet. De sentrale endringene springer ut av et behov for å tilpasse viltloven til de utfordringene den moderne viltforvaltningen stiller når det gjelder effektivitet, fleksibilitet og lokal forankring. Forslagene tar sikte på å klargjøre reglene om felling av rovvilt i forhold til prinsippet om differensiert forvaltning og utvide viltmyndighetenes muligheter til å felle vilt for å ivareta offentlige interesser. Videre foreslås å lovfeste overføring av ansvar og virkemidler til kommunen. I tillegg foreslås noen mindre justeringer ut fra behov som er kommet opp ved praktiseringen av loven. Konkret foreslås endringer på følgende punkter:

- tilpasning av fellingsbestemmelsen for rovvilt som gjør skade i forhold til prinsippet om differensiert forvaltning
- innføring av bestemmelse om felling av vilt i særlige tilfeller
- utvidelse av retten til forfølgning av såret vilt på annens grunn
- innføring av kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond
- innføring av kommunal rett til skadefelt hjortevilt og bever, samt fallvilt m.v. av samme
- presisering av plikten til å gi viltorganene opplysninger og innføring av tilleggsavgift for unnlatelse av å inngi opplysninger
- utvidelse av unntak fra båndtvangsbestemmelsen
- overføring av beslutningsmyndighet til kommunen m.h.t. dressurområder for hund

2 Rovdyrpolitikken

Stortinget har fastlagt gjeldende rovviltpolitikk bl. a. gjennom behandlingen av St. meld. nr. 27 (1991-92) og nr. 35 (1996-97), jf. Innst. S. nr. 182 (1991-92) og nr. 301 (1996-97). En grunnleggende målsetning i rovviltforvaltningen er å sikre levedyktige bestander av de fire store rovviltartene i Norge og samtidig opprettholde et aktivt jordbruk med mulighet til å la bufe og tamrein utnytte beiteressursene i utmarka. Dette innebærer at det er nødvendig med en *differensiert forvaltning*, der disse hensyn balanseres på best mulig måte. Dette vil si at det i nærmere avgrensede områder ikke skal legges til rette for reproduserende bestander av store rovdyr. I disse områdene skal rovdyrbestandene i første rekke forvaltes gjennom bruk av skadefellingstillatelser og bestandsregulerende tiltak som lisensjakt og kvotefri jakt på gaupe. Innenfor særskilte kjerneområder og forvaltningssoner for store rovdyr, vil regjeringen iverksette forebyggende tiltak og omstillingstiltak for å begrense skader på bufe og tamrein. Det kan også være aktuelt å gi skadefellingstillatelser innenfor kjerneområdene og avgrensede forvaltningssoner, men terskelen vil her ligge høyere enn utenfor. Det er spesielt viktig å understreke at målet om levedyktige bestander av bjørn og ulv, samt jerv i Sør-Norge, først og fremst skal nås gjennom forvaltningen innenfor kjerneområder eller fastsatte forvaltningssoner. Felling må derfor ikke hindre oppnåelsen av dette målet.

Kjerneområdet for jerv i Nord-Norge er opphevet. Jervebestanden må i disse områdene forvaltes balansert, slik at en sikrer bestandens overlevelse. Dette innebærer at en må legge til rette for en reproduserende bestand med sammenhengende utbredelse, men at det ved gjennomføring av bestandsregulerende tiltak må legges vekt på å begrense tapene i viktige beiteområder for bufe og tamrein.

Stortinget har også gitt uttrykk for at arbeidet med skadefelling må effektiviseres slik at skadegjørere kan tas ut raskt og effektivt når det er gitt skadefellingstillatelse.

Dagens ulike jaktformer og forankring i gjeldende rett:

Viltlovens utgangspunkt er at alt vilt er fredet, jf. viltloven § 3. Jakt og ulike former for felling er unntak fra dette.

Viltloven § 9 gir hjemmel for å fastsette hvilke arter som kan være gjenstand for *jakt* (også kalt ordinær jakt). Slik jakt kan være kvoteregulert, jf. eksempelvis kvotejakt på gaupe, men vil ofte ikke være kvantitativt begrenset.

I tillegg inneholder viltloven regler om «avlivning uten hensyn til fredning» i §§ 11-15. Viltloven § 11 gir adgang til å felle vilt for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person og under direkte angrep på bufe og tamrein. Bestemmelsen har mye til felles med straffelovens regler om nødrett og nødverge og omtales gjerne som *nødvergebestemmelsen*.

Viltloven § 12 hjemler *lisensjakt* - som er skademotivert regulering av vekst og/eller utbredelse av en rovviltbestand i henhold til fastsatt kvote relatert til et nærmere bestemt geografisk område.

Viltloven § 12 hjemler også *skadefelling* - som er felling av et bestemt antall enkeltindivider av rovvilt som gjør vesentlig skade på bufe eller tamrein.

Også §§ 13-14 a hjemler skadefelling av vilt. Det vises for øvrig til omtalen i punkt 5.1.

3 Høring

Et forslag til lovendringer ble sendt på høring den 21. oktober 1999, med tre måneders frist for uttalelse. Høringsinstansene var:

- Den Norske Advokatforening
- Den Norske Turistforening
- Departementene
- Det norske skogselskap
- Direktoratet for naturforvaltning
- Dyrebeskyttelsen Norge
- Faunakrim
- Foreningen Våre Rovdyr
- Framtiden i våre hender
- Friluftslivets Fellesorganisasjon
- Fylkeskommunene
- Fylkesmennene
- Greenpeace Norge
- Grunneiernes Frittstående Viltutvalg
- Kommunene
- Kommunens Sentralforbund
- Landsorganisasjonen i Norge
- Miljøstiftelsen Bellona
- Natur og ungdom
- Norges Bondekvinnelag
- Norges Bondelag
- Norges Bygdeungdomslag
- Norges Birøkterlag
- Norges Dyrebeskyttelsesforbund
- Norges Fjelloppsynsmennsforening
- Norges Fjellstyresamband
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Norges Miljøvernforbund
- Norges Naturvernforbund
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Norsk Kennel Klub
- Norsk Ornitologisk Forening
- Norsk Sameråd
- Norsk sau- og geitalslag
- Norsk Skogbruksforening
- Norsk Zoologisk Forening
- Norsk Økologisk Landbrukslag
- Norske 4H
- Norske Reindriftssamers Landsforbund
- Norske Samers Riksforbund
- Oslo og Omland Friluftsråd
- Regjeringsadvokaten
- Reindriftsadministrasjonen
- Riksadvokaten

- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Samenes Landsforbund
- Sametinget
- Sivilombudsmannen
- Statsskog SF
- Stiftelsen for økologisk landbruk
- Utmarkskommunenes Sammenslutning
- Verdens Naturfond

Det er i kommet inn uttalelser fra 17 fylkesmenn, 245 kommuner, 6 fylkeskommuner, samt følgende høringsinstanser:

Departementer:

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Barne- og familiedepartementet
- Forsvarsdepartementet
- Fiskeridepartementet
- Finansdepartementet
- Justisdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Kirke- og undervisningsdepartementet
- Landbruksdepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Utenriksdepartementet

Øvrige:

- Den norske Advokatforening
- Dyrebeskyttelsen Norge
- Foreningen Våre Rovdyr
- Grunneiernes Frittstående Viltutvalg
- Hardangervidda villreinutvalg
- Høgskolen i Bergen
- Landsorganisasjonen
- Norges Birøkerlag
- Norges Bondelag
- Norges fjelloppsynsmenns forening
- Norges fjellstyresamband
- Norges Veterinærhøgskole
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Norges Naturvernforbund
- Norsk Almennings Forbund
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Norsk Kennel Klub
- Norsk Ornitologisk Forening
- Norsk sau- og geitlagslag
- Norsk Skogbruksforening
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Zoologisk Forening
- Norske Reindrifsamers Landsforbund
- Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Zoologisk institutt

- Oslo og Omland Friluftsråd
- Regjeringsadvokaten
- Reindriftsforvaltningen
- Riksadvokaten
- Samisk høyskole
- Statens naturforvaltningsråd
- Stor-Elvdal Grunneierforening
- Universitetet i Bergen, Zoologisk institutt
- Universitetet i Oslo, Biologisk institutt
- Universitetet i Tromsø, Fagenhet for zoologi v/Tromsø museum
- Utmarkskommunenenes Sammenslutning
- World Wildlife Fund, Verdens Naturfond, Norge
- World Wildlife Fund, Østerrike, Frankrike, Finland, Hellas, Sverige, Sveits og Spania
- Økokrim

Når det gjelder innholdet i uttalelsene, vises til de enkelte kapitler nedenfor.

Forslagene om endringer av viltloven §§ 31 og 32, med tilhørende endringer i annet lovverk, er utsatt for å sikre at endringsforslag knyttet til fellingshemler og kommunal viltforvaltning kan fremmes våren 2000. Regjeringen vil komme tilbake til disse endringsforslagene.

4 Endring av § 12 - Felling av rovvilt for å forhindre skade på bufe og tamrein

4.1 Gjeldende rett

Gjeldende § 12 i viltloven lyder:

Etter nærmere regler som Kongen fastsetter kan departementet, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, gi tillatelse til felling av et bestemt antall individer av en rovviltart som gjør skade av vesentlig betydning på bufe eller tamrein. Fellingstillatelsen skal være begrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom.

Bestemmelsen er en fullmaktsbestemmelse som overlater til Kongen å gi nærmere regler for felling. Bestemmelsen oppstiller imidlertid flere skranker m.h.t. når felling skal kunne tillates. Bl .a. må det være tale om en *rovviltart* som *gjør skade på bufe eller tamrein*. Det er videre et krav at denne skaden må være *av vesentlig betydning*. Bestemmelsen tar også stilling til forhold som får anvendelse når forvaltningsmyndigheten velger å gi fellingstillatelse, idet fellingstillatelse kan gis *uten hensyn til de regler som ellers gjelder* og videre skal være *avgrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom*.

Ordlyden i § 12 sier *rovviltart*, uten å avgrense dette nærmere. Forskriften som er fastsatt med hjemmel i § 12, om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe, regulerer imidlertid utelukkende de arter som fremgår av tittelen. Andre aktuelle rovviltarter, som ørn og rev, har i praksis vært regulert i henhold til andre bestemmelser i viltloven kap. IV.

Begrepet *bufe* har i praksis vist seg å være vanskeligere å avgrense klart. Kjernen i begrepet er først og fremst sau, men også geit, storfe og hest har vært ansett å naturlig høre med. Det har ved flere anledninger vært ønske om å innfortolke flere arter i bufebegrepet, noe som hittil har vært avvist av viltmyndighetene i relasjon til § 12.

I motsetning til bestemmelsene i §§ 13, 14 og 14 a, åpner § 12 for felling av *et bestemt antall individer* av en rovviltart som *gjør skade*» (uthevet her). I dette ligger et krav om å begrense antallet som kan felles. I formuleringen ligger etter departementets vurdering imidlertid ikke noe rettslig krav om at fellingstillatelsen *må* omfatte det eller de skadevoldende individer av arten. Normalt vil skadefellingstillatelser likevel rettes mot dette/disse individer.

Dagens utfordringer i forvaltningen av de store rovdyrene, har gjort det nødvendig å avklare det nærmere innholdet i passusen *som gjør skade av vesentlig betydning*.

Tilfeller hvor det nylig har skjedd angrep som også ligger an til å fortsette, og som samlet er å betrakte som vesentlig, ligger i kjernen av bestemmelsens virkeområde.

Hvor det har skjedd vesentlig skade i det aktuelle området for lengre tid tilbake, typisk sist beitesesong, vil det også være hjemmel til å felle forutsatt at øvrige omstendigheter tilsier det. Dette gjelder selv om det ennå er lang tid fram til neste beitesesong, så lenge omstendighetene tilsier at store problemer kan forventes i det aktuelle området når bufe kommer på beite. Mulighe-

ten til å gi fellingstillatelse hvor det er stor avstand i tid, både m.h.t. oppstått skade og potensiell skade, f. eks. som følge av at bufe ikke er på beite om vinteren, ble i forhold til ulv også lagt til grunn i Oslo byretts dom av 20. desember 1999, se s. 21. Noe annet er at forvaltningen i slike tilfelle ofte har valgt ikke å gi fellingstillatelse, ut fra en vurdering av andre hensyn, jf. «kan-skjønn».

Hvor oppstått skade i seg selv ikke er vesentlig, men hvor den sammen med fremtidige skader samlet sett vil være å betrakte som vesentlig, åpner etter departementets vurdering dagens hjemmel for felling. Departementet bygger dette bl.a. på ordlyden *gjør*, som ved sin presensform i prinsippet ikke peker mer bakover enn fremover, og bestemmelsens formål som er å unngå skade i fremtiden.

Hvor det er tale om vesentlig fremtidig skade, uten at skade er oppstått på vedtakstidspunktet, vil det etter departementets oppfatning også kunne være hjemmel til å gi fellingstillatelse. Bestemmelsens rekkevidde i forhold til ren preventiv felling er imidlertid såvidt uklar og omstridt at departementet ønsker å endre bestemmelsen slik at blant annet dette kommer klarere frem.

Skade av vesentlig betydning er en rettslig standard, hvis innhold avhenger av en rekke forhold som; områdets betydning som beitemark, områdets status (og betydning) for den aktuelle rovdyrart, de aktuelle rovdyrindividets betydning for bestandsutviklingen o.s.v. For å besvare dette kreves god kunnskap om bestandenes sammensetning og utviklingstendenser, artenes adferd og områdebruk o.s.v.

Norge ratifiserte Konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) i 1985. I henhold til konvensjonen har hvert enkelt deltakerland en selvstendig forpliktelse til å opprettholde levedyktige bestander av arter som omfattes av konvensjonen. Allerede da viltloven ble vedtatt i 1981, ble den sammen med tilhørende forskrifter ansett å være et rettslig/administrativt grunnlag i tråd med Bernkonvensjonen. Det ble bl. a. vist til Bernkonvensjonen og uttalt at «det internasjonale samarbeid på dette felt bygger på erkjennelser som utgjør en viktig del av fundamentet for den nye viltloven», jf. Ot. prp. nr. 9 (1980-81) om lov om viltet s. 40.

Når det gjelder prinsipper og metoder for felling, sier § 12 at tillatelse til felling kan gis *uten hensyn til de regler som ellers gjelder*. Dette innebærer at de restriksjoner viltloven setter når det gjelder jaktbarhet, jakttid, prinsippet om human jakt og bruken av jakt- og fangstmetoder i kapittel VI, kan settes til side. I forarbeidene til vedtagelsen av viltloven av 1981 ble det understreket at det åpnes for adgang til å bruke «...fangstredskaper, snøscooter m.v.», jf. Ot. prp. nr. 9 (1980-81) s. 51.

I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og ikke minst Bernkonvensjonens regler vedrørende dette (se punkt 4.4), vil det likevel være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle.

4.2 Høringsforslaget

Departementet ga i høringsnotatet uttrykk for at gjeldende rett ikke anses som et tilstrekkelig redskap m.h.t. å møte de kommende utfordringene i for-

valtningen av de store rovdyrene. Sentralt i høringsforslaget var å etablere et rettsgrunnlag som er tilstrekkelig fleksibelt til å romme en gjennomføring av prinsippet om differensiert forvaltning, samt møte utfordringene med voksende rovviltbestander. Departementet ga videre uttrykk for at prinsippet om differensiert forvaltning innebærer at vektleggingen av skadesituasjonen i forhold til vernet av rovviltbestandene vil avhenge av hvilket område det er tale om, og variere mellom ulike arter og individer.

Differensiert forvaltning vil kunne innebære at en aktivt forhindrer rovvilt i å etablere seg uten at det allerede har oppstått skade på bufe eller tamrein i det aktuelle området. Departementet foreslo på denne bakgrunn å endre viltloven § 12, slik at felling også kan iverksettes *for å forhindre skade* av vesentlig betydning på bufe og tamrein.

Forslaget inneholdt også en tilføyelse om at felling kan iverksettes av myndighetenes eget tiltak. For øvrig var forslaget likelydende med gjeldende rett.

Departementet understreket at de arter som omfattes av lovbestemmelsen fortsatt har fåtallige bestander. Det ble videre gitt uttrykk for at det er ønskelig med en forvaltning som gir rom for å ta i bruk ulike tiltak i ulike områder og over tid etter hvert som bestandene utvikler seg. Det ble gitt uttrykk for at fellingsadgangen inntil videre skal praktiseres restriktivt, spesielt innenfor fastsatte kjerneområder og nærmere bestemte forvaltningssoner, inntil bestandsmålene er oppnådd. Utenfor disse særskilt fastsatte områdene, og i de deler av landet der Stortinget klart har uttrykt at det ikke bør legges til rette for bestander av nærmere angitte arter, vil det være aktuelt med mer utstrakt bruk av felling som virkemiddel.

Bufebegrepet har i forslaget vært avgrenset til sau, geit, storfe og hest.

Høringsnotatet la til grunn at de nærmere bestemmelser om adgangen til å felle skadegjørende rovvilt ville bli fastsatt ved forskrift, vedtatt i umiddelbar forlengelse av nærværende lovrevisjon. Det ble gitt uttrykk for at forskriftsbestemmelsene blant annet skal gjenspeile Bernkonvensjonens krav til ivaretagelse av levedyktige bestander, og at felling forutsetter at det ikke er andre tilfredsstillende løsninger. Forskriftene vil konkretisere differensiert forvaltning ytterligere.

4.3 Høringsinstansenes syn

De aller fleste høringsinstansene har uttalt seg til ny § 12. *Den norske Advokatforening, Norges Jeger og Fiskerforbund (NJFF), Norges Skogeierforbund, Reindrifftsforvaltningen, Landbruksdepartementet, Høgskolen i Bergen, Norges Veterinærhøgskole, Universitetet i Oslo (UiO), Stor-Elvdal Grunneierforening, i tillegg til flertallet av kommuner og fylkesmenn,* støtter forslaget. Mange ønsker imidlertid en avklaring av en del forhold knyttet til praktiseringen av bestemmelsen. Enkelte støtter intensjonen i forslaget, men mener begrepet «skade av vesentlig betydning» både er for skjønsmessig og for restriktivt. De fleste fylkesmenn er positive til etablering av et mer fleksibelt forvaltningssystem og ser behovet for å gjøre lovgrunnlaget romsligere for å kunne takle nye situasjoner som følge av en endring i rovdyrbestanden. Det vises til at det forvaltningsmessig er viktig at prinsippet om differensiert forvaltning synliggjøres i lovverket, samt at potensialet for skade av vesentlig betydning i langt sterkere grad legges til grunn ved iverksettelse av fellingstillatelse, slik at omfanget av

dokumenterte skader på søknadstidspunktet får en noe mindre betydning. Det påpekes at det er nødvendig med klargjørende retningslinjer og vilkår for praktiseringen av fellingstillatelser, samt at forvaltningsstrategier, herunder geografisk sonering, er avklart for alle arter. Flere fylkesmenn mener at § 12 også bør kunne anvendes i forbindelse med godkjente forvaltningsplaner for de store rovdyrene, dersom dette vil bidra til måloppnåelse av den godkjente planen.

Foreningen Våre Rovdyr, Norges Naturvernforbund, Norsk Zoologisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening, Norges naturforvaltningsråd, Dyrebeskyttelsen Norge, Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Tromsø går imot forslaget med den begrunnelse at gjeldende rett regulerer området tilstrekkelig og at bestemmelsen går for langt i å åpne for liberal fellingspraksis. Også blant dem som forkaster forslaget, har flere gitt uttrykk for at det inneholder skjønnsmessige begreper, og at dette vil svekke muligheten til å ivareta levedyktige bestander og unndra vurderingen fra domstolskontroll.

Flere fylkesmenn er i tvil om det er riktig, utfra den sårbare status som truede rovdyr har, å innføre et prinsipp om å felle rovdyr før det er påvist skade. *Fylkesmannen i Sogn og Fjordane* mener resultatet kan bli at bestandene av truede rovdyr kommer under ekstra press, og peker på at det vil bli enda vikligere enn tidligere å gjennomføre grundige bestandsregistreringer av rovdyr for å unngå en utilsiktet reduksjon av bestandene. *Fylkesmannen i Tromspå* peker at det må være en forutsetning at endringen skjer innenfor målsettingen om å opprettholde levedyktige bestander av store rovdyr. *Fylkesmannen i Rogaland* bemerker at selv om de mest truede artene har økt noe i antall de siste årene, må de betegnes som truet og utsatte for uforutsigbare bestandsnedganger, særlig i et langsiktig og genetisk perspektiv. Det bør fremdeles være åpning for at rovdyrene kan benytte andre deler av landet enn kjerneområder og primærområder, særlig så lenge skadenivået er på et minimum og en har rimelig kontroll på utviklingen for øvrig. *Fylkesmannen i Hedmark*uttaler at dersom «fare for skade» legges til grunn ved iverksettelse av fellingstillatelse, vil ethvert dyr som tilfeldigvis befinner seg utenfor de fastsatte kjerneområdene kunne få et svakt vern. I denne forbindelse er det viktig å ta hensyn til rovdyrenes vandringskapasitet. Dyr som normalt har tilholdssted innenfor kjerneområdet kan tidvis bevege seg utenfor. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag* peker på at de foreslåtte endringene skaper forventninger til forvaltningens initiativ i forhold til en mer aktiv bruk av felling som virkemiddel, noe som vil kunne medføre diskusjon og mulige konflikter om hvor det skal kunne settes inn tiltak uten at det allerede har oppstått skade.

Noen kommuner viser til at differensiert forvaltning må innebære at det ikke blir etablert rovviltbestander i «nye» områder der landbruksinteressene er sterke og beiteressursene aktivt blir utnyttet av husdyr og tamrein. Slikt skille mellom områder kan gjøres gjennom egne forvaltningsplaner for større områder. Hvis forvaltningsplanene skal fungere etter sin hensikt, må det bli langt lettere å felle rovdyr der en ikke ønsker at det skal etableres bestander av rovdyr.

Flere kommuner mener at adgangen til felling for å forhindre skade må praktiseres restriktivt, så lenge målet om levedyktige bestander av store rovdyr ikke er oppnådd. Et mindretall av kommunene er skeptisk til at loven skal åpne for å felle rovdyr uten at de har gjort skade på verken bufe eller tamrein.

Det stilles også spørsmål ved samfunnsøkonomien i å iverksette fellingstillatelser på streifdyr som ikke har gjort skade.

Justisdepartementet påpeker at forslaget synes å gi rovviltet et svakere vern enn i dag, fordi en ikke skiller mellom kjerneområder/forvaltningssoner som skal ha fast bestand av rovvilt og områder som ligger utenfor disse. Under henvisning til prinsippet om differensiert forvaltning, foreslår Justisdepartementet å beholde dagens ordlyd innenfor slike kjerneområder/forvaltningssoner. Justisdepartementet er også én av flere høringsinstanser som mener at Bernkonvensjonens vilkår om at felling bare kan skje når «det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning» og at felling «ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse», bør tas inn i lovteksten. Flere gir klart uttrykk for at forholdet til Bernkonvensjonens vilkår uansett bør avklares i forhold til hvordan bestemmelsen skal praktiseres. Det anføres at dette er viktig ettersom forståelsen av konvensjonen er omstridt og uavklart.

Verdens Naturfond mener forslaget til § 12 bryter med Bernkonvensjonen. Så lenge bestandene ikke er ansett levedyktige, kan man etter deres oppfatning ikke felle rovdyr før de forvolder betydelig skade og under forutsetning av at felling ikke truer bestandens livskraftighet. Når bestandsmålene er nådd, må loven etter Verdens Naturfonds mening bare hjemle felling for å forhindre alvorlig skade utenfor kjerneområder/forvaltningssoner. For gaupe innebærer det at § 12 bare kan hjemle felling på de nærmere fastsatte områdene på Vestlandet og i Finnmark, hvor myndighetene har bestemt at faste gaupebestander ikke skal tillates. For jerv i Sør-Norge og bjørn, bør felling bare kunne skje utenfor kjerneområdene. For jerv i Nord-Norge, kan felling ikke hjemles i § 12, da arten skal være etablert i landsdelen uten at noen nærmere avgrensning er gitt. For ulv, anføres at ingen felling kan skje før bestandsmålet for Sør-Skandinavia er nådd og soneringsplan er godkjent.

Økokrim anfører at forholdet til Bernkonvensjonens krav til ivaretagelse av bestandens overlevelse hva gjelder ulv, er for lite opplyst i høringsbrevet. Økokrim ber også om grundig behandling av nødvendig bestandsnivå for å kunne felle i lys av byrettens dom. Også *Engerdal kommune* understreker behovet for en klargjøring i relasjon til Bernkonvensjonen, spesielt kravet til levedyktig bestand i relasjon til § 12 og § 15 a.

Regjeringsadvokaten reiser spørsmål om forslaget, ved å bruke et så skjønnsmessig kriterium som «skade av vesentlig betydning», er tilstrekkelig egnet som grunnlag for en differensiert forvaltning. Den raske utviklingen i rovviltbestander og behov for løpende vurderinger av interessekonflikter, taler ifølge Regjeringsadvokaten for en mer generell fullmaktsbestemmelse som i større grad overlater til Kongen å fastsette nærmere regler for når fellingstillatelse kan iverksettes. Dersom en fastholder begrepet «vesentlig betydning», påpeker Regjeringsadvokaten behovet for å avklare omfanget av domstolens prøvelsesadgang i relasjon til dette i forarbeidene.

Enkelte, bl. a. *UiB*, anfører at skadekriteriet er utslag av en foreldet oppfatning av det økologiske samspill, som bygger på et skille mellom skade- og nytte dyr. Enkelte gir uttrykk for at også dyrets lidelser og økonomisk skade bør omfattes av skadebegrepet.

Flere, hvoriblant *Justisdepartementet*, *Økokrim*, *Norges Skogeierforbund* og *Den norske Advokatforening*, uttrykker tilfredshet over begrepet «for å forhin-

dre skade...» og mener det klargjør bestemmelsen i forhold til adgangen til å felle *før* skade er oppstått i et område. Andre påpeker at det ligger for store hypotetiske elementer i dette begrepet, m.h.t. å kunne vurdere omfanget av en potensiell fremtidig skade. Det anføres at ethvert rovdyr i prinsippet vil være en potensiell skadevolder i nærheten av bufe og at dette ikke kan være nok til å utløse fellingstillatelse.

Enkelte, blant andre *Norges Bondelag*, mener derimot at rovdyr må kunne felles uansett hvor de befinner seg.

Norges Naturvernforbund, Foreningen Våre Rovdyr, Norsk Zoologisk Forening m. fl. mener forslaget gir så vid adgang til skjønnsutøvelse at det kan komme i strid med viltlovens formål om å bevare naturens artsrikdom, og/eller Grunnlovens § 110 b. Adgangen til skjønnsutøvelse betraktes av flere som særlig uheldig i kombinasjon med at myndigheten delegeres til fylkes- og kommunenivå. Det vises til at forvaltningen av truede arter fordrer god kunnskap, og at stor nærhet til konkrete konfliktsituasjoner kan være uheldig.

Når det gjelder rovdyrbegrepet, har *Norsk sau- og geitagslag* og *Norsk Bonde- og Småbrukarlag* uttalt at ørn bør omfattes. *Norsk Ornitologisk Forening* er skeptisk til et vidt rovdyrbegrep, spesielt med tanke på havørn og kongeørn.

Flere ønsker bufebegrepet utvidet til å omfatte sine interesser. Hund, bier, struts, lama og villsvin, skade på hjortedyr, produksjonsdyr og husdyr generelt er anført. Også flere *kommuner* foreslår at jakthunder sidestilles med bufe og tamrein, og en kommune foreslår at også bier/bikuber bør tas inn. Noen kommuner mener at også hjortevilt bør omfattes av bestemmelsen.

Alle som har uttalt seg til høringsforslagets tilføyelse om at myndighetene kan iverksette felling av eget tiltak, er positive til forslaget. *Regjeringsadvokaten* påpeker imidlertid behov for at det tas stilling til hvilke saksbehandlingsprosedyrer som bør gjelde i slike tilfelle.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag peker på at det må legges til rette for å bygge opp kompetanse for uttak av store rovdyr som gjør skade, og at denne kompetansen bør ha lokal tilknytning. Flere *kommuner* mener at bestemmelsen bør kunne brukes av regionale forvaltningsorganer/fylkesmannen for å oppnå målsettinger i en godkjent forvaltningsplan for store rovdyr. Flere kommuner ønsker å få myndighet til å utstede skadefellingstillatelse eller at myndigheten bør legges til lavest mulig nivå. Andre kommuner har imidlertid understreket at staten bør stå for uttak ved bestandsregulerende tiltak.

Mange har hatt synspunkter på spørsmålet om hvilke fellingsmetoder og prinsipper som skal gjelde ved skadefelling. De fleste som har uttalt seg om dette, påpeker behovet for en videre adgang til bruk av raske og mer effektive fellingsmetoder enn det som har vært vanlig til nå. Det vises bl. a. til motoriserte kjøretøy og hiuttak av jerv. Enkelte mener det ikke må være noen restriksjoner i bruk av metoder, og at dette behovet fra norsk side eventuelt må tas opp i forhold til Bernkonvensjonen. Det pekes på at hensynet til å stanse skadene, fordrer rask saksbehandling og effektiv jakt. Hensynet til kostnadseffektivitet og mediafokus anføres også å tale for effektiv felling. Enkelte peker på at gjeldende rett skiller mellom skadefelling og annen jakt og at dette må gjenspeiles klarere i praksis.

Flere *fylkesmenn* mener myndighetene må ha et system for effektivt uttak av skadegjørere, og stiller seg positiv til muligheten til å felle rovviltarter ved bruk av andre metoder enn de som er gjeldende under ordinær jakt/lisensjakt. Det forutsettes at de metoder som tillates etter § 12 ikke må påføre dyret unødige lidelser. *Fylkesmannen i Aust-Agder* presiserer viktigheten av at unntak fra bestemmelsene om jaktmetoder m.v. skjer innenfor rammen av viltlovens prinsipper og våre internasjonale forpliktelser. En del kommuner har også tatt opp spørsmålet om bruk av alternative jaktmetoder og foreslår, av hensyn til effektiv felling, at jaktmetoder ved skadefelling bør være uavhengig av de metoder som er lovlig under ordinær jakt eller lisensjakt.

Dyrebeskyttelsen og *Norges Naturvernforbund* mener de fellingsmetoder som skal tillates benyttet bør være mer restriktive enn dagens praksis, og foreslår at myndighetene velger ut en gruppe erfarne jegere til å gjennomføre fellinger.

Når det gjelder kostnadene ved felling, har både organisasjoner, fylkesmenn og kommuner gitt uttrykk for at disse fullt ut må dekkes av staten, gjerne belastes statsbudsjettets post for forebyggende tiltak mot rovviltskader. Det er også anført at det ikke kan legges ansvar på dyreeier m.h.t. regulering av rovdyrbestander, men at dette må tilligge forvaltningsmyndighetene. *Verdens Naturfond* mener derimot det er uheldig om kostnadene ved felling belastes budsjettet for forebyggende tiltak, da dette vil kunne bety at midler til felling går på bekostning av andre og mer langsiktig virkningsfulle tiltak.

Noen av høringsinstansene har også uttalt seg om nødvergebestemmelsen i viltloven § 11. Det er sagt at bufegrepet bør utvides til å omfatte jakt-hunder, og at hjemmelen til å felle i nødvergesituasjoner ved «... fare for direkte angrep på bufe eller tamrein.» bør gjeninnføres. Det er også uttalt at en mer fleksibel forvaltning bør gjenspeiles også i nødvergebestemmelsen.

4.4 Departementets merknader

Mange av høringsinstansene har påpekt at begrepet *skade av vesentlig betydning* uklart. Begrepet var ikke nytt i departementets høringsforslag, men en videreføring av gjeldende rett på dette punkt. Departementet mener at det er vanskelig å konkretisere dette skjønnsmessige begrepet nærmere i loven. Vurderingen av hvilket skadepotensiale som bør kunne utløse fellingstillatelse, må tas av forvaltningen i hvert enkelt tilfelle, hvor det bl. a. særlig må tas hensyn til om fellingen gjelder rovvilt innenfor et kjerneområde/en forvaltningssone eller ikke. *Regjeringsadvokaten* og *Justisdepartementet* har også kommet med viktige innspill m.h.t. forslaget egnethet til å danne grunnlag for en differensiert forvaltning.

Departementet ser at begrepet *vesentlig skade* i seg selv gir lite veiledning i forhold til ønsket om en differensiert forvaltning. Departementet foreslår på denne bakgrunn å ta ut vesentlighetskriteriet som et generelt kriterium i loven, og introdusere begrepet differensiert forvaltning i lovteksten. Det presiseres videre at kriteriene for felling skal være forskjellige for ulike områder. Bestemmelsen gir dermed grunnlaget for en romsligere fellingsadgang enn i dag i visse områder, mens arten skal være underlagt et strengt vern i andre områder. Dette betyr blant annet at det innenfor sistnevnte områder hjemles adgang til å stille krav om at skadepotensialet må være vesentlig, og at fore-

byggende tiltak tillegges stor vekt. Det utkast til ny Forskrift om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe (forvaltningsforskriften) som ble sendt på høring 2. februar 2000, inneholder allerede slike særskilte kriterier.

Begrepet *bestandens overlevelse* samsvarer med forpliktelsene i henhold til Bernkonvensjonen. De nasjonale målsetningene knyttet til oppfølgingen av Bernkonvensjonens forpliktelser, er nedfelt i St. meld. nr. 35 (1996-97) kapittel 7. Departementet vil understreke at vurderinger knyttet til bestandens overlevelse er et skjønnsmessig spørsmål som forvaltningen må vurdere på faglig grunnlag til enhver tid. Bestandens overlevelse relaterer seg ikke til hvert enkelt individ. Det er summen av forvaltningstiltak som skal ivareta bestandens overlevelse.

Det foreslås videre presisert i lovteksten at de særskilte kriteriene som skal gjelde i forhold til noen områder, skal sikre bestandenes overlevelse. Kriteriene og områdene vil derfor måtte tilpasses dette målet. Gjennom kravet om bestandens overlevelse, tar bestemmelsen også høyde for bestandsutviklinger. Kriteriene for felling må også kunne tilpasses en situasjon med tallrike bestander.

Hvilke kriterier som må være oppfylt for å kunne felle individer av de enkelte rovviltarter har nær sammenheng med artenes status i Bernkonvensjonen.

Om forholdet til Bernkonvensjonen

Noen arter er etter Bernkonvensjonen utpekt til å kreve et spesielt vern. Tre av Norges fire store rovdyrarter (ulv, jerv og bjørn) er listet opp i Bernkonvensjonens Vedlegg II, og er dermed underlagt et slikt spesielt vern. I henhold til hovedregelen i artikkel 6, er dyrearter i Vedlegg II totalfredet. Dette betyr bl. a. at all forsettlig dreping, fangst, skade og forstyrrelse er forbudt. Hovedregelen for arter opplistet i Vedlegg III (gaupe) er konvensjonens artikkel 7, som bl. a. sier at bestanden skal holdes utenfor fare.

Konvensjonens artikkel 9 hjemler unntak fra reglene bl. a. i artiklene 6, 7 og 8, «under forutsetning av at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning og unntaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse» (uthevet her). Vilkaaret om at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning, er ikke innarbeidet i lovteksten i forslagene til ny § 12, men er innarbeidet i utkast til revisjon av Forskrift 9. juli 1993 om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe, som er sendt på høring.

Departementet vil for øvrig understreke at selve grepet med differensiert forvaltning, er den løsning som i Norge anses å være *tilfredsstillende* både i forhold til interessene knyttet til utmarksbeite og hensynet til rovviltbestandene. Ved å konsentrere innsatsen med forebyggende tiltak til sentrale leveområder for rovvilt, kan man oppnå større effekt når det gjelder bestandens overlevelse i Norge, enn ved å spre tiltakene. Når det gjelder den enkelte avgjørelse om felling, vil svaret på om det foreligger andre tilfredsstillende løsninger dermed variere avhengig av om det gjelder individer innenfor eller utenfor kjerneområdene/forvaltningssonene.

Kravet i ny § 12 om at tillatelse til felling kan skje *for å forhindre skade på bufe eller tamrein*, samsvarer med unntaksmuligheten i Bernkonvensjonens artikkel 9 nummer 1 annet strekpunkt, om å avverge skade på husdyr.

Bernkonvensjonen artikkel 9 sier videre at skaden som skal avverges må være *alvorlig*. Med den kjerneområdeinndelingen/soneringen som vil gjelde for rovviltforvaltningen i Norge, skal det langt mindre til for å betrakte rovvilt-skade på bufe og tamrein som *alvorlig* utenfor kjerneområder/forvaltningssoner enn innenfor. I disse særskilt utpekte områdene skal det langt mer til før skaden anses som alvorlig, hensett til målet om ivaretagelse av bestandens overlevelse. Formålet med kjerneområder eller forvaltningssoner er nettopp å foreta en interesseavveining i forkant, som så utgjør rammen for den enkelte fellingstillatelse. Bernkonvensjonens krav om *alvorlig skade* er dermed integrert i prinsippet om differensiert forvaltning og utvelgelseskriteriene for de forskjellige områdene. Det gir etter departementets mening derfor mer veiledning å knytte fellingsadgangen i loven opp til differensiert forvaltning, enn å stille et krav om vesentlighet. Departementet finner derfor også at § 12 tar høyde for endringer som kan skje i relasjon til Bernkonvensjonen, og som kan få betydning for kravet om vesentlighet. Departementet foreslår også av den grunn å ta ut vesentlighetskravet i dagens bestemmelse, og i stedet stille de nødvendige krav gjennom forskrift. Se for øvrig departementets merknader innledningsvis i dette kapitlet.

Det fremgår også av konvensjonen at de enkelte land har en forpliktelse til å samarbeide der dette er formålstjenlig. Samarbeid over landegrensene svekker imidlertid ikke det enkelte lands forpliktelser i forhold til å ivareta-kelse av de enkelte arter.

Departementet viser til Innst. S. nr. 82 (1985-86) om ratifikasjon av Bernkonvensjonen, der Utenriks- og konstitusjonskomitéen peker på følgende:

«For Norges del er bruken av utmarksbeite mer vanlig enn i de fleste andre europeiske land. Komitéen vil peke på at dette berører fredning av leveområder for blant annet større rovdyr som ulv, jerv og bjørn. Leveområdene for disse artene strekker seg delvis over grensen til Sverige og Finland. Dette gjelder i særlig grad for ulv, men også i noen grad for jerv og bjørn. Etter komiteens mening nødvendiggjør dette et samarbeid mellom disse nordiske land om forvaltningen.

Komitéen oppfatter art. 9 i Konvensjonen slik at norske myndigheter (in casu Direktoratet for naturforvaltning) kan følge utviklingen i de ulike rovdyrstammene, og vurdere det nivå og den vitalitet som er nødvendig og ønskelig for at stammene skal kunne overleve. Dersom rovdyrstammene blir så tallrike at de gjør alvorlig skade, kan Direktoratet for naturforvaltning sørge for å gjennomføre den nødvendige bestandsregulering.

Komitéen vil peke på at denne forståelse av art. 9 i Konvensjonen ikke er i strid med viltloven, der hovedprinsippet er å sikre samtlige viltarter som naturlig hører hjemme i den norske fauna. For rovdyrene er dette ytterligere presisert ved forskrifter av 24. februar 1983, der formålet er «å holde skadene på bufe og tamrein på et rimelig nivå og samtidig sikre levedyktige bestander av bjørn, jerv og ulv i Norge».

Komitéen vil understreke at unntakshjemmelen i art. 9 kan tillegges vekt under tilpasning av norsk lovgivning til de krav som Konvensjonen stiller.»

Departementet legger på denne bakgrunn til grunn at forpliktelsene etter konvensjonen ikke innebærer at en skal sikre enhver lokal forekomst av de store rovdyrene i Norge. Departementet viser i den forbindelse til St. meld. nr. 35

(1996-97), der prinsippet om en differensiert forvaltning av de store rovdyrene legges til grunn for norsk rovviltforvaltning. I tråd med denne politikken legges det opp til at rovdyrartene forvaltes med utgangspunkt i kjerneområder og/eller arealsonering.

I forbindelse med at det i 1999 ble gitt fellingstillatelse på to ulver i Stor-Elvdal kommune i Hedmark, ble spørsmålet om norsk ulveforvaltning tatt opp til behandling på det 19. møte i «Standing Committee» under Bernkonvensjonen. Fra norsk side ble det overfor konvensjonen vist til samarbeidet med Sverige om forvaltningen av den sør-skandinaviske ulvebestanden. Det ble også vist til at norsk rovviltforvaltning bygger på prinsippet om en differensiert forvaltning, og at Norge skal ivareta levedyktige bestander av store rovdyr innenfor nærmere definerte områder. Standing Committee tok informasjonen fra Norge til etterretning og konkluderte med at det ikke skulle åpnes noen sak mot Norge for brudd på konvensjonens bestemmelser.

Når det gjelder samarbeid med naboland m.h.t. rovvilt, så har Norge i tråd med Bernkonvensjonen utviklet et nært forsknings- og forvaltningssamarbeid med svenske myndigheter. Sverige er foruten å være part i Bernkonvensjonen også forpliktet gjennom EUs habitatdirektiv. Ettersom habitatdirektivet bygger på Bernkonvensjonen ivaretar disse sammenfallende hensyn. Sverige og Norge forvalter rovviltbestander som i biologisk forstand er felles. Når det gjelder ulv, er forvaltningssamarbeidet nedfelt i en egen avtale mellom Direktoratet for naturforvaltning og Naturvårdsverket fra 1998. Avtalen gir en felles plattform for forvaltningen og retningslinjer for iverksetting av nye tiltak. Avtalen bygger på foreliggende politiske og faglige føringer i de to landene.

En annen problemstilling, som også har en side til Bernkonvensjonen, er hvilke prinsipper og metoder som bør tillates ved felling. Dette er et spørsmål som har opptatt mange av høringsinstansene. Ordlyden i proposisjonsutkastet er på dette punkt, i likhet med høringsforslaget, identisk med dagens bestemmelse. Gjeldende § 12 sier at tillatelse til felling kan gis *uten hensyn til de regler som ellers gjelder*. Dette betyr at viltlovens bestemmelser i kapittel VI, om jaktbarhet, jakttid, prinsippet om human jakt, jakt- og fangstmetoder, kan settes til side. Se mer om dette under punkt 4.1.

Også Bernkonvensjonen er sentral i forhold til jakt- og fangstmetoder, ettersom den i artikkel 8 i utgangspunktet forbyr bruk av alle ikke-selektive fangstmetoder og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder som er angitt i Vedlegg IV. Bestemmelsen gjelder både arter i Vedlegg III og tilfelle hvor det etter artikkel 9 gjøres unntak for arter i Vedlegg II.

Når det gjelder praktiseringen av bestemmelsen, vil departementet vise til at Stortinget har bedt departementet om å vurdere opprettelsen av et statlig jegerkorps. Et slikt jegerkorps vil gjennomgå opplæring og kunne gjennomføre felling både i tilfelle hvor myndighetene iverksetter felling av eget tiltak, og i vanskelige fellingssaker som er utløst etter søknad om skadefelling, eventuelt ved felling etter at lisens- eller kvotejakt ikke har gitt ønsket resultat.

Øvrige kommentarer

Mange av høringsinstansene har vært opptatt av hvilket forvaltningsnivå spørsmålet om fellingstillatelse bør avgjøres på. Det er i denne omgang ikke

foreslått endringer i gjeldende rett eller praksis m.h.t. myndighetsnivå etter § 12. Av hensyn bl. a. til dette områdets kontroversielle karakter, ser departementet behov for at myndigheten til å gi forskrift på dette området fortsatt blir liggende til Kongen. Det foreslås derfor ingen endringer på dette punkt.

Den myndighet som i henhold til bestemmelsen er tillagt departementet, er i dag delegert til Direktoratet for naturforvaltning. Departementet legger til grunn at myndigheten også etter den nye bestemmelsen ligger til direktoratet. Når det gjelder delegasjon til andre nivåer, fanges dette i første rekke opp av den etablerte ordningen med betingede fellingstillatelser. Dette er imidlertid forhold som vil vurderes nærmere i forbindelse med revisjonen av forvaltningsforskriften. Departementet vil presisere at en ønsker å videreutvikle den praksis som har vært ført, hvor også kommunen for nærmere angitte arter og innenfor gitte rammer får anledning til å åpne for felling etter § 12.

Når det gjelder rovdyrbegrepet, har departementet vurdert gjeldende praksis og høringsinstansens syn i relasjon til gjeldende rett. Etter ordlyden omfattes i dag alle rovdyr som kan gjøre skade på bufe og tamrein. Ordlyden inkluderer dermed i utgangspunktet roviltarter som ørn og rev. Andre aktuelle roviltarter enn bjørn, jerv, ulv og gaupe har imidlertid så langt vært regulert etter andre bestemmelser, mens forskriften etter § 12 har vært begrenset til de fire store rovdyrene. Departementet mener at denne løsningen er tilfredsstillende, og foreslår derfor å begrense § 12 til de fire store rovdyrartene som i dag rent faktisk reguleres av bestemmelsen.

Når det gjelder bufebegrepet, finner departementet ikke grunn til å utvide dette i forhold til det som ble foreslått i høringsnotatet og det som regnes som gjeldende rett. Den nye § 12 a i viltloven, jf. Ot. prop. nr. 62 (1998-99) Om lov om endringer i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, begrenser erstatningsansvaret for rovviltskader til skader på *husdyr og tamrein*. I tillegg til bufe, omfatter begrepet *husdyr* i den tilhørende erstatningsforskriften *gjeterhund, vokterhund og jakthund under lovlig jakt, lovlig trening eller jakthundprøver*. Selv om det er gode grunner for at disse omfattes av erstatningsordningen, kan ikke departementet se at skadepotensialet i forhold til enkeltindivider av hund normalt skal kunne forsvare felling av rovvilt. Departementet betrakter gjeter- og vokterhunder som virkemidler for å forhindre skade på bufe, og som sådan i en annen stilling enn bufe. Departementet peker i den forbindelse på at vokterhunder bl. a. trenes nettopp for konfrontasjoner med rovdyr, hvorpå de naturlig vil utsettes for fare for angrep fra slike. § 12 hjemler felling også i tilfelle hvor det ikke har skjedd noen forutgående skade. Dette gjør bestemmelsen lite egnet som grunnlag for eventuell felling på grunn av skade på gjeter- og vokterhunder. Intensjonen med § 12 er først og fremst å beskytte næring knyttet til bufe, hvor det å forhindre fremtidig skade på bufe står sentralt. Skade på gjeter- eller vokterhund betyr ikke nødvendigvis økt fare for fremtidig skade på bufe, men vil kunne være et moment som kan ha betydning for vurdering av risikoen for at skade vil oppstå.

Departementet vil imidlertid vise til utkastet til ny § 14 a med merknader, som i helt spesielle tilfeller kan gi grunnlag for felling. Når det gjelder hunder i andre situasjoner enn de som ble tatt inn i erstatningsforskriften, samt øvrige husdyr som ble avvist som grunnlag i den sammenheng, finner departementet det unaturlig om disse likevel skulle gi grunnlag for fellingstillatelse. Til anførselen om at hjortevilt bør omfattes av § 12, vil departementet vise til § 14 a, som

hjemler felling av viltarter som gjør skade eller vesentlig reduserer andre arters reproduksjon.

Når det gjelder någjeldende begrensning i at eventuell felling må gjelde *et bestemt antall individer*, ser departementet ikke grunn til å endre gjeldende rett. Heller ikke kravet om at tillatelse til felling må gjelde *et bestemt område og et bestemt tidsrom* foreslås endret.

Noen høringsinstanser har hatt synspunkter på hvem som skal dekke utgiftene ved felling. I tilfelle hvor forvaltningen iverksetter felling av eget tiltak, legger departementet til grunn at staten dekker kostnadene ved felling. Hvor tillatelse til felling gis etter søknad, vil staten kunne gå inn i helt spesielle tilfelle; enten i form av økonomisk tilskudd, eller gjennom bruk av et statlig jegerkorps som er under planlegging i regi av Statens Naturoppsyn (SNO) og kommunen.

Ettersom høringsnotatet ikke inneholdt forslag til endringer i § 11, følges disse uttalelsene ikke videre opp i denne omgang.

5 Endring av § 14 - Felling av andre viltarter som gjør skade - ny § 14 a - Felling av vilt i særlige tilfeller, og tilhørende endring av § 35

5.1 Gjeldende rett - generelt om fellingshjemlene i viltloven kapittel IV

Viltloven inneholder i dag flere bestemmelser som gir adgang til å felle vilt uten hensyn til fredning (ikke jaktbare arter) eller jakttid (jaktbare arter). Bestemmelsene tar i all hovedsak sikte på å beskytte nærmere bestemte private interesser. Slik gir § 12 adgang til felling av rovvilt for å hindre skade på husdyr på utmarksbeite (bufe og tamrein), § 13 adgang til felling av hjortevilt for å beskytte innmark og avling, § 14 a adgang til felling når en viltart gjør vesentlig økonomisk skade på jaktbare viltarter av næringsmessig betydning, mens § 14 gir en generell hjemmel for felling når vilt gjør skade i nærmere angitte tilfeller. § 14 a omfatter bare viltarter som det er fastsatt jakttid på, d.v.s. at den gjelder felling utenom fastsatt jakttid. Offentlige interesser som mer eller mindre uttrykkelig ivaretas i dag, er faren for oversvømmelse ved beverdam (§ 13) og faren for at noen viltarter ved predasjon truer bestander av annet vilt (§ 14 a).

Den generelle bestemmelsen i § 14 er blitt tolket slik at den fanger opp viltarter og skadetyper som §§ 12 og 13 ikke uttrykkelig tar stilling til. Ettersom skadetyperne - og dermed interessen av å få felt viltet - i de gjeldende bestemmelsene i stor grad er knyttet til private interesser, har det derfor vært naturlig at adgangen til felling er avhengig av søknad fra den skadelidte. Både ved felling etter § 14 og § 14 a, er det dessuten den jaktberettigede som forestår fellingen. Ved felling etter § 13, kan for så vidt direktoratet bestemme at andre enn den jaktberettigede kan felle viltet (§ 35), men viltet kan etter loven tilfalle den jaktberettigede mot fradrag i vedkommendes kvote. Forarbeidene til bestemmelsen omtaler også regelen som en «hjemmel til forhåndsfelling». Gjeldende § 12 står i den forbindelse i en særstilling, siden en effektiv rovviltforvaltning krever at også myndighetene av eget initiativ må kunne gripe inn og ta ut skadegjørere. En slik adgang til felling av eget initiativ er derfor innfortolket i gjeldende § 12, og foreslås nå uttrykkelig lovfestet der. Viltmyndighetenes egen fellingsadgang etter § 12 illustrerer også at felling etter § 12 ivaretar interesser utover de rent private, nemlig å sikre en balansert forvaltning. I praksis har en ved felling etter § 12 så og si alltid oppnevnt et særskilt jaktlag eller særskilte jegere som har foretatt felling, i steden for den ellers jaktberettigede.

Hjemmelsgrunnlaget for at viltmyndighetene i spesielle tilfeller kan felle vilt av eget tiltak for å ivareta offentlige interesser, i henhold til kapittel IV, er mangelfullt.

5.2 Høringsforslaget

Det ble i høringsforslaget vist til at det hvert år oppstår situasjoner der enkeltindivider av ulike viltarter utvikler en adferd som medfører en sikkerhetsrisiko eller fare for betydelige materielle skader. Som eksempler kan nevnes elg og moskus som har forvillet seg inn i bebyggelse og vist aggressiv adferd overfor mennesker, individer av store rovdyr som tar opphold i tettbygde strøk, knoppsvane som viser sterk aggressivitet overfor mennesker, og bjørn som opptrer usky og nærgående overfor mennesker. Årsakene til at slike situasjoner oppstår kan være mange. Dels kan det skyldes egenskaper ved dyret selv som f. eks. hormonelle forandringer eller at individet er ungt og uerfarent. Ofte er imidlertid læring en viktig faktor som medvirker til at slik adferd utvikles. Læring kan stimuleres ved tilsiktede eller ubetenksomme handlinger fra mennesker, f. eks. ved at dyra føres eller gis lett tilgang til matavfall. I noen tilfelle kan dette løses gjennom informasjon som kan påvirke menneskets adferd eller andre sikringstiltak. Det kan likevel oppstå situasjoner som gjør det nødvendig å foreta felling.

Departementet ga i høringsnotatet uttrykk for at det har vist seg å være behov for at viltforvaltningsmyndighetene får styrket sine hjemler til å felle vilt i en del særlige tilfelle. Bl. a. gjelder dette felling av vilt med slik uønsket eller aggressiv adferd som beskrevet foran, som i praksis gjerne har blitt overlatt til politiet å håndtere i samsvar med sine hjemler. Ofte har det vært lokale eller regionale viltforvaltningsmyndigheter som har anmodet politiet om å gripe inn. Det har vært vanlig at personer fra den lokale viltforvaltningen er behjelpelig med gjennomføring av slike fellinger, f. eks. av elg i byområder.

Det ble videre vist til at det har vært uttrykt ønske om en klarere grenseoppgang mellom viltmyndighetenes og politiets ansvar på dette området, der det bl. a. har vært framholdt at tiltak av forebyggende karakter for å hindre at uønskede situasjoner oppstår bør være et ansvar for viltforvaltningen. Forslaget innebærer ingen endringer i politiets myndighet til å iverksette felling etter sine hjemler. Ved en utvidelse av viltmyndighetenes adgang til å gripe inn, vil det imidlertid være mulig å reservere anvendelsen av politiets myndighet til de svært akutte situasjoner med betydelig fare for personers sikkerhet.

Departementet viste i høringsnotatet videre til at man ønsker mulighet til å gripe inn overfor kritiske utviklinger i viltbestanden. Det har i de senere år forekommet mange tilfeller av både ulovlig innførsel, samt tilsiktet og utilsiktet utsetting av viltarter. I mange tilfeller vil slik illegal import og/eller utsetting kunne representere en trussel mot andre arter i Norge, eller mot stedegne bestander/raser av naturlig forekommende arter gjennom predasjon (se spesielle merknader til § 14) endrede konkurranseforhold, introduksjon av nye parasitter eller sykdomsagens og genetisk påvirkning av stedegne bestander. Det ble vist til internasjonalt samarbeid under Konvensjonen om biologisk mangfold, hvor det er bred enighet om at introduksjoner må rangeres som den nest største trussel mot biologisk mangfold etter ødeleggelse og oppsplitting av leveområder. For å bekjempe dette problemet, ønsker departementet å styrke føre-vår prinsippet i forhold til avdekking av negativ og uønsket påvirkning av vårt nasjonale biologiske mangfold. Det ble i høringsutkastet vist til at en innvandring som skjer naturlig, ikke bør være til hinder for at forvaltningsmyndighetene raskt kan gripe inn med nødvendige tiltak.

Departementet ga uttrykk for at myndighetene bør være tilbakeholdne med å regulere forholdet mellom naturlig forekommende arter utover det som kan gjennomføres innenfor rammen av ordinær jakt med hjemmel i § 9. Særlig i tilfeller der predasjon går ut over en art som er så fåtallig at den står i fare for å bli utryddet, vil det imidlertid kunne være aktuelt med tiltak.

På bakgrunn av ovennevnte behov, foreslo departementet i høringsnotatet følgende bestemmelse som ny § 15 a:

«(felling av vilt i særlige tilfeller)

Utover reglene i §§ 12 til 15 kan direktoratet eller den det bemyndiger, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt når dette anses nødvendig for å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer. Tilsvarende kan slik felling iverksettes for å ivareta offentlige helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om adgangen til å iverksette felling etter første ledd.

Felling som nevnt i første ledd kan om nødvendig gjennomføres på annens eiendom.»

På grunn av behov for å presisere fellingsadgangen nærmere, foreslo departementet hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om adgangen til felling gjennom forskrift.

Departementet la til grunn at det i forhold til § 15 a, lett vil oppstå situasjoner der myndighetene vil ha behov for adgang til annens eiendom utover det som dekkes av retten til fri ferdsel. En regel om dette ble derfor foreslått lovfestet i utkastet § 15 a, tredje ledd.

Av hensyn til rask gjennomføring, uten å risikere tidkrevende avklaring av eiendomsforhold, foreslo departementet å tilføye § 15 a i den bestemmelse som gir direktoratet adgang til å bestemme at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede, jf. viltloven § 35. Dette vil imidlertid ikke utelukke at det i noen tilfeller kan være hensiktsmessig at felling utføres av den jaktberettigede. Dette ble nevnt som en aktuell fremgangsmåte, særlig ved felling av vilt som gjør skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer.

Hvorvidt den aktuelle viltart som man ønsker å iverksette felling på er omfattet av Bernkonvensjonen, og hvilket vedlegg den står oppført på, ble fremhevet som viktige tolkningsmomenter i forhold til praktiseringen av bestemmelsen.

Departementet foreslo at myndigheten etter § 15 a, for bestemte arter eller problemområder, skal kunne delegeres til fylkesmannen eller kommunen, f. eks. felling av vanlig forekommende jaktbare arter der slike enkeltfelling er ikke vil ha vesentlig innvirkning på artens bestandssituasjon. Departementet understreket at en tilstrebet et smidig system der beslutninger kunne tas raskt, men at det samtidig måtte legges vekt på at felling av f. eks. sårbare og truede viltarter bare skulle skje etter en kvalifisert vurdering av kompetent myndighet. Vurdering av forholdet til Bernkonvensjonens krav, ble presisert i denne sammenheng.

Fellingstillatelse etter § 15 a skulle etter høringsforslaget kunne gis «uten hensyn til de regler som ellers gjelder» m.h.t. jakttid, bruk av fangstredskaper, motorkjøretøyer m.v.

5.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene støtter høringsforslaget. Enkelte understreker betydningen av at Bernkonvensjonens vilkår klargjøres i forarbeidene og tas inn i loven eller forskriften. Bl. a. presiserer *Økokrim* at forholdet til Bernkonvensjonens krav om ivaretagelse av bestandens overlevelse bør avklares hva gjelder ulv. *Statens naturforvaltningsråd* støtter intensjonen i forslaget, men mener det bør understrekes i motivene at terskelen for felling skal være høy og at vilkårene i Bernkonvensjonen bør innarbeides i loven.

Reindriftsforvaltningen ønsker en tilføyelse om at fellingstillatelse kan gis av hensyn til samisk kultur. Det vises til internasjonale konvensjoner og Grunnloven § 110 a, som pålegger staten et særlig ansvar for den samiske folkegruppe m.h.t. å sikre og utvikle sin kultur, sammenholdt med en urovekkende utvikling av rovvilttap i reinbeiteområder.

Norges Naturvernforbund er skeptiske til forslaget. Det pekes på at det inneholder skjønsmessige formuleringer som åpner for felling i for vid utstrekning. Bestemmelsen kan misbrukes til å felle rovdyr som befinner seg utenfor sine kjerneområder, rovdyr som gjør skade på jaktbart hjortevilt og ville dyr hvis adferd misforstås.

Norsk Ornitologisk Forening mener alternativet «skade på naturlig fauna», må strykes, da det bygger på en foreldet forståelse av økologisk samspill. *Foreningen Våre Rovdyr* påpeker at forslaget går for langt, spesielt fordi det gir adgang til å skjerme ville arter mot predasjon. *UiB* går imot forslaget om å åpne for felling p.g.a. predasjon på hjemlig fauna, men støtter forslaget forsåvidt gjelder introduserte arter. *Statens naturforvaltningsråd* mener uttrykket «skade på naturlig fauna», bør tilføyes et kvalifikasjonskrav og at det presiseres i motivene hva som ligger i uttrykket. *Norsk Ornitologisk Forening* er skeptisk til bruken av et bufebegrep som muliggjør å trekke inn andre husdyr som f. eks. høner. Det vises til Høyesteretts dom hvor en hønsehauks angrep på høner ble ansett omfattet av bufebegrepet i nødvergebestemmelsen i § 11.

Enkelte gir uttrykk for at de ønsker grunneiernes innflytelse og/eller deltagelse ved felling. Bl. a. går *Hardangervidda villreinvall* mot at bestemmelsen utvider mulighetene for tilsidesettelse av grunneierretten når det gjelder forvaltning av villrein, og at dette skjer uten kompensasjon.

Regjeringsadvokatens savner saksbehandlingsprosedyrer for de tilfeller myndighetene selv iverksetter felling og stiller spørsmålstegn ved om begrepet «eiendom» omfatter husdyr.

Flere peker på viktigheten av en klar grenseoppgang i forhold til politiet. *Økokrim* anfører at dagens viltlov neppe er videre enn hjemlene i straffeloven § 48 og politiloven § 7 og etterlyser avklaring av grenseoppgangen i forhold disse hjemlene. Flere er skeptiske til overlappende kompetanse mellom politiet og viltmyndighet og viser til fare for uklare ansvarsgrenser. Det er også vist til at politiets beredskap, tilgjengelighet og nøytrale rolle i viltsammenheng gjør dem best egnet til å løse de aktuelle problemstillinger. Andre ser positivt på overlappende kompetanse.

En del høringsinstanser går imot forslaget i §§ 15 a og 35 under henvisning til at dagens hjemler er tilstrekkelige.

Når det gjelder gjennomføringen av vedtatte fellinger, er flere av høringsinstansene også i relasjon til § 15 a opptatt av rask saksbehandling og at bru-

ken av fellingsmetoder bør liberaliseres. Andre ønsker imidlertid, i likhet med det som er sagt til § 12, en mer restriktiv praksis enn i dag bl. a. ut fra dyrevernhensyn. Bl. a. er *Dyrebeskyttelsen Norge* imot bruk av motorkjøretøyer og fangstredskaper, samt jakt i yngletiden.

Fylkesmennene

De fleste fylkesmenn er positive til forslaget, og viser til at det er et klart behov for å få en egen hjemmel i viltloven for felling av vilt i særlige tilfeller. Dette gir større mulighet for en mer nyansert, og i større grad faglig bruk av felling enn tilsvarende bestemmelse i politiloven, samtidig som endringene gjør det mulig å iverksette fellinger i forhold til situasjonsbetingede og lokale behov. Flere viser imidlertid til at avgrensning og myndighetsfordeling av to likelydende og likeverdige hjemler i to ulike lovverk bør avklares og gjenspeiles i retningslinjer og instruksjoner til både viltmyndigheter og politiet. Det pekes på at et slikt delt ansvarsforhold kan skape usikkerhet og ansvarsfraskrivelse, og uansett retningslinjer vil det alltid være rom for utøvelse av skjønn i forbindelse med slike vedtak, kanskje spesielt ved felling av fredet rovvilt. Flere fylkesmenn støtter forslaget under forutsetning av at det utvikles et nært samarbeid mellom politiet og viltmyndighetene for saker som håndteres etter § 15 a eller politilovens § 7.

Fylkesmannen i Oppland uttrykker tvil om den delen av endringen i § 15 a som åpner for å gi kommunen myndighet til å felle vilt som representerer fare for person, og mener at slik myndighet fortsatt bør ligge hos politiet. *Fylkesmannen i Oslo/Akershus* behøver for å klargjøre ansvarsforholdene, men mener likevel at det bør være én instans som har ansvaret for folks sikkerhet, og at det naturlig bør være politiet.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forventer at ordlyden åpner for å felle moskus når bestanden på Dovrefjell overstiger ønskelig størrelse eller har en uønsket effekt på naturlig fauna, flora eller økosystemer. Det påpekes videre at § 15 a også må gi adgang til å felle uønskede utsatte arter som for eksempel ringgås, hvitkinngås eller snøgås i Oslofjorden, før bestandene blir så store at de skaper uønskede effekter på «naturlige» populasjoner eller nært beslektede arter. Fylkesmannen foreslår at ordet «skade» i relasjon til «naturlig fauna, flora eller økosystemer» endres til «uønsket effekt».

Kommunene

Et flertall av kommunene mener det er riktig å gi viltmyndighetene tilstrekkelig lovhjemmel for felling/fjerning av vilt med uønsket adferd. Flere kommuner påpeker et behov for definisjon og presisering av begrepene skade og fare, og en avklaring av avgrensningen mellom virkeområdet for politiloven og viltloven. Det foreslås at det ved fellingen bør gis anledning til å bruke andre fangstmetoder enn etter de regler som er fastsatt for ordinær jakt.

Flere kommuner viser til at avgjørelsene må kunne tas raskt når situasjonen krever det, og at nødvendige fullmakter bør gis til fylkesmannen og kommunen slik at det er større mulighet for å ta ut rette skadegjørende individ. Det påpekes fra flere kommuner at rødlistearter må vurderes særskilt.

Når det gjelder felling av vilt for å forhindre skade på person, er det uenighet om også dette bør ivaretas av viltmyndighetene. Noen kommuner mener

det er riktig å gi viltmyndighetene hjemmel til å gripe inn overfor enkeltindivider som medfører en sikkerhetsrisiko, og mener politiet mangler nødvendig viltkunnskap. Andre mener at det som gjelder skade på person fortsatt må være en politioppgave, og er uenig i at politiets myndighet skal innsnevres og gjøres avhengig av viltmyndighetene og deres vurdering av faresituasjonen.

Nore og Uvdal kommune mener bestemmelsene går for langt i å oppheve grunneiers rett til jakt.

5.4 Departementets merknader

Departementet bebudet i høringsbrevet at man skulle se nærmere på forholdet mellom gjeldende viltlov §§ 12, 13, 14 og 14 a, og den i høringsnotatet foreslåtte § 15 a. Også noen av høringsinstansene viser til at den foreslåtte bestemmelsen helt eller delvis dekker det samme som eksisterende bestemmelser. Etter at departementet nå har foretatt en ny gjennomgang av fellingsbestemmelsene i viltloven kapittel IV, jf. punkt 5.1, er departementet kommet til at gjeldende § 14 a bør tas opp i gjeldende § 14, og for øvrig dekkes av høringsforslagets § 15 a, se nærmere nedenfor. Høringsforslagets § 15 a foreslås tatt inn i loven som ny § 14 a. Ordlyden foreslås dessuten forenklet noe i forhold til høringsutkastet, ved at begrepet *offentlige interesser* flyttes frem som fellesnevner. Endringen er ingen innsnevring i forhold til høringsutkastet, men virkeområdet for bestemmelsen kommer klarere frem.

Som det går fram av departementets fremstilling i punkt 5.1, gir dagens §§ 13-14 a ikke tilstrekkelig grunnlag for at viltmyndighetene selv kan gripe inn for å ivareta viktige offentlige interesser. Det kan videre oppstå skadesituasjoner som er såpass spesielle at det ikke har vært naturlig å ta høyde for disse i de øvrige bestemmelsene om felling. Høringsnotatets forslag til ny § 15 a, (proposisjonsutkastet til ny § 14 a), anses derfor som et viktig supplement til disse bestemmelsene. Bestemmelsen har også fått bred støtte i høringen.

Det er særlig på ett punkt hvor departementet ser at høringsforslagets formulering kan reise tvil om rekkevidden av bestemmelsen i forhold til gjeldende §§ 12-14 a. Dette gjelder adgangen til felling for å forhindre *vesentlig skade på eiendom*. Også flere av dagens bestemmelser tar sikte på nettopp å beskytte eiendom. Høringsutkastet ble innledet med formuleringen «utover reglene i §§ 12 til 15», noe som etter departementets forståelse var ment å vise at bestemmelsen skal være et supplement. Departementet ser imidlertid i ettertid at den formuleringen kan være noe uklar. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen gjøres mer konkret på det området hvor det særlig kan være spørsmål om overlapp, ved å presisere at den gjelder «vesentlig skade på eiendom *som ikke omfattes av §§ 12-14*».

Begrepet «eiendom» omfatter også dyr. Det betyr blant annet at den nye § 14 a kan brukes i helt spesielle tilfeller av for eksempel fare for rovviltangrep på andre dyr enn bufe og tamrein. Departementet vil likevel understreke at interesseavveiningen mellom rovdyr og husdyr primært skal skje gjennom vedtak med hjemmel i § 12. Der har man tatt stilling til *hvilke* viltarter, *hvilke* husdyr, og *hvilket* skadepotensiale som skal kunne utløse felling etter nærmere avveiningskriterier i forskriften. § 14 a vil derfor ikke kunne brukes som en generell fellingshjemmel i forhold til andre arter enn bufe og tamrein.

Enkelte høringsinstanser uttrykker bekymring for at myndighetene ved hjelp av den nye § 14 a vil kunne gripe inn i grunneierens jaktrettigheter. Ordlyden dekker også tilfeller der grunneieren i utgangspunktet har jaktretten. Departementet mener imidlertid at det i noen tilfeller kan være nødvendig av hensyn til offentlige interesser å gripe inn, selv om det er vanlig jakt på den aktuelle art. For eksempel kan det være tilfellet hvis en art i et område representerer en alvorlig trussel for et økosystem, og man ved vanlig jakt ikke har klart å redusere bestanden godt nok. En slik løsning vil normalt ikke være aktuell, men kan i noen tilfeller være helt nødvendig for en forsvarlig viltforvaltning. Departementet vil for øvrig også vise til den begrensningen som ligger i kravet om at felling må *anses nødvendig* for å forhindre skade. Dette stiller krav til forvaltningen om at andre løsninger er vurdert, men ikke funnet tilstrekkelig til å kunne løse problemet.

Noen høringsinstanser mener at begrepet *skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer* er for vidt. Det er imidlertid stor enighet om at viltmyndighetene må kunne gripe inn for å fjerne vilt som ikke naturlig hører hjemme i området. Uenigheten gjelder spørsmålet om også naturlig hjemmehørende fauna skal ofres av hensyn til andre arter. Departementet vil her vise til den gjeldende § 14 a, der avveiningen mellom predatorer og vilt som har næringsmessig verdi eller særlig truet vilt allerede i dag kan gi adgang til felling.

Forholdet mellom gjeldende § 14 a om felling av *bestemte viltarter som vesentlig reduserer andre arters reproduksjon* og det nye høringsforslaget til § 14 a, når det gjelder «skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer», kan reise problemer. Etter den gjennomgangen av gjeldende skadefellingsbestemmelser som departementet nå har foretatt, jf. kapittel 5.1, mener departementet at det er behov for en lovteknisk endring i forhold til gjeldende §§ 14, 14 a og høringsforslaget § 15 a: Gjeldende § 14 a skal ivareta både skaderisiko m.h.t. arter som har næringsmessig verdi for private, og skaderisiko ut fra ivaretagelse av biologisk mangfold. Hensynet til biologisk mangfold kan etter departementets mening mer naturlig ivaretas etter proposisjonsutkastet § 14 a, hvor forvaltningsmyndigheten har adgang til å felle av eget tiltak. Predatorers skade på andre viltarter som særlig er i grunneierens interesse å unngå, kan med fordel reguleres etter § 14. Departementet foreslår derfor at gjeldende § 14 og 14 a slås sammen. Etter forarbeidene til gjeldende § 14 a skal bestemmelsen praktiseres strengt, og kun unntaksvis gi adgang til felling. Departementet foreslår ingen endring i dette.

Fellingsadgangen etter høringsforslaget § 15 a (proposisjonsutkastet § 14 a) for å hindre *skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer* vil dermed være begrenset til felling av vilt når det anses nødvendig for en forsvarlig forvaltning av det biologiske mangfoldet. Hjemmelen vil for øvrig omfatte adgangen til felling av predatorer som truer en truet art eller bestand med utryddelse, som i dag reguleres etter § 14 a.

Felling kan etter ny § 14 a - på samme måte som etter endringen i § 12 - skje for å *forhindre* de aktuelle skadetyperne. Det vil si uten krav om at det allerede skal ha oppstått skade.

Ny § 14 a gjelder alle viltarter. Når det gjelder truede arter, og særlig arter oppført i Bernkonvensjonens vedlegg II, forutsetter departementet at det ved

skjønnsutøvelsen tas hensyn til kravet om at det skal sikres levedyktige bestander av arten i Norge.

Adgangen til felling etter ny § 14 a gjelder når det *anses nødvendig* for å forhindre skade. Dette betyr at myndighetene etter en skjønnsmessig vurdering har kommet fram til at felling er den mest effektive og hensiktsmessige løsningen for å forhindre den aktuelle skaden. Herved vil også Bernkonvensjonens krav om at felling bare kan skje når det ikke foreligger annen tilfredsstillende løsning, være oppfylt.

Økokrim har reist spørsmål om forholdet mellom høringsforslaget § 15 a (proposisjonsutkastet § 14 a) og viltloven § 11 og straffeloven § 48 om nødverge. Slik departementet ser det, vil proposisjonsutkastet § 14 a være et supplement også til disse bestemmelsene. Felling etter § 14 a vil kunne besluttes *før* det er oppstått en nødvergesituasjon og er fortrinnsvis ment benyttet i slike tilfelle. I noen tilfeller vil situasjonen ha blitt så akutt at også nødvergebestemmelse(r) vil kunne komme til anvendelse. Dessuten vil § 14 a komme til anvendelse i en rekke situasjoner som ikke har karakter av en nødvergesituasjon.

Myndigheten etter § 14 a kan for bestemte arter og problemområder delegeres til fylkesmannen eller kommunen, f. eks. felling av vanlig forekommende jaktbare arter der slike enkeltstående fellinger ikke vil ha noen vesentlig innvirkning på artens bestandssituasjon. Målet er å komme fram til et smidig system der slike beslutninger kan tas raskt når situasjonen krever det. Samtidig må det legges vekt på at felling av sårbare og truede viltarter kun skal skje etter en kvalifisert vurdering av kompetent myndighet.

Politiets myndighet til å iverksette felling etter politilovens § 7 består uendret og vil gjelde parallelt med den foreslåtte § 14 a. Innføringen av myndighet til å gripe inn også for viltmyndighetene, gjør det mulig å reservere anvendelsen av politiets myndighet til de svært akutte situasjoner med reell og betydelig fare for personers sikkerhet. Det bør utvikles et nært samarbeid mellom politiet og viltmyndighetene omkring håndteringen av slike saker, også der vedtak fattes og tiltak iverksettes av viltforvaltningen. Dette har bl. a. sammenheng med at det i slike situasjoner kan opptre samlinger av skuelystne personer som det vil kreves politiets hjelp å holde på forsvarlig avstand.

Det understrekes at fellingstillatelse etter § 14 a kan gi adgang til bruk av fangstredskaper, motorkjøretøyer m.v. uavhengig av de regler som er fastsatt for jakt i medhold av viltloven § 9, jf. formuleringen *uten hensyn til de regler som ellers gjelder*. Eventuell bruk av slike metoder må imidlertid vurderes konkret i det enkelte tilfelle hvor Bernkonvensjonens begrensninger for artene oppført i Vedlegg II og III ivaretas. Se også merknadene til § 12, punkt 4.1 og 4.4.

Den foreslåtte bestemmelsen er forøvrig også forenlig med Bernkonvensjonens artikkel 9, som har regler om at det kan gjøres unntak fra fredning av dyrearter som omfattes av konvensjonen for nærmere bestemte formål, blant annet for å verne flora og fauna, for å avverge alvorlig skade på avling, husdyr, skog, fiske, vann eller andre former for eiendom, og for å ivareta offentlig helse- og sikkerhetshensyn, luftsikkerhets- eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Hjemmelen vil imidlertid også være aktuell å bruke for arter som ikke er omfattet av konvensjonens bestemmelser, herunder også uønskede introduserte arter.

Det kan vise seg å være behov for å gi nærmere bestemmelser om adgangen til felling gjennom forskrift. En forskriftshjemmel foreslås derfor tatt inn i bestemmelsens annet ledd. Det er imidlertid ingen forutsetning for å kunne beslutte felling at det er gitt en nærmere forskrift. Myndigheten til å vedta forskriften foreslås lagt til Kongen.

I de tilfelle regelverket åpner for at andre enn den jaktberettigede gis adgang til å felle vilt, vil det normalt ikke oppstå problemer når det gjelder adgang til annens eiendom. Allmennhetens adgang til fri ferdsel i utmark, vil som regel være tilstrekkelig til å kunne gjennomføre felling. Når det gjelder forslaget § 14 a, kan det imidlertid lett oppstå situasjoner der myndighetene trenger adgang til annens eiendom som ikke dekkes av retten til fri ferdsel. En regel om dette foreslås lovfestet i utkastet § 14 a tredje ledd.

Dersom myndighetene finner det nødvendig å gjennomføre tiltak etter § 14 a, vil ofte tiltakets effekt kunne avhenge av tempo og presisjon i gjennomføringen. Det vil dermed ikke være hensiktsmessig at gjennomføringen blir betinget av en lengre prosess med klarering av rettighetsforhold vedrørende jaktrettigheter. Departementet foreslår derfor at § 14 a tas med i § 35, som gir direktoratet adgang til å bestemme at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Dette utelukker imidlertid ikke at det i noen tilfeller kan være hensiktsmessig at felling utføres av den jaktberettigede uten hensyn til fredning eller jakttid. Særlig ved felling av vilt som gjør skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, kan dette i en del tilfeller være en aktuell framgangsmåte. En slik regulering vil normalt skje etter § 9.

Departementet mener at det er naturlig at vilt som felles etter § 14 a, tilfaller Viltfondet. En henvisning til § 14 a foreslås derfor tatt inn i § 48.

Myndighetenes beslutning om å iverksette felling etter § 14 a, vil ikke være et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og er dermed ikke gjenstand for klage. Beslutning om å gjennomføre jakten på annens eiendom etter tredje ledd, d.v.s. utover det som allemannsretten gir adgang til, vil derimot måtte anses som enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Videre vil en eventuell beslutning etter § 35 om at fellingen skal utføres av andre enn den jaktberettigede, være et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand.

6 Retten til jakt og fangst

6.1 Gjeldende rett

Grunneierens enerett til jakt og fangst (§ 27)

I viltloven § 27 er det slått fast at grunneieren har enerett til jakt og fangst med de innskrenkninger som følger av loven eller forskrifter gitt i medhold av loven.

Viltloven § 35 hjemler adgang for Direktoratet for naturforvaltning til å bestemme at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Denne adgangen er begrenset til å gjelde felling i henhold til viltloven §§ 12 og 13. Viltloven § 12 hjemler i dag bl. a. skademotivert lisensjakt på store rovdyr. Lisensjakt er hittil kun iverksatt for jerv. Ved tildeling av tillatelser til lisensjakt, har det vært vanlig praksis å ta i bruk § 35. I St. meld. nr. 35 (1996-97) gikk departementet inn for at lisensjakten, i samsvar med hovedregelen i § 27, skulle praktiseres slik at den også kunne knyttes til grunneierretten. Ved behandlingen av meldingen gikk imidlertid Stortingets flertall imot at jakt på store rovdyr skal knyttes til grunneierretten. Stortingsflertallet advarte i den forbindelse mot en kommersialisering av rovviltjakt. Det ble også vist til at dagens eiendomsforhold i visse tilfeller er slik at tilknytning til grunneierretten vanskeliggjør en effektiv beskatning av rovviltbestandene.

Dagens situasjon er at gaupe er en jaktbar art med fastsatt jakttid i medhold av viltloven § 9. Det betyr at jakt på gaupe, som på andre jaktbare viltarter, er knyttet til grunneierretten. De tre andre store rovviltartene er det ikke åpnet for jakt på etter viltlovens § 9. Disse artene står oppført i Bernkonvensjonens vedlegg II og er dermed underlagt et spesielt vern etter konvensjonen. Skademotivert felling skjer etter viltloven § 12 og utføres i praksis med tillatelse til andre enn den ellers jaktberettigete, jf. § 35.

Retten til å *forfølge* såret vilt på annens grunn er regulert i viltloven § 34. Bestemmelsen gir den som på lovlig grunn sårer hjortevilt, rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen har jaktretten. Retten er i dag begrenset til å gjelde hjortevilt, som omfatter elg, hjort, villrein og rådyr. Imidlertid foreligger det risiko for skadeskyting også ved jakt på andre, større viltarter. Der slik jakt skjer etter viltloven § 9, foreligger ikke lovgrunnlag til forfølgning på annens grunn. Dette gjelder i dag for eksempel ved jakt på arter som gaupe og villsvin, men behovet vil senere kunne oppstå også for andre arter. Når dyr er påskutt etter fellingstillatelse gitt i medhold av forskriftsbestemmelse hjemlet i viltloven § 12 (skadefellingstillatelse eller lisensjakt) og viltloven § 35 er tatt i bruk, følger jaktretten ikke grunneierretten. Retten til jakt følger i disse tilfelle av vedtaket om felling og er avgrenset til det geografiske området vedtaket bestemmer. Rett til forfølgning tas normalt opp særskilt i fellingstillatelsen. Selve ferdselen på annens grunn er i disse tilfelle forankret i allemannsretten. Det er derfor ikke behov for noen særskilt forfølgningsrett i slike tilfelle.

6.2 Høringsforslaget

Grunneierens enerett til jakt og fangst (§ 27)

Departementet gikk i høringsnotatet inn for å opprettholde dagens skille mellom jaktbare arter og ikke jaktbare arter. Departementet ga uttrykk for at gaupejakten synes å ha fungert tilfredsstillende gjennom dagens tilknytning til grunneierretten og gikk inn for å videreføre denne praksis. En ga likevel uttrykk for at denne praksis ikke er til hinder for at en i gitte situasjoner iverksetter andre former for skademotivert felling eller bestandsregulering med unntak fra grunneierretten. Departementet uttalte også at det ville være riktig å fortsette dagens praksis ved felling etter § 12, der § 35 benyttes ved skadefelling og lisensjakt. På denne bakgrunn ble det ikke foreslått endringer i gjeldende rett.

Forfølgningsretten (§ 34)

Departementet foreslo i høringsnotatet å erstatte begrepet hjortevilt med *storvilt*. Storviltbegrepet er benyttet i viltlovens § 26 nr. 3 og nærmere avgrenset i Forskrift 21. mars 1997 om våpen og ammunisjon til storvilt- og småviltjakt, og skyteprøve for storviltjegere. Etter forskriftens § 1-2 omfatter begrepet «storvilt» følgende viltarter; elg, hjort, villrein, rådyr, villsvin, moskus, bjørn, ulv, jerv og gaupe. I høringsnotatet foreslo departementet å bruke denne avgrensingen også i relasjon til forfølgningsretten.

Når det gjelder rettigheter og plikter som følger av § 34, andre til og med fjerde ledd, foreslo departementet at disse skulle gjelde på tilsvarende måte som for hjorteviltjegere.

6.3 Høringsinstansenes syn

Grunneierens enerett til jakt og fangst (§ 27)

Norges Bondelag, Norsk Skogbruksforening (NORSKOG) og Landbruksdepartementet mener at gaupejakten fullt ut bør være knyttet til grunneierretten. Flere etterlyser større gjennomslag for grunneierretten også for andre store rovdyr. *Norges Skogeierforbund og UiO* støtter grunneiertilknyttet gaupejakt og mener at bare felling av enkeltindivider i rene skadesituasjoner eller av sikkerhetshensyn bør skje uten grunneierens samtykke. Det anføres at det av hensyn til å skape en positiv holdning til rovdyr i lokalområder hvor de opptrer, er viktig at grunneierne får tilgang til den merverdi som følger av rovdyrjakt. Grunneiertilknytning anføres av flere å være en forutsetning for effektiv rovdyrjakt. Noen mener også at grunneierne bør være representert og ha inntekten av lisensjakt på store rovdyr. *Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk sau- og geitalslag* er imot at gaupejakten skal være knyttet til grunneierretten og mener det er i strid med Stortingets forutsetninger. Gaupejakten bør derfor hjemles som lisensjakt i viltlovens § 12. *Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL)* mener at det av hensyn til å bedre effekten av skademotivert jakt, må gis mulighet for andre enn grunneiere og rettighetshavere til å delta i slik jakt uten samtykke fra rettighetshaverne, også på privat grunn. *Reindriftsforvaltningen* er imot at gaupejakten skal være avhengig av grunneierens samtykke og viser til fare for kommersialisering. Det vises videre til at gaupejakt i stor utstrekning foregår med hjemmel i andre bestemmelser som ikke fordrer

grunneiers samtykke. Reindriftsforvaltningen mener også at dagens ordning bidrar til passive grunneiere som gjør det problematisk å ta ut fastsatte kvoter.

Fylkesmennene

Et flertall av fylkesmennene er enig i departementets forslag om å opprettholde skillet mellom jaktbare og ikke jaktbare arter, og de slutter seg til konklusjonene. Flere påpeker imidlertid at gaupejakten er ineffektiv som følge av dårlig grunneierorganisering. I områder hvor grunneierne ikke har organisert seg er det et problem at jegerne må forholde seg til mange grunneiere. I områder der det finnes beitedyr i utmark er effektiv jakt på gaupe av stor betydning for en vellykket rovviltforvaltning, og grunneierne får et stort ansvar for tilretteleggelse for effektiv jakt. Flere mener derfor at jakt på store rovdyr ikke bør knyttes til grunneierretten.

Fylkesmannen i Nordland mener det i § 27 bør være en mulighet for å gjøre unntak for grunneiers enerett til jakt og fangst når det gjelder gaupejakt. Dette kan gjøres ved at kommunen, eventuelt annen forvaltningsmyndighet, ved forskrift gis mulighet til å gjøre unntak i § 27 for gaupejakten for vedkommende kommune eller i et område for en gitt periode.

På denne måten vil grunneiere ha mulighet til å bedre organiseringen og tilrettelegging av jakten innen periodens utløp. Samtidig vil reindriftsutøvere og utøvere innenfor bufenæringen ikke være skadelidende på grunn av en liten mulighet for effektiv jakt.

Fylkesmannen i Hedmark vil bemerke at prinsippet om at skademotivert felling kan unntas fra grunneierretten i flere år har vært praktisert for hjortevilt. Denne ordningen har vært hensiktsmessig og vil trolig fungere bra også i forvaltningen av andre arter.

Fylkesmannen i Finnmark er av den oppfatning at jakt på jerv bør hjemles i § 9 slik som jakt på gaupe. Erfaring tilsier at en ordning med kvotejakt, slik som gaupejakten, fullt ut ivaretar krav til nøyaktighet med kvoter og styring av uttaket til bestemte skadeområder. Ordningen med lisensjakt fremstår kun som en unødvendig byråkratisk øvelse både for jegere og forvaltning.

Kommunene

Et flertall av kommunene støtter eller har ingen merknader til departementets vurderinger vedrørende retten til jakt på store rovdyr. Enkelte kommuner påpeker imidlertid at det ikke er urimelig at grunneierne i fremtiden får utnytte de økonomiske mulighetene som kommer i rovviltjakt. En kommune viser til at det bør foreligge tungtveiende grunner for å redusere grunneiers enerett til jakt på sin eiendom. En annen kommune mener jakt på store rovdyr bør utføres som kvotejakt og knyttes til grunneierretten.

Også blant kommunene peker flere på at dårlig grunneierorganisering er et hinder for effektiv gaupejakt, og det fremmes forslag om unntak i lovens § 27 for gaupejakt, eller etablering av lisensjakt på gaupe med hjemmel i lovens § 12. Flere kommuner mener at alle de fire store rovdyrene bør frigjøres fra grunneiers enerett.

Øyestad Skogeierlag mener at grunneierne skal være representert under lisensjakt på store rovdyr. Felte dyr utenom jakttida skal tilfalle kommunen.

Under jakttiden kan derimot kommunen bestemme at de felte dyr skal tilfalle den jaktberettigede.

Agder Skogeierlag går imot at jakt på store rovdyr kan gjennomføres uavhengig av grunneiers enerett til jakt. For hjortevilt felt med hjemmel i ny § 15 a eller § 13 eller felt for å hindre unødige lidelser, jf. hjorteviltforskriften §§ 26-29 bør verdien tilfalle grunneier.

Forfølgningsretten (§ 34)

NJFF, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Reindrifftsforvaltningen, NOR-SKOG, UiB, UiO og Norges veterinærhøgskole støtter høringsforslaget. *Dyrebeskyttelsen Norge* ønsker å innføre begrepet «vilt» istedenfor «storvilt», med den begrunnelse at småvilt har samme krav på rettsbeskyttelse fra lidelse som større dyr. *Statens naturforvaltningsråd* er imot en lovteknisk likebehandling av hjortevilt og rovvilt på bakgrunn av den særlige status rovdyrene har, og mener behovet for forfølgingsrett for bl. a. gaupe og villsvin kan tilfredsstilles gjennom egen bestemmelse.

Fylkesmennene

Fylkesmennene støtter forslaget om forfølgingsrett for storvilt, og viser til at dette er en naturlig endring som følge av økt jakt på rovdyr. *Fylkesmennene i Hedmark, Nordland og Troms* stiller spørsmålsteget ved om begrepet storvilt er entydig, og de ønsker vurdert hvorvidt begrepet bør defineres i lovteksten. Dette for å hindre unødvendige sammenblandinger med andre begreper innen viltlovgevingen.

Kommunene

Også blant kommunene mener et stort flertall at dette er en naturlig tilpasning av den eksisterende hjemmel for forfølgingsrett. Et par kommuner ønsker å beholde dagens ordlyd.

Nore og Uvdal kommune ønsker et kompetansekrav til jegere og hunder som gjennomfører ettersøk av såret rovvilt, og at det bør være et mål at det minimum skal være én godkjent ekvipasje i hver kommune.

6.4 Departementets merknader

Grunneierens rett til jakt og fangst (§ 27)

Enkelte høringsinstanser mener at grunneierne bør ha inntekter av lisensjakten på store rovdyr. Det har også i andre sammenhenger vært reist spørsmål om det bør gis anledning til å selge jakt på store rovdyr som ledd i næringsutvikling. Stortingsflertallet har tidligere advart mot kommersialisering av rovviltjakt.

Departementet mener det er hensiktsmessig med et skille mellom jakt på jaktbare arter etter viltloven § 9 og felling av ikke jaktbare arter. Departementet går derfor inn for at muligheten for salg av jakt som i dag begrenses til de tilfeller der det er åpnet for jakt etter viltlovens § 9. Erfaringer med jakt på gaupe så langt, er at denne utøves med tilstrekkelig effektivitet i forhold til de forvaltningsmål som er satt. Departementet mener videre at det er riktig å opp-

rettholde hovedregelen om å forvalte arter som tilfredsstillende jaktbarhetskriterier i viltlovens § 3 på ordinær måte. Dette er imidlertid ikke til hinder for at det for gaupe som for de andre store rovdyrene i gitte situasjoner kan iverksettes andre former for skademotivert felling med unntak fra grunneierretten. Et forslag om dette er tatt inn i det reviderte forslaget til Forskrift om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe, som er sendt på høring. For såvidt gjelder felling hjemlet i viltloven § 12 har viltmyndighetene i dag et valg mellom å la retten følge grunneier eller å legge den til andre. Departementet mener det vil være en riktig løsning å fortsette den praksis som har vært ført til nå, der § 35 benyttes ved såvel lisensjakt som skadefelling.

På denne bakgrunn har departementet ikke funnet grunn til å foreta endringer i dagens lovbestemmelse eller praksis på dette området.

Forfølgningsretten (§ 34)

Under henvisning til dyrevernhensyn, har *Dyrebeskyttelsen Norge* anført at også annet vilt bør tas inn i bestemmelsen. Departementet nevner i den forbindelse at hare tidligere har vært omfattet av retten til forfølgning på annens grunn. I forbindelse med vedtagelsen av viltloven i 1981, ble det vurdert hvorvidt hare fortsatt skulle omfattes, noe som bl.a. av praktiske hensyn ble forkastet. Bestemmelsen har siden vært praktisert bare for hjortevilt.

Departementet mener at de humanitære hensyn som ligger til grunn for forfølgningsretten, bør få gjennomslag ved jakt på alle pattedyrarter som inngår i begrepet storvilt. Storviltbegrepet er i § 1-2 i Forskrift 21. mars 1997 om våpen og ammunisjon til storvilt- og småviltjakt og skyteprøve for storviltjeger, avgrenset til å omfatte artene elg, hjort, villrein, rådyr, villsvin, moskus, bjørn, ulv, jerv og gaupe. Departementet finner denne avgrensningen hensiktsmessig også i denne forbindelse. *Fylkesmennene i Hedmark, Nordland og Troms* ønsket en vurdering av hvorvidt storviltbegrepet burde defineres i lovteksten. Av hensyn til å bevare den fleksibilitet som ligger i at ordlyden bruker begrepet *storvilt*, uten at dette låses til nærmere oppregnede arter, finner departementet det hensiktsmessig å beholde fellesbetegnelsen i lovteksten. Dette åpner for senere endringer som følge av endrede behov. Motivenes henvisning til den klare avgrensning som er foretatt i ovennevnte forskrift, ivaretar etter departementets vurdering hensynet til klarhet i tilstrekkelig grad. Henvisningen til forskriften utelukker imidlertid ikke at hvilke arter som er gjenstand for forfølgingsrett kan utvides på selvstendig grunnlag, så lenge det ligger innenfor en naturlig forståelse av begrepet storvilt.

Departementet går derfor inn for at retten til forfølgning av hjortevilt gis tilsvarende anvendelse for de andre storviltartene.

Departementet kan ikke se at det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner til å gjøre forfølgningsretten videre enn dette og fastholder på denne bakgrunn høringsforslaget.

7 Endringer som følge av overføring av ansvar og virkemidler til kommunene

7.1 Generelt

Departementet ser det som viktig å legge om forvaltningen av de utnyttbare viltressursene med sikte på en sterkere lokal forankring. Endringene vil føre til at kommunens og rettighetshaveres ansvar og rolle styrkes.

For å styrke kommunens og rettighetshaveres ansvar, er det nødvendig å etablere sterkere juridiske og økonomiske virkemidler på lokalnivå. En effektiv omlegging av ansvar og virkemidler forutsetter at kommunen gis mulighet til selv å kunne etablere hensiktsmessige og lokaltilpassede ordninger. Kommunen må selv vurdere behovet for brukermedvirkning og brukerfinansiering.

Ansvar for forvaltningen av hjorteviltet, med unntak av villrein, er i stor utstrekning tillagt kommunen allerede i dag. Dette innebærer at det tilligger kommunen å administrativt styre utviklingen i hjorteviltbestandene, herunder avveie hensynet til avkastningen av bestandene i forhold til konflikter og skader som oppstår i samsvar med overordnede miljømål og kommunale/regionale bestandsmålsetninger. På grunn av hjorteviltets rolle både som næringsmessig og økonomisk ressurs, mener departementet at hjorteviltforvaltningen vil ha en sterk stilling i de fleste kommuner. Brukere generelt og rettighetshavere vil ønske å utnytte ressursen optimalt ut fra de lokale rammevilkår. Dermed vil arbeidet med hjorteviltforvaltning, herunder organisering og tilrettelegging, kunne gi positive effekter lokalt også i forhold til forvaltning av andre viltarter.

På denne bakgrunn har departementet foreslått endringer med virkning for kommunen innenfor følgende områder:

- kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond,
- kommunal håndtering av fallvilt m.v. av hjortevilt og bever
- omlegging av erstatningsordningen for hjorteviltskader på innmark,
- endring av viltfondets finansiering av kommunal drift.

Forslaget om omlegging av erstatningsordningen for hjorteviltskader på innmark og forslaget om endring av viltfondets finansiering av kommunal drift medfører ikke endringer i viltloven. Forslagene har likevel vært sendt på høring sammen med forslagene til endringer i viltloven for å gi høringsinstansene et samlet inntrykk av de endringer som er aktuelle i forbindelse med overføring av ansvar og virkemidler til kommunene. Eventuelle endringer vil i første rekke være av budsjetteknisk art, og departementet vil derfor komme tilbake til disse to forslagene i forbindelse med statsbudsjettet. Høringsuttalelsene vil bli lagt til grunn i den videre budsjettmessige oppfølgingen.

7.2 Gjeldende rett og dagens praksis

7.2.1 Fellingsavgifter og viltfond (§§ 40 og 43)

Viltloven § 40 annet ledd, slår fast at det for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. I praksis har satsene for fellingsavgift vært fastsatt i den årlige budsjettproposisjon for Miljøverndepartementet.

Innbetalingene går i dag til egen konto for fellingsavgift opprettet av direktoratet, der hver kommune har eget kontonummer. Midlene inntektsføres Viltfondet og kan ikke disponeres av kommunen. De årlige inntektene fra fondet inntektsføres i statsregnskapet under kapittel 4425, post 51, og gir grunnlag for tilsvarende utgifter i statsbudsjettet under poster i kapittel 1425. Utgiftene fordeles på ulike formål gjennom Miljøverndepartementets budsjett. I praksis benyttes inntektene fra Viltfondet til oppgaver både på kommunenivå, hos fylkesmannen og sentralt i Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet fordeler en del av midlene som tiltaksmidler etter en fordelingsnøkkel mellom de ulike fylker. Etter søknad videreføres deretter midlene til institusjoner, organisasjoner, enkeltpersoner m.v.

I prinsippet skal fellingsavgifter for hjortevilt benyttes til å forbedre forvaltningen av de aktuelle artene og styrke kunnskapsgrunnlaget gjennom forvaltningsrettet Forskning og Utvikling (FoU). De senere år har imidlertid behovet for sterkere lokal tilbakeføring av midler økt, som et direkte resultat av lokale og regionale ønsker om å kunne disponere deler av avgiften til direkte tiltak i området avgiften er innbetalt. Særlig gjelder dette der større grunneiersammenslutninger i praksis har overtatt mye av forvaltningsarbeidet, og kommunens rolle først og fremst består i faglig og formell kontroll av grunneierens forvaltningsplaner.

7.2.2 Håndtering av fallvilt m.v. av hjortevilt og bever (§§ 13 og 48)

Kommunen har etter gjeldende rett betydelig myndighet og oppgaver på dette området. I henhold til viltloven § 13 har kommunen myndighet til å gi tillatelse til felling av hjortevilt og bever som gjør skade av betydning på fast eiendom, avling, frukttrær, m.v. Kommunen kan gi tillatelse til fjerning av beverbolig og dam for å hindre vesentlig skade ved oversvømmelse. Videre kan kommunen bestemme at felte dyr, mot tilsvarende fradrag i hans fellingskvote, skal tilfalle den jaktberettigede. For øvrig tilfaller i dag felte dyr, eventuelt verdien av dette, Viltfondet.

Viltfondet får i henhold til § 48 vilt som er ulovlig felt, holdes fanget, eller er innført til Norge, eventuelt verdien av viltet. Viltfondet tilkommer tilsvarende ulovlig oppbevarte eller forlatte egg, fallvilt, vilt som er avlivet av humane grunner, i nødverge eller nødstilstand eller i henhold til § 12. Kommunen har imidlertid etter § 48 allerede ansvar for å sørge for at vilt blir tatt vare på. Kommunen kan bestemme at hjortevilt eller bever som felles ulovlig i jakttiden, kan overlates den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i hans kvote.

Vilt kan kun overdras til den jaktberettigede i perioden fra fellingstillatelse er utstedt og fram til jakttiden avsluttes. Utenfor dette tidsrom tilfaller viltet Viltfondet. I praksis innebærer dette at kommunen selger viltet eller de deler av viltet som kan omsettes, og at verdien av omsatt vilt tilfaller Viltfondet.

Rent praktisk er ordningen slik at kommunen i dag står for iverksettelse og gjennomføring av eventuelle ettersøk, og avhender verdien som går uavkortet til Viltfondet. Samtidig betaler kommunene de utgifter som eventuelt er påløpt, og har eventuelt arbeidsgiveransvar. Ved årsslutt ber kommunene om refusjon av bruttoutgiftene, som dermed refunderes året etter de er pådratt.

7.2.3 Ordningen med erstatning for hjorteviltskader på innmark

Hjorteviltskader på innmark omfatter først og fremst elgskader på åker og eng, hjorteskadler på eng, bær/grønnsaker og frukttrær og noe rådyrskader på grønnsaker, frukttrær og prydvvekster. Det avsettes i dag midler til erstatning for hjorteviltskader på innmark over kapittel 1425 post 72. Midler tildeles i henhold til regelverk fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning, jf. Forskrift 28. november 1986 om erstatning for hjorteviltskader og økonomisk støtte til forebyggende tiltak (R 12/86). For å avverge hjorteviltskader på innmark legges det i første rekke vekt på tilpasning av bestandsstørrelse og bruk av bestandsrettede virkemidler. I direktoratets handlingsplan om «Forvaltning av hjortevilt mot år 2000» (DN-rapport 1995-1) er erstatningsordningen drøftet, og det er pekt på ulemper ved nåværende ordning. Rapporten konkluderer videre med at hjorteviltskader på innmark er et saksområde som mest hensiktsmessig kan behandles på kommunenivå.

7.2.4 Viltfondets finansiering av kommunal drift

Utgiftene til viltforvaltning i kommunene dekkes over kapittel 1425 post 60. Tildeling foretas i dag på bakgrunn av innmeldte behov fra kommunene, samt fordelingsnøkler av objektiv karakter. Målet med dagens tilskuddsordning er å bidra til en god gjennomføring av administrative viltforvaltningsoppgaver i kommunene.

Historisk sett har de lokale forvaltningsorganene for vilt bestått av statlige viltnemnder. Disse hadde egne budsjett for administrasjon. Ved gjennomføringen av MIK-reformen ble de statlige nemndene nedlagt, og kommunen ble etablert som lokalt viltorgan fra og med 1. januar 1993, jf. Ot. prp. nr. 63 (1991-92). Ved behandlingen av reformen, jf. Innst. O. nr. 82 (1991-92) ble det forutsatt at innsatsen på viltforvaltningsområdet ikke måtte bli redusert som følge av eventuelle endringer i finansieringsmodellene, og komitéen uttalte at: «Flertallet har merket seg departementets forutsetning om at et beløp tilsvarende dagens, vil bli overført til kommunene i form av øremerkede tilskudd ved refusjon fra Viltfondet. Refusjonsordningen har fungert fram til 1999, da ordningen ble endret slik at kommunene nå gis et budsjett fra fylkesmannen i starten på året. Det tildelte budsjett skal dekke kostnader til alminnelig drift, d.v.s. reiser og møtegodtgjørelse samt eventuelle behov for sekretærhjelp. Virksomheten i kommunene er til en viss grad sentralstyrt gjennom eget rundskriv om «Kommunal viltforvaltning - administrasjon, saksbehandling og økonomi.» (Rundskriv 2/99 fra Direktoratet for naturforvaltning). Rundskrivet angir hvilke tiltak og økonomiske forhold som kan dekkes over det tildelte budsjett.

7.3 Høringsforslaget

7.3.1 Kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond (§§ 40 og 43)

Det er Direktoratet for naturforvaltning som på vegne av Viltfondet krever inn jegeravgift og fellingsavgift. I praksis er det imidlertid kommunen som sender ut kravet om innbetaling av fellingsavgift sammen med den årlige tildelingen av fellingstillatelse til det enkelte vald. Departementet foreslo i høringsutkastet å tilføye et annet punktum i § 40 første ledd, hvor innkreving og disponering av fellingsavgift for elg og hjort ble lagt til kommunen. Ettersom villreinområdene i større grad enn områdene for øvrig hjortevilt er kommune- og fylkesovergripende, gikk departementet av hensyn til å sikre en sentral styring inn for at fellingsavgiftene for villrein fortsatt skulle inngå i Viltfondet. Ansvar for villreinforvaltningen er dessuten knyttet til egne villreinnemnder, som fortsatt er statlige. Når det gjelder forvaltningen av elg og hjort, er det derimot departementets syn at disse avgiftene med fordel kunne inngå som et viktig element i sterkere lokal styring av et samlet virkemiddelapparat.

Det ble i høringsutkastet forutsatt at Stortinget gjennom den årlige budsjettbehandling vil regulere avgiftsnivået for fellingsavgiftene ved fastsettelse av rammer. Innenfor disse rammene ville kommunen kunne fastsette avgiftenes størrelse avhengig av behov relatert til forebyggende tiltak mot skader på innmark, og behov knyttet til utgifter med ivaretagelse av fallvilt, samt andre lokale vilttiltak. Departementet foreslo at avgjørelsen om hvorvidt innkrevningen av fellingsavgifter skal være forskuddsvis eller etterskuddsvis ble overlatt til den enkelte kommune under den forutsetning at kommunen traff den mest hensiktsmessige beslutning i samråd med rettighetshavere og brukerorganisasjoner.

For at kommunen skulle få en bedre styringsmulighet også for de økonomiske sidene av hjorteviltforvaltningen, foreslo departementet i høringsutkastet også tilføyelse av en ny bestemmelse i § 43, om å legge myndighet til direktoratet til å gi regler om etablering av lokale viltfond i kommunen. Avgiftsmidler innhentet til det kommunale viltfond gjennom fellingsavgiftene, ble forutsatt utelukkende benyttet til direkte viltrelatert arbeid. Ordningen ble på denne bakgrunn ansett å være tilstrekkelig til å sikre tilbakeføring til brukerne gjennom samfinansiering av prosjekter, kommunale tilskuddsordninger til forebyggende tiltak mot hjorteviltskader, tilskudd til lokale vilttiltak m.v.

Departementet ga i høringsnotatet uttrykk for at direktoratet ved egne regler skulle gi rammer/vedtekter for økonomihåndteringen som skal sikre at fondsmidlene formålsstyres. Departementet forutsatte at fylkesmannen fører tilsyn med at midlene benyttes til formål som samsvarer med vedtektene. Høringsnotatet åpnet for oppbygning av fondskapital over flere år, bl. a. med sikte på gjennomføring av tyngre periodevise oppgaver som f. eks. revisjon av viltområdekart. Det ble også gitt uttrykk for at kommunen selv kunne bidra med midler til kommunale viltfond.

Departementet la i høringsutkastet til grunn at ordningen også må ta hensyn til at en stadig større del av hjorteviltforvaltningen er driftsplanbasert, og at enkelte driftsplanområder berører flere kommuner. Dette forutsetter i enkelte tilfelle kommunal samordning av disponeringen gjennom et felles organ, f. eks. ved opprettelse av interkommunal hjorteviltneemnd.

Departementet foreslo videre å differensiere jegeravgiften, for å sikre at Viltfondet fortsatt har tilstrekkelige midler til å bidra med finansiering av sentralt og regionalt styrte FoU-tiltak og overvåking.

7.3.2 Kommunal håndtering av fallvilt m.v. av hjortevilt og bever (§§ 13 og 48)

Departementets foreslo at viltloven § 13 første ledd tredje punktum ble endret slik at hjortevilt og bever, eventuelt verdien av disse, tilfalt kommunen istedenfor Viltfondet som i dag. Forslaget omfattet de tilfelle hvor kommunen ikke har bestemt at felte dyr skal tilfalle den jaktberettigede i henhold til § 13 første ledd annet punktum.

Da kommunen allerede har myndighet til å gi tillatelse til felling av hjortevilt og bever som gjør skade som omtalt i § 13 første ledd, og myndighet til å gi tillatelse til fjerning av beverbolig eller dam i samsvar med § 13 annet ledd, ville forslaget etter departementets vurdering gi en bedre sammenkobling mellom den praktiske forvaltning og økonomihåndteringen på dette feltet.

Departementet foreslo i høringsutkastet dessuten å tilføye et nytt tredje punktum i viltloven § 48, slik at fallvilt av hjortevilt og bever som er ulovlig felt, holdes fanget eller er innført til Norge, eller verdien av dette, tilfaller kommunen. Etter dagens ordning tilfaller det Viltfondet. Med denne endringen ville kommunen selv beholde inntektene fra fallviltet til å dekke utgifter forbundet med dette. Dette er i samsvar med tilråding i direktoratets handlingsplan om «forvaltning av hjortevilt mot år 2000» (DN-rapport 1995-1), der det framgår at «ansvaret for ivaretagelse og omsetning av fallvilt bør i sin helhet overlates til kommunen, som gis frihet til å finne gode løsninger på dette utfra de lokale forutsetninger»

Departementet foreslo å stille kommunen fritt til å organisere arbeidet slik de selv finner mest hensiktsmessig, under forutsetning av at dyrevern relatert regelverk ivaretas. Det ble videre lagt til grunn at ordningen måtte praktiseres slik at ikke unødige ressurser brukes på å ettersøke og avlive dyr som åpenbart vil kunne restitueres. Det ville være i strid med intensjonene om kommunen ettersøkte og ivaretok ansvaret for fallvilt m.v. etter § 48 kun for de tilfelle som ga positivt økonomisk resultat etter omsetning.

7.3.3 Omlegging av ordningen med erstatning for hjorteviltskader på innmark

Departementet har lagt til grunn at det primært skal sikres en balanse mellom bestander og næringsgrunnlag slik at skader voldt av hjortevilt holdes på et lavest mulig nivå. I direktoratets handlingsplan om «Forvaltning av hjortevilt mot år 2000», ble bl. a. følgende mål angitt:

- Hjorteviltskader på innmark skal forebygges før de oppstår og/eller mens de er i ferd med å utvikle seg
- Det skal bare unntaksvis utbetales etterskuddsvis økonomisk erstatning for allerede påløpte skader
- Det skal være god kopling mellom myndigheten til å bruke bestandsretta virkemidler og økonomisk ansvar for de skader hjortevilt gjør på innmark

I samsvar med anbefalingene i handlingsplanen, mente departementet at de lokale viltmyndigheter har et ansvar for å balansere disse hensyn, der ønsket om en tett hjorteviltbestand med høy avkastning må veies opp mot de samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser en slik bestand medfører. Det er ikke heldig at denne balansen forrykkes ved at staten yter erstatning til de som rammes, mens bestandskontrollen styres på kommunalt nivå.

Departementet foreslo derfor opphevelse av Forskrift 28. november 1986 om erstatning for hjorteviltskader og økonomisk støtte til forebyggende tiltak.

7.3.4 Endring av viltfondets finansiering av kommunal drift

Dagens øremerking av økonomiske midler fra Viltfondet til kommunal viltforvaltning omfatter kun ordinære driftsmidler. Tiltaksmidler søkes finansiert fra kommunen via fylkesmannen på lik linje med andre søkere gjennom tilskuddsmidler.

Av Budsjettinnstilling S. nr. 9 (1997-98) fremgår det at midler fra vilt- og fiskefondet ikke bør gå til å dekke ordinære driftsutgifter for offentlig forvaltning, men i det vesentlige tilbakeføres til lokale formål, d.v.s. til forvaltning av vilt og fisk, og spesielt til praktiske tiltak.

I en rapport fra Østlandsforskning, ØF-rapport nr. 27/97, fremgår det videre at det har skjedd betydelige endringer i den kommunale organiseringen av viltforvaltningen de senere år. Det er en klar tendens til at den administrative organisering endres, og i dag har mer enn 45% av kommunene knyttet oppgavene til jord- og skogbruket. Samtidig har en redusert andel av kommunene beholdt nemndstrukturen, mens en økende andel har lagt ansvar til hovedutvalg eller andre utvalg. Dette innebærer at viltoppgavene i større og større grad integreres i vanlig kommunal drift.

Tidligere dokumenter, jf. punkt 7.2.4, har forutsatt at den kommunale viltforvaltningen fortsatt skal motta øremerkede tilskudd for utgiftsdekning til viltarbeidet. En fortsatt delegasjon av oppgaver og ansvar til rettighetshaversiden vil redusere arbeidsbelastningen i kommunene.

På denne bakgrunn foreslo departementet at kommunene selv dekker kostnadene til administrasjon og drift av den lokale, offentlige viltforvaltning. Tilskuddene under kapittel 1425 post 60, som i dag benyttes til dette formålet, foreslås omgjort slik at posten bare kan benyttes til prioriterte tiltak og ikke til ordinær drift. Midlene skal således fremdeles øremerkes kommunene.

Tilskuddene må sees i sammenheng med en oppbygging av kommunale viltfond. Omlegging av kapittel 1425 post 60 vil dekke et etterspurt behov for lokal tilbakeføring av midler, samt gi fylkesmannen og kommunene et incitament til å utvikle gode ramme- og årsplaner. Denne tilskuddsposten bør etableres som en tilskuddspost som fordeles av fylkesmennene på bakgrunn av søknad om tilskudd fra kommunene.

7.4 Høringsinstansenes syn

7.4.1 Kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond (§§ 40 og 43)

Norges Bondelag og Statens naturforvaltningsråd støtter høringsforslaget til §§ 40 og 43. Bondelaget understreker viktigheten av at nye forskrifter blir utarbeidet og at fellingsavgiften brukes til praktisk hjorteviltforvaltning i den

enkelte kommune. *Norges Bondelag* forutsetter imidlertid at brukerinteressene (jeger- og fiskeforeninger) ikke skal ha beslutningsmyndighet når fondsmidler benyttes til driftsplanlegging. *Norges fjellstyresamband* støtter høringsforslaget vedrørende § 40 og anfører at ny forskrift må vedtas. Forskriften bør la medlemmer i hjorteviltregioner og større grunneiersammenslutninger betale fellingsavgiften etterskuddsvis, mens de øvrige betaler forskuddsvis. Norges fjellstyresamband er uenig i at kommunen skal miste tilgangen til midler til ordinær drift av den kommunale administrative forvaltningen og mener viltfondet må bygges opp dels av fellingsavgifter dels av jegeravgiften. Fjellstyresambandet forutsetter videre at det vedtas ny forskrift både med hjemmel i § 40 og § 43, som begge må hjemle økonomiske virkemidler som fremmer grunneierorganisering.

Utmarkskommunenes Sammenslutning er generelt positive til å overføre en større del av viltforvaltningen til kommunene. En myndighetsoverføring må likevel ikke føre til at kommunene pådras nye kostnader uten tilsvarende økonomiske overføringer.

Norges Skogeierforbund støtter ordningen med kommunevis innkreving av fellingsavgiften, men understreker viktigheten av at fellingsavgiftene bare brukes til hjortevilttiltak. Skogeierforbundet gir uttrykk for at viltforvaltningen er for brukerfinansiert og at det bør avklares økt statlig finansiering i forholdet mellom Viltfondet og offentlig finansiering gjennom ordinære bevilgninger. Skogeierforbundet går imot kommunale viltfond under henvisning til at dette er en tungvint modell å praktisere, f. eks. sammenlignet med modellen som benyttes for skogavgift. *UiO* støtter at kommunen får midlene og at de brukes til vilttiltak, men går imot økt jegeravgift ved innføring av to satser, da dette vil motvirke målsettingen om et mer jaktcentrert friluftsliv. *Grunneiernes Frittstående Viltutvalg* mener hele fellingsavgiften burde gå inn i et kommunalt fond, som må øremerkes hjortevilttiltak. Halvparten av jegeravgiften bør tilbakeføres til det kommunale viltfondet og brukes til fremme av småviltbestanden. Verken fellings- eller jegeravgift må nyttes til kommunal viltadministrasjon. Flere mener satsen for fellingsavgift bør være nasjonal og at betalinger bør skje etterskuddsvis, hvorunder flere anfører at differensiert fellingsavgift og forskuddsvis betaling vil være i strid med Stortingets forutsetninger. *Norsk Ornitologisk Forening* går imot at myndigheten etter § 43 legges til kommunen. Av hensyn til å sikre bedre faglig kompetanse, bør myndigheten tillegges fylkesmannen. *Universitetet i Tromsø* mener for mye midler i dag går tilbake til jegerformål isteden for faunaforvaltning i vid forstand, f. eks. hjorteviltforvaltning. De foreslåtte endringer vil føre til at for mye går til viltstell på bekostning av FoU-prosjekter innen økologi og naturforvaltning. Støtten til slike prosjekter bør isteden økes gjennom opprettelse av frittstående fond til FoU-prosjekter. Opprettelse av kommunale viltfond vil også ha negativ virkning ved at det legges til rette for små lokale tiltak uten tilstrekkelig regional eller nasjonal sammenheng.

Dyrebeskyttelsen Norge er imot at ettersøk og avliving settes bort til organisasjoner og foreninger.

NJFF går imot forslaget om kommunale viltfond og kommunale fellingsavgifter.

Fylkesmennene støtter i stor grad innføring av kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond. Prinsippet med innføring av kommunale fellingsavgif-

ter og opprettelse av kommunale viltfond er i tråd med målet om lokal forvaltning av viltressursene og vil kunne øke lokalt engasjement i hjorteviltforvaltningen. I tillegg vil omleggingen gi kommuner med mange fellinger større handlefrihet og incitament til kostnadseffektive tiltak.

De fleste *fylkesmenn* peker imidlertid på at konsekvensene dette vil få for kommunene vil være svært ulike. For det første vil økt delegasjon av ansvar og oppgaver til kommunene øke krav til kompetanse. Videre kan det oppstå store forskjeller mellom kommuner med store hjorteviltstammer og kommuner der det kun felles en håndfull dyr hvert år. Forslaget favoriserer kommuner med store bestander av elg og hjort, og kommuner med lite elg og hjort vil ha små muligheter til å bygge opp kommunale fond. Flere fylkesmenn er bekymret for at kommunen som lokal viltmyndighet vil få sitt finansielle grunnlag alvorlig svekket. Mange kommuner har en stram kommuneøkonomi, og vil ikke ha midler av betydning til viltforvaltningsoppgaver fra det ordinære driftsbudsjett.

Flere fylkesmenn mener at det for å opprettholde kommunen som lokal viltmyndighet er nødvendig med ordninger som ivaretar økonomien også i kommuner som ikke har elg og hjort. Viktigheten av at innbetalte fellingsavgifter må øremerkes til arbeid med vilt i kommunen/regionen presiseres. Dette vil bedre grunnlaget for at tunge oppgaver som viltkartlegging også kan gjennomføres i disse kommunene. Det fremmes forslag om at kommuner uten elgjakt eller med få fellinger fortsatt mottar sentrale overføringer for å kunne ivareta lokale viltoppgaver på en tilfredsstillende måte. Det foreslås etablering av fylkesvise fond for alle innbetalte fellingsavgifter som forvaltes av et styre hvor blant annet grunneierorganisasjonene er representert. Dette vil sikre en mer målrettet bruk av midlene og en mer kostnadseffektiv forvaltning. Et alternativ kan også være at tilskuddsmidler fra fylkesmannen prioriteres til kommuner med små bestander og lite jakt.

Ved innføring av øremerkede tilskuddsmidler til kommunale tiltak må fylkesmannen ha anledning til å avsette deler av den fylkesvise rammen til driftstilskudd til de kommuner som kommer dårlig ut. Det forutsettes at det blir utarbeidet regler for disponering av de kommunale tilskuddsmidlene.

Når det gjelder innkreving av fellingsavgift mener noen fylkesmenn at fellingsavgiftene bør være like, i det minste mellom kommunene i samme fylke, men helst over hele landet, og at avgiften bør innbetales etterskuddsvis etter antall felte dyr. Andre forutsetter at kommunene har frihet til å vurdere om fellingsavgiften skal innbetales etterskuddsvis og vurdere størrelsen på fellingsavgiften. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag* viser til at det bør presiseres i regelverket at midlene også skal nyttes til andre viltarter enn hva det innbetales fellingsavgift for, både utgifter til kommunal drift og tilskudd til prosjekter.

Flere fylkesmenn foreslår i tillegg at det innføres fellingsavgift på rådyr. En innføring av fellingsavgift på rådyr vil gi kommunene en bedre økonomisk mulighet til å bistå grunneierne i arbeidet med organisering og tilrettelegging av rådyrressursene. *Fylkesmannen i Telemark* mener bestemmelsen bør utvides til å omfatte både rådyr og bever, og foreslår at «elg og hjort» byttes ut med «hjortevilt og bever». Forslaget begrunnes med at avgifter på disse artene kan medvirke til at forvaltningen forbedres og at artene får høyere status. *Fylkesmannen i Telemark* peker på at fellingsavgiftene for villrein burde

kunne gå tilbake til villreinområdet på samme måte som man nå foreslår at fellingsavgiftene for elg og hjort skal gå til kommunen. Med driftsplaner og villreinnemnda som kontrollorgan, burde avgiftene kunne disponeres av villreinutvalget. Det arbeides for tiden med å etablere en mer regional forvaltning for elg og hjort uavhengig av kommunegrenser. Målsettingen er en grunneierstyrt regional forvaltning av storviltet. Disse elgregionene bør da etter hvert disponere avgiftene innenfor sitt område til tiltak, og på lengre sikt er det derfor mer naturlig at regionene får et viltfond enn at det skal være kommunevise viltfond og at midlene for eksempel disponeres gjennom etablering av en interkommunal hjorteviltnemnd.

Fylkesmannen i Aust-Agder mener det fortsatt bør være én jegeravgift for alle som vil jakte og ser ikke behovet for en differensiering. *Fylkesmannen i Troms* mener at differensiert jegeravgift må knyttes til hjorteviltjakt og ikke storviltjakt, fordi intensjonen med en differensiering av avgiften skal være å sikre midler til sentralt og regionalt styrte FoU-tiltak og overvåkning av hjorteviltbestandene.

Fylkesmannen i Buskerud peker på at høringsnotatet ikke omtaler om fellingsavgiften fra interkommunale storvald skal gå til den kommunen som administrerer valdet og følgelig skriver ut fellingstillatelsen, eller om avgiften skal fordeles på de respektive kommuner. Det antas at den foreslåtte ordningen vil medføre liten vilje til å etablere framtidige storvald over kommunegrenser for de kommuner som vil få sin økonomi svekket som følge av etablering av interkommunale storvald. Dette kan løses ved at «rettmessig» del av fellingsavgiften overføres/innkreves av de respektive kommuner, eller at storvaldkommunen også overtar sin del av utgiftssiden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane foreslår at jaktåret regnes fra og med 1. januar til og med 31. desember. Det er mange hensyn bak dette, blant annet hensynet til rapportering, statistikk, årsbudsjett, regnskap, virksomhetsplaner m.m. Spesielt vil dette være viktig i forbindelse med endringen vedrørende kommunal hjorteforvaltning. En slik endring vil lette kommunenes arbeid og synkronisere kommunal viltforvaltning med andre deler av de kommunale forvaltningsoppgavene.

Det er stor uenighet blant *kommunene* om forslaget. En rekke kommuner ser positivt på endringene og mener at overføring av ansvar og virkemidler vil synliggjøre viltarbeidet i kommunen, noe som vil kunne gi dette arbeidet en positiv stimulans og vilje til ansvar. Mange er prinsipielt enige i overføring av myndighet og ansvar, men skeptiske til de økonomiske konsekvenser. Det vises til at det kan bli problem å få overskudd til å opprette et viltfond, og at kommunens generelle viltforvaltning må sikres en finansiering i de tilfeller hvor inntekter fra fellingsavgifter (kommunalt viltfond) ikke vil dekke utgiftene. Det er ønskelig med en mulighet for å søke dekning for underskudd på fallviltregnskapet. Det påpekes at det er viktig å sikre at inntektene til kommunen går til vilttiltak. Det foreslås at kommunene må få tilført midler de første årene for å bygge opp viltfondet, ellers vil midlene kommunen får inn bare dekke den vanlige drift av viltforvaltningen. Det påpekes også at intensjonene med lovendringen lettere vil kunne følges opp hvis det i tillegg opprettes et fond på fylkesnivå som kan utjevne noe av forskjellene som vil bli mellom store og små elgkommuner. Flere kommuner ønsker at fellingsavgifta skal kunne

benyttes til administrative utgifter i kommunen. I tillegg må underskudd på fallvilthåndtering kunne dekkes fra kommunalt viltfond.

Flere kommuner går imot hele eller deler av reformen, med den begrunnelse at de blir påført økonomiske forpliktelser som de ikke ser noen reell mulighet for å dekke inn. Det vises til at de økonomiske konsekvensene er for dårlig utredet. Det er store forskjeller mellom kommuner når det gjelder inntektspotensiale, og det er ikke ønskelig med økning i avgiftene for jegere eller grunneiere.

Når det gjelder fellingsavgiften påpeker flere kommuner at det er ønskelig med forskuddsvis innbetaling, og at denne bør være lik for hele landet. Det foreslås også at fellingsavgiften bør være todelt, slik at en del blir betalt før jakt i forhold til tildelt kvote og den andre delen etter at dyr er felt.

Det er kommet forslag om at fellingsavgiften for villrein også bør gå til kommunene. En kommune mener at også jegeravgiften bør gå inn i det kommunale viltfondet. Også flere kommuner foreslår at det i loven etableres hjemmel til å fastsette fellingsavgift på rådyr. En åpning for fellingsavgift på rådyr, samt tilbakeføring lokalt av en større del av jegeravgiften, vil gi mindre kommuner en mulighet til å få et viltforvaltningsbudsjett til å balansere. Det bør gis mulighet for fordeling av fellingsavgiften fra interkommunale driftsplanområder på hver kommune.

7.4.2 Kommunal håndtering av fallvilt m.v. av hjortevilt og bever (§§ 13 og 48)

Norges naturvernforbund, Norges Bondelag, NORSKOG, Norges Skogeierforbund, NJFFog Statens naturforvaltningsråd støtter høringsforslaget. Noen påpeker imidlertid at kommuner vil komme i økonomisk underbalanse f. eks. som følge av ekstra store utgifter med viltpåkjørsler. Disse bør få dekket ekstrakostnadene på annen måte enn gjennom forhøyelse av fellingsavgiftene. Enkelte påpeker også at man i praksis legger for mye ansvar til frivillige organisasjoner, hvilket er uheldig bl. a. fordi de mangler vedtaksmyndighet og midler til oppfølging. *UiB* mener det er uheldig at kommunen både skal gi tilatelse til felling og deretter selv få verdien av viltet. Verdien bør derfor tilfalle Viltfondet som i dag. *Grunneiernes Frittstående Viltutvalg* mener felte dyr skal tilfalle kommunen utenom jakttiden. I jaktperioden, bør det kunne bestemmes at det skal tilfalle jaktberettigede.

Fylkesmennene er generelt positive til forslaget om kommunal håndtering av fallvilt av hjortevilt og bever. Flere forutsetter at midler fra det kommunale viltfond kan benyttes til dekning av utgiftene av ettersøk/fallvilt som for en del kommuner vil være større enn inntektene ved omsetning av kjøtt. Det påpekes at inntektsmuligheten for håndtering av fallvilt av rådyr er betydelig lavere enn for elg/hjort, og forutsettes at kommunene får anledning til å prissette det kjøttet som omsettes uavhengig av den fastsatte pris på storfe. Videre er det påpekt at gjeldende lovverk vanskeliggjør muligheten for å få et økonomisk overskudd ved salg av fallvilt. Dette gjelder særlig kommuner hvor hoveddelen av fallvilt er rådyr. Kommunene må få mulighet til å dekke inn underskudd på fallvilthåndteringen. Dette kan skje enten ved inndekking fra det kommunale viltfondet, eller ved statlig refusjon.

Blant *kommunene* er det uenighet vedrørende forslaget om kommunal håndtering av fallvilt av hjortevilt og bever. Enkelte kommuner går mot forslaget med bakgrunn i skepsis til hele den økonomiske/administrative omlegging. Mange frykter at ordningen vil gå med underskudd for kommunen. Flere støtter forslaget, men stiller krav om at underskudd må refunderes av staten.

Kongsberg kommune understreker nødvendigheten av at det kommunale viltfondet kan brukes til å dekke opp underskudd i ettersøksarbeidet, slik det er foreslått. Lokal bruk av jegeravgiftsmidler bør kunne vurderes i forhold til oppgaver knyttet til småvilt og ikke-jaktbart vilt, truede dyrearter og biotopvern/forvaltning.

Haugesund kommune foreslår (ny § 48) «kommunen kan bestemme at hele eller deler av det felte dyret skal tilfalle den som har utført fellingen av fallviltet i stedet for økonomisk vederlag».

Stavanger kommune bemerker at kommunal rapportering av fallvilt bør følge normalår i stedet for jaktåret.

Lillesand kommune er skeptisk til kommunal håndtering av fallvilt av hjortevilt og bever, og forventer at de kommuner som er mest belastet med påkjørsler vil kunne komme i et høyst ufrivillig økonomisk underskudd i fallviltarbeidet. For at kommunene skal få et mer rettferdig og likt utgangspunkt, må denne skjevheten kompenseres på en annen måte enn å øke fellingsavgiften i den aktuelle kommunen.

7.4.3 Omlegging av ordningen med erstatning for hjorteviltskader på innmark

Norges fjellstyresamband er imot å oppheve dagens «Forskrift 28. november 1986 om erstatning for hjorteviltskader og økonomisk støtte til forebyggende tiltak», da det fortsatt vil være områder der forebyggende tiltak ikke er mulig. *Skogeiierforbundet* støtter opphevelse av gjeldende forskrift om erstatning for hjorteviltskader.

NJFF stiller seg nøytral til opphevelse av Forskrift om erstatning for hjorteviltskader og økonomisk støtte til forebyggende tiltak.

Fylkesmennene er enig i departementets forslag og vurderinger, og støtter forslaget om å oppheve forskrift om erstatning for hjorteviltskader i sin nåværende form. Unntaksvis kan det være behov for tilskudd for å dekke lokale mer katastrofepregde skader, og flere peker på at det bør være adgang til å kunne yte midler til forebyggende skader og gi erstatning i spesielle tilfeller. Slike spesielle og ofte uforutsigbare skadesaker er de som oppstår i tilknytning til små eiendommer hvor det ikke er utmarksarealer, men bare innmarksarealer på eiendommen. Det vises også til at det er behov for å presisere hvordan skader på innmark forvoldt av villrein skal håndteres. Det anbefales at ordningen videreføres på kommunalt nivå slik at det kan gis støtte til forebyggende tiltak, med finansiering over den kommunale fellingsavgift.

Fylkesmannen i Buskerud forutsetter at skader forvoldt av elg som trekker inn fra nabokommune vinterstid og som skadekommunen ikke har muligheter for å håndtere ved ordinær jakt, løses ved at berørte grunneiere og kommuner får i stand en ansvarlig regional hjorteviltforvaltning.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag mener at det bør etableres en statlig forskrift hvor kommunen er myndighet som behandler av slike saker som førsteinstans.

Et flertall blant *kommunene* støtter forslaget om å oppheve forskrift om erstatning for hjorteviltskader. Det forutsettes av flere at kommunen i enkelte tilfeller kan ha tilgang til tilskuddsmidler etter søknad til fylkesmannen.

Enkelte kommuner påpeker imidlertid at det fortsatt er behov for en erstatningsordning. De som går imot forslaget begrunner dette i stor grad med problemer med forvaltningen av trekkende bestander. Lokale trekk kan medvirke til at en kommune får fellingsavgiftene, mens en annen har problemene med skader på vinterbeite. Det er ikke i alle tilfeller slik at en kommune kan løse skadeproblem alene, og enkelte kommuner mener derfor det må være en erstatningsordning som fylkesmannen administrerer. En kommune påpeker at fylkesmannen må lage retningslinjer for sitt fylke. To kommuner foreslår at ordningen tas vekk for ett/flerårige plantekulturer, men vurderes opprettholdt for fruktproduksjon.

7.4.4 Endring av viltfondets finansiering av kommunal drift

NJFF støtter forslaget om at midlene i kapittel 1425, post 60, ikke skal brukes til ordinær drift, men går imot at dette skal løses gjennom økte fellingsavgifter. *Norges skogeierforbund* mener det bør slås fast at kommunen ikke kan bruke av fellingsavgiftsmidlene til offentlig administrasjon og forvaltning.

Flere av *fylkesmennene* har ikke hatt merknader til dette punktet, eller gir generell støtte til forslagene i kapittel 4 uten videre merknader. Enkelte av fylkesmennenes innspill som er referert under kan være representative for variasjon i fylkesmennenes syn.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er prinsipielt av den oppfatning at innbetalte avgifter fra jegere hovedsakelig skal tilbakeføres til ulike lokale tiltak, og er bekymret for konsekvensene for arbeidet med viltforvaltning ved å fjerne bidraget til kommunal drift i kommunene som i dag mottar et visst minstebeløp. Generelt trang økonomi vil kunne medføre at få kommuner kan prioritere å øke det økonomiske bidraget til drift noe som igjen kan resultere i mindre offentlig innsats i arbeidet med viltforvaltning dersom dagens tilskudd fjernes. Fylkesmannen gir sin prinsipielle støtte til forslaget om å omgjøre 60-posten, men påpeker at kommunene har ulike forutsetninger med hensyn til kompetanse og ressurser til følge opp en slik ordning ut fra dagens situasjon, og for flere vil situasjonen forverres dersom driftstilskuddet fjernes.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er enig i at det også legges opp til å sikre at kapittel 1425 post 60 omgjøres til tilskudd som gis basert på både egenfinansiering og relevans til fylkesmannens føringer for den enkelte kommune i forhold til hovedutfordringer i viltsammenheng. Det betyr at midler fra denne posten bare kan gis til prioriterte vilttiltak og ikke til ordinær drift. Dersom midlene på kapittel 1425 post 60 fortsatt øremerkes kommunene, vil en etter fylkesmannens oppfatning sikre et økonomisk grunnlag for finansiering av mer tunge regionale viltprosjekter/vilttiltak som en kommune alene ikke vil kunne finansiere utelukkende på egen hånd.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal frykter at viltarbeidet vil bli nedprioritert om denne endringa blir gjennomført, og dette vil kunne føre til at det blir økt

forskjell på viltforvaltningen i de ulike kommunene. Det er forslag om at midlene på post 60 vil bli omgjort til en prosjektrettet tilskuddspost. Tilskudd til prosjekt vil være avhengig av kommunalt engasjement, egenfinansiering og kompetanse. De kommuner som i utgangspunktet er aktive vil forsterke dette ved å lage til prosjekt som styrker økonomien og aktiviteten i kommunen, og kommuner som mangler viltfaglig kompetanse og har dårlig økonomi vil bli tapende dersom endringsforslaget blir gjennomført.

Fylkesmannen i Hedmark anbefaler at kommunal viltforvaltning fortsatt skal finansieres over statsbudsjettet. Fylkesmannen begrunner dette med at man er redd for at viltforvaltningen i kommunene blir nedprioritert dersom det direkte tilskuddet faller bort. Kommunene i Hedmark har gjennomgående vært positive til høringsforslaget, men vært betenkt over at inntektsgrunnlaget for drift og administrasjon bortfaller.

Fylkesmannen i Troms mener forslaget om at kommunene selv skal dekke kostnaden til administrasjon og drift av den lokale viltforvaltning uten en øremerket overføring, må være i samsvar med målsettingen om å integrere viltforvaltningen i annen kommunal forvaltning. Fylkesmannen finner det derfor naturlig at kommunene fullt ut tar ansvaret for disse oppgavene og at finansieringen skjer over kommunenes egne budsjetter. Fylkesmannen mer den kommunale viltforvaltning kan komme styrket ut av omleggingen, men at dette betinger lokalt engasjement og politisk vilje til å prioritere lokal viltforvaltning.

Kommunene er delte i synet på den foreslåtte omlegging. Kommunenes uttalelser på dette punkt er i stor grad koblet sammen med synet på kommunale viltfond og kommunale fellingsavgifter, jf. kapittel 7.4.1. Generelt er den skepsis som fremkommer knyttet til det forhold at departementet foreslår å fjerne det ordinære driftstilskuddet, og mange kommuner mener disse utgifter må kunne dekkes inn ved bruk av kommunale viltfond og fellingsavgifter.

7.5 Departementets merknader

Departementet viser til at de foreslåtte tiltak berører viktige deler av norsk viltforvaltning, både faglig, økonomisk og organisatorisk. Høringsinstansene har fremmet sitt syn på en rekke tema, delvis også tema som ligger utenfor denne høringen. Disse er bare i begrenset grad kommentert av departementet, men vil bli vurdert i det videre arbeidet med revisjon og forenkling av forskriftsverket til viltloven.

7.5.1 Kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond

Departementet konstaterer at de forslag som ble fremmet i høringen har fått generell støtte fra de fleste høringsinstansene. Det kan videre slås fast at høringsinstansenes syn spriker på en del praktiske punkter. Spesielt gjelder dette den praktiske konsekvens av forslagene dersom ikke en sentral styring av fellingsavgiftenes størrelse og bruken av eventuelle kommunale viltfond opprettholdes. Generelt er den motstand som fremkommer hos høringsinstansene knyttet til de økonomiske konsekvenser av forslaget, enten for den kommunale økonomi eller for omfang og kvalitet på viltarbeidet i kommunene, jf. også punkt 7.5.4. Departementet viser til at forslagene tar sikte på å

forbedre både det økonomiske grunnlaget og sikre en sterkere lokal forankring og ansvar. Departementet ser det imidlertid ikke som realistisk at en kan etablere en felles mal for alle kommuner uten en sterk sentral regelstyring. En slik styringsform ønsker departementet å unngå. Departementet mener derfor det må aksepteres at viltforvaltningen gis ulik prioritet og ulike vilkår i kommunene, avhengig av den rolle viltet har i den enkelte kommunale forvaltning.

Departementet opprettholder derfor sitt forslag om at kommunene skal kunne fastsette fellingsavgiften for elg og hjort, innenfor en øvre ramme som fastsettes i de årlige budsjetter. Innenfor denne ramme må det overlates til kommunene å vurdere om avgiften skal settes lavere, eller om avgiften skal innkreves forskuddsvis eller etterskuddsvis. Departementet er forberedt på at dette kan føre til ulikt avgiftsnivå og inntektsgrunnlag mellom kommuner, men dette er vanlig også ved andre kommunale avgifter. Departementet mener videre at viltet generelt sett oppfattes som et fellesgode i befolkningen, og at dette i sterk grad vil føre til en lokalpolitisk opprioritering av feltet.

Departementet har likevel forståelse for at en del høringsinstanser er noe nølende i forhold til forslaget på grunn av usikkerhet med hensyn til de økonomiske konsekvensene. Departementet foreslår derfor at ordningen med kommunale fellingsavgifter og kommunale viltfond ikke låses gjennom et direkte krav i loven, slik høringsforslaget la opp til. Istedenfor foreslås at *Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort*, jf. lovutkastet § 40 annet ledd annet punktum. Departementet forutsetter som nevnt at det bestemmes slike rammer i den årlige budsjettproposisjonen for Miljøverndepartementet, på samme måte som satsene fastsettes i dag. Kommunene vil deretter ha myndighet til å fastsette fellingsavgiftene for elg og hjort innenfor rammen og enten forskuddsvis eller etterskuddsvis. Ved å knytte kommunens myndighet uttrykkelig opp mot Kongens beslutning, får man et mer fleksibelt system enn en fast ordning som slås fast i loven. Dette vil gi en bedre mulighet for løpende oppfølging og eventuelle justeringer av ordningen enn om ordningen skulle fastlegges direkte i loven.

Når det gjelder disponeringen av midlene, fastholder departementet sitt forslag om at fellingsavgifter som fastsettes på kommunalt nivå, skal gå inn i kommunale viltfond. I høringsforslaget gikk dette ikke helt klart fram av lovteksten. Departementet har derfor justert lovforslaget, slik at det i bestemmelsen om viltfond (§ 43) sies uttrykkelig at kommunale fellingsavgifter går inn i kommunale viltfond. Forslaget om at direktoratet kan gi nærmere forskrifter om anvendelsen av midlene i de kommunale viltfond foreslås opprettholdt, men med en litt klarere ordlyd, jf. utkastet § 43 tredje punktum.

Departementet tar sikte på å videreføre ordningen med at direktoratet gir rundskriv med føringer for det kommunale arbeidet med viltforvaltning. Disse rundskriv vil være de viktigste sentrale styrings- og prioriteringssignaler. Departementet ser det imidlertid ikke som hensiktsmessig å detaljregulere hvordan kommunene teknisk disponerer avgifter som innkreves, for eksempel ved fondsstyrer. Departementet legger til grunn at den nødvendige dialog med både rettighetshavere, brukerinteresser, næringsinteresser o.s.v. ivaretas i kommunen, og veies opp mot nasjonale, regionale og lokale mål innen

viltforvaltningen. Hvordan disse avveininger teknisk gjennomføres bør overlates til kommunens frie skjønn.

Disponeringen og prioriteringen i de kommunale viltfond, samt eventuell direkte kommunal finansiering, må etter departementets syn underlegges en ordinær politisk og budsjettmessig behandling i kommunene. Departementet kan derfor ikke se at det er nødvendig å avgrense bruken av midlene til kun praktiske hjortevilttiltak. For det første bør disse vurderinger overlates til kommunen. Dernest er det klart at eksempelvis viltkartlegging i sterk grad kommer hjorteviltet til gode. Det er imidlertid nødvendig å sikre at midlene benyttes innen viltforvaltningen, og dette må ivaretas både gjennom sentral styring og regional oppfølging av bruken av midlene. Jf. også den foreslåtte forskriftshjemmelen, som kan brukes til sentral styring, dersom det skulle være hensiktsmessig.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser mener at fellingsavgiftene for villrein også burde omfattes av de foreslåtte endringer. Imidlertid vektlegger departementet sterkt at forvaltningen av villrein fremdeles skjer i regi av statlige villreinnemnder, og at forvaltningen er både kommune og fylkesovergripende. Departementet viser også til at villreininteressene i sterk grad deltar i disponeringen av innbetalte fellingsavgifter for arten, gjennom arbeidet med tiltaksplaner i villreinforvaltningen. Disse sikrer også at finansiering av viktige tiltak sirkulerer mellom villreinområdene etter en fastsatt plan. Departementet finner derfor ikke er grunnlag for å endre den eksisterende ordning med fellingsavgifter for villrein. Departementet vil imidlertid løpende vurdere dette forholdet, og har også merket seg enkelte høringsinstansers bekymring for den konsekvens omleggingsforslagene kan få for regionale hjorteviltneemnder. Imidlertid mener departementet at det ikke er hensiktsmessig å detaljregulere dette, da kommunene selv bør ta et betydelig ansvar for samordning og koordinering av forvaltningen av trekkende bestander. Departementet har også vurdert forslaget fra flere høringsinstanser om innføring av fellingsavgift på rådyr. Dette forslaget har imidlertid ikke vært høringstema, og departementet finner det ikke formålstjenlig å innføre ytterligere avgifter i forbindelse med omleggingen.

Flere av høringsinstansene har også tatt til orde for at de kommunale viltfond i en startfase må tilføres midler fra sentralt hold. Departementet har ingen betenkeligheter med at fylkesmannen gjennom disponering av både øremerkede kommunale midler, jf. punkt 7.5.4, og ordinære tilskuddsmidler for øvrig, bidrar til de kommunale viltfond. Departementet legger likevel til grunn at slike bidrag ikke må føre til at prioriterte tiltak utsettes eller ikke gjennomføres, mens kapital samtidig legges opp i de kommunale viltfond.

I spørsmålet om differensiering av jegeravgiften er det også delte meninger blant høringsinstansene. Departementet viser til at slik differensiering er praksis innen fiskeforvaltningen, der det betales en høyere avgift for fiske etter anadrom laksefisk, og en lavere avgift for innlandsfiske. Samtidig er det klart at utviklingen av og påvirkningene på hjorteviltbestandene avgjøres av jakt dødeligheten. Departementet mener derfor sentrale myndigheter har et klart ansvar for å opprettholde FoU og overvåkningsvirksomhet for disse artene, og at kostnadene med denne virksomheten bør belastes hjorteviltjege-
rene. Departementet har vurdert å dele fellingsavgiftene i en kommunal og en

statlig del, men funnet at dette vil være upraktisk både administrativt og organisatorisk. Departementet viser for øvrig til omtale under kapittel 10.2.

7.5.2 Kommunal håndtering av fallvilt m.v. av hjortevilt og bever

Departementets forslag innebærer at eiendomsretten til fallvilt m.v. av hjortevilt og bever overføres fra Viltfondet til kommunen. Departementet har forutsatt at de eventuelle inntekter dette arbeidet gir skal inngå i de kommunale viltfond, jf. punkt 7.5.1, samt at utgifter knyttet til arbeidet også kan belastes de kommunale viltfond. Departementet har merket seg at flere høringsinstanser har bedt om at det beholdes en mulighet til sentral refusjon av utgifter som det ikke er inntektsdekning for i de kommunale viltfond. Departementet vil ikke gå inn for en slik løsning, da dette vil bryte med forslagetts prinsipielle utgangspunktet om at arbeidet med slik fallvilthåndtering bør være et kommunalt ansvar. Samtidig vil departementet fremheve at fallviltarbeidet er en praktisk oppgave som egner seg godt å overlate til lokale organisasjoner som ettersøksringer, jeger- og fiskerforeninger, utmarkslag, driftsplanområder o. l. på avtalebasis. Arbeidet har også betydning i forhold til dyrevern, idet dyreetiske hensyn tilsier at man forsøker å finne skadde dyr og avlive dem raskest mulig for å forkorte dyrets lidelser.

Kommunens ansvar for å ivareta fallvilt vil omfatte alle hjorteviltartene, også villrein. Departementet ser ingen grunn til å gjøre et tilsvarende skille ved denne ordningen som det som er foreslått i tilknytning til fellingsavgiftene. Disse to omleggingene er ulike i karakter. Når det gjelder fallvilt, finner departementet det ikke naturlig å skille mellom håndteringen av de ulike hjorteviltartene.

Departementet viser også til at fallvilt av ulike viltarter danner et viktig grunnlag for informasjon om artenes utbredelse, utvikling, sykdomstilstander, genetik, miljøgiftpåvirkning m.v. Innsamling, ivaretagelse og analyse av fallvilt generelt er derfor en oppgave som inngår i den løpende overvåking av viltbestander og arter. Dette arbeidet vil fortsatt være et ansvar for Direktoratet for naturforvaltning, og finansieres over Viltfondet. For andre arter enn hjortevilt er det likevel en begrenset omsettelig verdi.

Grunneiernes Frittstående Viltutvalg har anført at felte dyr bør tilfalle kommunen utenom jakttiden, men at det i jaktperioden bør kunne bestemmes at det skal tilfalle den jaktberettigede. Til dette vil departementet presisere at det ikke foreslås endringer i § 13 utover overføring av ansvar og verdier fra Viltfondet til kommunen. Når det gjelder myndigheten til å tillate felling av hjortevilt og bever som gjør skade, mot tilsvarende fradrag i vedkommendes kvote, så er dette omtalt i forarbeidene til viltloven. På s. 52 i Ot. prp. nr 9 (1980-81) fremgår det at § 13 fortrinnsvis gjelder utenom jakttiden og forutsetter at:

«Forhåndsfelling av denne type bare kan tillates i perioden etter at ordinære fellingstillatelser er utdelt, og før ordinær jakt på vedkommende art starter.»

Det vises videre til viktigheten av å ta ut nettopp det eller de individ(er) som gjør skade og at dette er vanskelig i jaktseasonen ettersom innmarka som regel er høstet.

7.5.3 Omlegging av ordningen med erstatning for hjorteviltskader på innmark

Departementets forslag innebærer at ordningen med erstatning for hjorteviltskader oppheves. Forslaget har i hovedsak fått støtte i høringsrunden.

Departementet viser til den beskrivelse og begrunnelse for endringen som er omhandlet i handlingsplanen «Forvaltning av hjortevilt mot år 2000». Innmarksskadene skal så langt som mulig forebygges gjennom virkemidler som tilpasning av bestandsstørrelse til skadepress og skadefelling. Ansvar for disse tiltakene ligger i kommunen. Departementet kan derfor ikke se at det er grunnlag for å opprettholde en budsjettstyrt erstatningsordning for denne type skader på sentralt nivå. En slik ordning vil også motvirke at den nødvendige tilpasning mellom bestand og beitegrunnlag vektlegges i den kommunale bestandsforvaltningen. Departementet har imidlertid merket seg at flere høringsinstanser har pekt på behov for praktiske tilpasninger i enkeltsaker der en bruker åpenbart er avskåret fra enten å verge seg mot skaden eller å gjennomføre forebyggende tiltak uten tilskudd fra det offentlige. Departementet er derfor kommet til det vil være urimelig å avskjære en mulighet til å vurdere økonomisk støtte i enkeltsaker, men mener det vil være naturlig at disse sakene vurderes i kommunen, og sees i sammenheng med disponeringen av de kommunale viltfond. Departementet understreker at slik adgang til finansiering av tiltak gjennom de kommunale viltfond forutsettes å rette seg mot forebyggende tiltak.

7.5.4 Endring av viltfondets finansiering av kommunal drift

Departementet konstaterer at mange av høringsinstansene nærer betydelig bekymring i forhold til effekten av den endring som foreslås på både kvalitet og omfang av viltarbeidet i kommunene. Høringssvarene i punkt 7.4.1 og 7.4.4 må dessuten sees i sammenheng. En rekke av høringsinstansene peker på et behov for at de kommunale viltfond også skal kunne benyttes til kommunal drift, d.v.s. ordinær møtegodtgjørelse, reiser og sekretærfunksjoner.

Departementet viser i denne sammenheng særlig til den kartlegging som er utført av Østlandsforskning, jf. punkt 7.3.4. Etterhvert som de viltrelaterte oppgavene i større grad integreres i vanlig kommunal drift, herunder gjennom at ansvar legges til hovedutvalg e.t.c., vil en eventuell videreføring av dagens ordning ikke være hensiktsmessig. Tvert imot kan en videreføring av øremerkede tilskudd til drift innebære at disse oppgavene ikke underlegges den nødvendige prioritering og behandling lokalpolitisk, og føre til at arbeidet med viltoppgaver i større grad oppfattes som et statlig ansvar uten tilstrekkelig lokal forankring.

Departementet viser også til at forslaget ikke innebærer en redusert tilgang på økonomiske virkemidler samlet sett, da det forutsettes at de midler som i dag benyttes fra Viltfondet til driftsoppgaver fortsatt skal øremerkes kommunene.

Imidlertid vil omleggingen gi større fleksibilitet i arbeidet med å gjennomføre prioriterte tiltak i kommunene, i tråd med en samlet regional prioritering og rullering. Departementet forutsetter derfor at kommuner som har en aktiv viltforvaltning benytter muligheten til å planlegge og koordinere tiltak med nabokommuner, og fremme tiltaksplaner overfor fylkesmannen.

På bakgrunn av den uro som fremkommer blant høringsinstansene vil likevel departementet gå inn for at fylkesmannen i en overgangsfase kan benytte økonomiske virkemidler fra kapittel 1425 post 60 til å støtte enkeltkommuner med særlige behov for driftsmidler, forutsatt at disse ikke har annen mulighet for finansiering. Departementet er imidlertid av den klare oppfatning at de kommunale viltfond, jf. punkt 7.5.1, ikke skal kunne benyttes til å dekke ordinære driftsoppgaver i kommunene, slik som møtegodtgjørelse, reiser og sekretærhjelp. I den grad fylkesmenn gir slike driftsmidler over kapittel 1425 post 60 skal de derfor ikke inngå i de kommunale viltfond, men gis som ordinært tilskudd.

8 Plikten til å opplyse om jaktutbytte - viltloven § 50

8.1 Bakgrunn

8.1.1 Opplysningsplikten - gjeldende rett

Gjeldende § 50 gir departementet hjemmel til å pålegge «den som har drevet jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort» å gi viltorganene opplysninger til statistiske eller vitenskaplige formål. Myndigheten er delegert til Direktoratet for naturforvaltning. På enkelte områder er myndigheten til å pålegge rapportering lagt til andre forvaltningsnivåer.

Plikten til å gi opplysninger kan omfatte informasjon om jaktutbyttet av ulike arter, viltets kjønn, alder, slaktevekt, geografisk område det ble felt m.v. I de aller fleste tilfelle er det ikke behov for innlevering av biologisk materiale for å oppfylle opplysningsplikten. I noen tilfelle vil imidlertid opplysningene ikke kunne skaffes til veie på annen måte enn gjennom fysiske undersøkelser, og det kan da være aktuelt å pålegge innlevering av hele eller deler av viltet. I disse tilfellene sikrer en forsendelsen, slik at viltet ikke ødelegges. Bl. a. ved bestandsovervåking er det ofte nødvendig å samle inn, f. eks. skrotter av rovvilt eller kjever og kjønnsorganer av hjortevilt, for nærmere undersøkelse ved bl. a. forskningsinstitusjoner. Deler som kan være av interesse for jeger eller rettighetshaver vil kunne tilfalle vedkommende etter at undersøkelsene er gjennomført. Dette vil typisk være aktuelt for skinnen. Praktiseringen av dagens bestemmelse er i samsvar med dette. Departementet ser imidlertid behov for å presisere hva som kan omfattes av opplysningsplikten i lovteksten.

Manglende rapportering

Det har i lang tid vært praksis å føre statistikk over felling og fangst av alt jaktbart vilt. Viltstatistikken er en viktig del av et nasjonalt fauna- og ressursregnskap. Også i et internasjonalt perspektiv er dette et nødvendig hjelpemiddel for å oppnå en koordinert forvaltning.

Faunaens sammensetning og produksjonsvilkår varierer fra sted til sted, noe en naturforvaltning basert på biologisk kunnskap må ta hensyn til. Jaktstatistikk og bestandsovervåking er viktige elementer for å kartlegge det biologiske grunnlaget og tolke effekter av ulike forvaltningstiltak. Viltstatistikk og resultater fra overvåking gir også forskningen informasjon som er nødvendig for å følge populasjonsdynamiske endringer, bestandsstruktur og årsklasseeffekter. En forutsetning for å kunne nyttiggjøre seg dette er imidlertid at det sikres en tilfredsstillende innlevering av opplysninger og annet nødvendig materiale.

Faktagrunnlaget for småviltstatistikken er den innrapportering som kommer fra jegere og fangstmenn. Rapporteringsskjema for felt småvilt sendes ut sammen med jegeravgiften i mars/april. Det skal da rapporteres for det foregående år innen 1. mai. Tilsvarende grunnlag for storviltstatistikken er valdan-

svarliges rapportering av fellingsresultatet til kommunen i henhold til Forskrift 1. august 1989 om forvaltning av hjortevilt.

Fellingsresultatene både for småvilt og storvilt sendes Statistisk Sentralbyrå (SSB), som bearbeider og publiserer jaktstatistikken. Statistikken over felt hjortevilt er i hovedsak tilfredsstillende i dag, mens datagrunnlaget for småviltartene er mangelfullt. Pålegg til alle jegere om rapportering av utbytte fra småviltjakt har vært gjennomført fra og med jaktåret 1994/95. Svarprosenten ligger fortsatt langt under det nødvendige for å kunne utarbeide en pålitelig statistikk. Til dette trengs en svarprosent på minst 70 %. Svarprosenten på rapportering fra småviltjakt har de senere år ligget på rundt 40 %. Ved siste rapportering var svarprosenten på 43 %. Mange kommuner melder også om store problemer med å få fellingsresultatet for hjortevilt innen fastsatt tidsfrist. Det er grunn til å tro at unnlatt rapportering ikke skyldes manglende kunnskap om plikten, men snarere forglemmelse eller bevisst prioritering av andre gjøremål.

Det foreligger derfor et behov for å bedre innrapporteringen for å få det nødvendige grunnlag for forvaltningen.

8.2 Høringsforslaget

Presisering av innholdet i opplysningsplikten

Departementet foreslo i høringsnotatet en presisering i ordlyden om at plikten til å innlevere opplysninger også vil kunne innebære fysisk innlevering av hele eller deler av viltet.

Tilleggsgebyr for manglende rapportering

På bakgrunn av den situasjon som er beskrevet i punkt 8.1.1, foreslo departementet i høringsutkastet å innføre en hjemmel for ileggelse av tilleggsavgift på jegeravgiften for den som etter pålegg unnlater å rapportere om jakt og fangstutbytte, eventuelt ikke overholder fristen. Av hensyn til de praktiske fordeler som ligger i å knytte sanksjonen til en ordning som allerede er etablert, foreslo departementet å knytte kravet om tilleggsgebyr sammen med jegeravgiften for det påfølgende år og med samme frist for innbetaling som jegeravgiften.

8.3 Høringsinstansenes syn

Presisering av innholdet i opplysningsplikten

UiB støtter høringsforslaget.

NJFF aksepterer høringsforslaget, men understreker at pålegg om fysisk innlevering bare må brukes i særlige tilfelle og hvor jegeren må få tilbake verdien av viltet. *Norges Bondelag* aksepterer forslaget, men finner det urimelig at den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter kan pålegges å rapportere.

Enkelte *kommuner* foreslår at eieren av viltet får kompensasjon ved innkreving av deler av jaktutbyttet. Flere kommuner i Oppland påpeker at dersom det påløper store utgifter til slik innsamling, må disse dekkes av staten.

Tilleggsgebyr for manglende rapportering

UiB, UiO, Dyrebeskyttelsen Norge og Norges Skogeierforbund støtter høringsforslaget.

Finansdepartementet mener det må vurderes nærmere om kostnadene knyttet til å kontrollere at opplysningsplikten overholdes og administreringen av gebyret vil kunne overstige nytten av å innføre gebyret. Finansdepartementet mener videre at det ikke er nødvendig at Stortinget fastsetter satsene for fellingsavgiften og for tilleggsgebyret, men tilstrekkelig at Stortinget orienteres gjennom de årlige budsjettproposisjonene. Det vises også til § 50 hvor det står at «Kongen» skal fastsette tilleggsavgiften.

NJFF anfører at det isteden for gebyr bør brukes positive virkemidler for å bedre innrapporteringen. Det vises til at informasjon og skjemaets tilgjengelighet kan bedres. Tidspunktet rapporteringsskjemaet hittil har vært sendt ut (mars/april), anføres videre å være medvirkende til lav innrapportering, da de fleste tenker på dette i forbindelse med jakten om høsten. Også *Norges fjellstyre-samband* mener at andre løsninger bør prøves ut før eventuelt gebyr innføres. *Grunneiernes Frittstående Viltutvalg* går imot innføring av tilleggsgebyr.

Fylkesmennene

Alle fylkesmenn er positive til en endring av loven for å forbedre statistikkgrunnlaget. Det legges blant annet vekt på at jaktstatistikken er viktig ved utarbeidelse av driftsplaner, men at det ikke finnes tilstrekkelige virkemidler for å forbedre statistikken. Flere fylkesmenn viser imidlertid til at endringen ikke vil få virkning for storvald for elg eller hjort der rapportering skjer gjennom jaktleder for hvert jaktfelt. *Fylkesmannen i Buskerud* viser til at endringsforslaget medfører at valdansvarlig kan bli straffet for manglende eller sen rapportering fra en jaktleder, men valdansvarlig behøver nødvendigvis ikke å være jeger, og kan i så fall ikke gis en tilleggsavgift til jegeravgiften. Fylkesmannen foreslår derfor at unnlattelse eller for sen innrapportering av fellingsresultat på elg og hjort medfører at kommunen kan ilegge en tilleggsavgift på fellingsavgiften, noe som medfører at hele jaktlaget straffes. *Fylkesmannen i Hedmark* foreslår at det innføres et tillegg til § 50 som hjemler administrative forføyninger mot valdansvarlige som ikke, innen fastsatt frist, overholder plikten til å opplyse om jaktutbyttet.

Kommunene

Et flertall av kommunene har ikke hatt merknader til endringsforslaget, eller har kun påpekt en positiv holdning til endringen. En kommune mener at ny lovtekst også bør fange opp de som leier ut eller selger jaktkort og ikke selv løser jegeravgift, samt at det bør gis straffebot i stedet for å gi tillegg på jegeravgiften. En annen kommune mener at gebyr for for sen eller manglende innsending av data fra elgjakten må belastes neste års fellingsavgift, og ikke gå på jegeravgiften. Det påpekes at ordningen må gi muligheter for å ilegge valdansvarlige gebyr, og ikke den enkelte jeger. *Bodø kommune* peker på at det også bør vurderes en lignende mulighet for kommunen til å innkreve tilleggsavgift ved manglende innlevering av elgkjever/kjønnsorganer og «sett elg» skjema.

Enkelte kommuner mener innføring av en tilleggsavgift ikke er riktig virkemiddel for å bedre småviltstatistikken. Det fremmes forslag om å legge mer

vekt på holdningsskapende arbeid eller at det legges inn en motivasjonsfaktor som kan øke innrapporteringen.

En kommune mener endringsforslaget til § 50 bør utsettes til samordning med eksisterende ordninger er vurdert.

8.4 Departementets merknader

Presisering av innholdet i opplysningsplikten

Høringsforslaget har stort sett fått bred tilslutning. Enkelte har imidlertid hatt innvendinger. Det gjelder bl. a. *NJFF*, som aksepterer høringsforslaget, men understreker at pålegg om fysisk innlevering bare må brukes i særlige tilfelle og hvor jegeren må få tilbake verdien av viltet. Også enkelte *kommuner* foreslår at eieren av viltet får kompensasjon ved innkreving av deler av jaktutbyttet, eventuelt at store utgifter til slik innsamling dekkes av staten.

Departementet vil understreke at behovet for opplysninger er knyttet både til det faktiske resultat av jakten, samt innhenting av informasjon fra det aktuelle jaktutbyttet. Begge disse forhold er nødvendige for å holde oversikt over utviklingen av viltbestandene, sammensetning av disse, samt måling og analyse av biologiske forhold som ligger til grunn for forvaltningen. Innsamling av slike opplysninger er derfor i jegerenes interesse, da materialet underbygger en forsvarlig og bærekraftig forvaltning av de aktuelle artene. Imidlertid er innholdet i opplysningsplikten avgrenset til de formål som ut fra offentlige interesser er nødvendig. Opplysninger anonymiseres i størst mulig grad i den videre behandlingen av materialet. Samtidig er det for opplysninger og eventuelt innkreving av deler av vilt være nødvendig å vektlegge hensynet til det offentliges behov for et musealt vitenskapelig analysemateriale. Dette innebærer at f. eks. hodeskaller eller skjelettmateriale fra rovdyr ivaretas i universitets- og museale samlinger.

Enkelte høringsinstanser har også tatt opp spørsmål om det bør betales økonomisk kompensasjon til jegeren når hele eller deler av viltet kreves innlevert.

Departementet vil bemerke at hvor det er behov for fysisk innlevering, i de aller fleste tilfeller bare er aktuelt å samle inn organer som ikke har noen økonomiske verdi for jegeren, som kjever, kjønnsorganer m.v. For øvrig er det også i dag praksis for at jegeren beholder selv eller får returnert eventuelle deler av vilt som har økonomisk verdi, f. eks. skinn av rovdyr, troféer som ønskes preparert.

Av hensyn til å klargjøre hjemmelen, mener departementet det er grunnlag for å fastholde den presiseringen som ble foreslått i høringsnotatet.

Norges Bondelag aksepterer forslaget, men finner det urimelig at den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter kan pålegges å rapportere. Retten til å kreve innrapportering fra dem som har leiet jakt- og fangstrettigheter er ikke foreslått endret i denne omgang. Departementet kan for øvrig ikke se at det er grunnlag for å gjøre endringer på dette punkt.

Tilleggsgebyr for manglende rapportering

NJFF har i forbindelse med forslaget om sanksjon for manglende rapportering reist spørsmål om ikke småviltrapporteringen kan bedres tilstrekkelig gjennom bruk av positive virkemidler og informasjonstiltak. Også enkelte kommuner mener at innføring av en tilleggsavgift ikke er riktig virkemiddel for å bedre småviltstatistikken og peker på holdningsskapende arbeid og motivasjonsfaktorer.

Departementet viser til at det helt siden rapporteringsplikten for småvilt ble innført, har vært gjennomført ulike holdningsskapende og motiverende tiltak for å forbedre svarprosenten, uten at dette har hatt tilstrekkelig effekt. Det vurderes også som lite hensiktsmessig å endre tidspunkt for utsendelse av skjemaet, ettersom opplysningene skal gjelde hele jaktåret, d.v.s. for perioden fra 1. april til 31. mars. Departementet mener derfor at det nå er nødvendig å iverksette ytterligere tiltak for å få den ønskede innlevering.

Departementet foreslo i høringsnotatet å innføre hjemmel for ileggelse av tilleggsgebyr på jegeravgiften ved brudd på opplysningsplikten. Også andre løsninger enn tilleggsavgift på jegeravgiften er vurdert, bl. a. tvangsmulkt. Tvangsmulkt ville være en mer effektiv løsning m.h.t. å inndrive de aktuelle opplysninger for det året de ikke innleveres i tide, men ville innebære administrative merkostnader.

Jegeravgiften er en avgift som alle jegere plikter å betale. Ettersom blankett for innbetaling av jegeravgift sendes ut samtidig med skjema for innrapportering av jaktutbytte for småvilt med orientering om plikten til å rapportere, ligger en praktisk fordel i å knytte en tilleggsavgift til denne ordningen.

Departementet ser ikke for seg at en slik ordning med tilleggsgebyr vil omfatte et større antall jegere på sikt. Departementet legger til grunn at adgangen til innkreving av et slikt gebyr i seg selv vil virke preventivt og at rapporteringen vil øke etter hvert som ordningen tas i bruk. Departementet vil videre bemerke at tilleggsavgift ikke er en automatisk følge av overtredelse, men en mulighet for forvaltningen, jf. ordet «kan». I hvilke tilfelle dette vil være aktuelt, må vurderes konkret av viltmyndighetene.

Flere høringsinstanser har påpekt at en ordning med tilleggsavgift på jegeravgiften ikke vil være hensiktsmessig for hjortevilt, der rapporteringsplikten påligger den ansvarlige for valdet. Til dette vil departementet vise til at viltmyndighetene har et valg m.h.t. om de vil reagere med tilleggsgebyr. Når det gjelder subjektene som kan ilegges tilleggsavgift, ser departementet at høringsforslaget inneholdt en snevrere krets enn de subjekter som er omfattet av selve plikten til å inngi opplysninger i henhold til første ledd første punktum. Høringsforslaget hjemlet adgang til å ilegge tilleggsgebyr utelukkende overfor *den som har drevet jakt og fangst*. Denne begrensningen var imidlertid ikke tilsiktet. Av hensyn til den fleksibilitet som ligger i å kunne rette et tilleggsgebyr mot de samme subjekter som er oppregnet i første punktum, ønsker departementet å la adgangen til å ilegge tilleggsgebyr følge opplysningsplikten på dette punkt. Dette vil åpne for vurderinger m.h.t. valg av hvem tilleggsgebyret skal rettes mot og dermed bedre mulighet for å tilpasse sanksjonen til situasjonen i det konkrete tilfellet.

Ileggelse av tilleggsavgift året etter at rapporteringen skulle ha skjedd, er etter sin karakter uegnet til å drive inn opplysningene for det året rapporterin-

gen uteble. Virkningen av sanksjonen i et lengre perspektiv forventes imidlertid å sikre tilfredsstillende datagrunnlag for kommende år. Inntektene ved ordningen vil delvis kunne kompensere for det offentliges kostnader til supplerende utvalgstilling, dersom dette likevel er nødvendig for å skaffe et tilstrekkelig datagrunnlag for forvaltningen. Departementet viser til at hjemmelen for ileggelse av tilleggsgebyr omfatter de tilfelle der avgift faktisk er betalt og rapport ikke avgitt. Dersom jegere avstår fra å betale fellingsavgift eller jegeravgift et gitt år, og dermed ikke driver jakt, vil dette fanges opp av andre rutiner. Jegere som betaler avgiften, men enten ikke utøver jakt eller har et fellingsresultat som er lik null, må likevel rapportere dette resultatet. Departementet vil for øvrig vise til at brudd på opplysningsplikten, i henhold til viltloven § 56, også gjenstand for straff. Strafforfølgning for unnlatt innrapportering vil imidlertid i første rekke være aktuelt i graverende tilfelle.

En kommune har pekt på at en lignende mulighet for kommunen til å innkreve tilleggsavgift bør vurderes ved manglende innlevering av elgkjever/kjønnsorganer og «sett-elg» skjema. Til dette vil departementet bemerke at tilleggsgebyr for manglende rapportering omfatter alle opplysninger som omfattes av § 50, herunder fysisk innlevering.

9 Båndtvangstid og dressurområde for hunder

9.1 Gjeldende rett

Båndtvangstid (§ 52)

Viltloven § 52 fastsetter en båndtvangstid i tidsrommet 1. april til og med 20. august, gjeldende for hele landet. Båndtvangstiden gjelder imidlertid ikke for *hund når den brukes i reindrift og ikke for dressert bufehund når den brukes til å vokte bufe*, jf. § 52 femte ledd. Tilsvarende gjelder også *politihund og lavinehund når de er i tjeneste eller under trening*.

Direktoratet for naturforvaltning og politiet kan i henhold til bestemmelsens siste ledd *for særlige formål* dispensere for bruk av løs hund i båndtvangstiden. I praksis innebærer denne arbeidsdelingen som regel at generelle dispensasjoner for større områder gis av direktoratet, mens mer lokale behov som er avgrenset til et eller et fåtall politidistrikter håndteres av politiet.

Dressurområde (§ 55)

Myndigheten til å samtykke i at et avgrenset område legges ut som dressurområde for hunder ligger i dag til Direktoratet for naturforvaltning. Slikt samtykke kan gis uavhengig av de øvrige bestemmelser i viltlovens kapittel XI. Loven krever at kommunen uttaler seg og at grunneiers tillatelse innhentes før en slik beslutning tas. I praksis håndteres bestemmelsen slik at dressurområder primært legges ut i områder uten betydelige viltbestander. Innenfor området kan hunder trenes/dresseres uten hensyn til båndtvangsbestemmelsene, enten for hele båndtvangsperioden eller for nærmere angitte perioder.

9.2 Høringsforslag

Båndtvangstid (§ 52)

Departementet foreslo i høringsforslaget at begrepet *politihund og lavinehund*, i gjeldende § 52, erstattes med *tjenestehund i aktiv tjeneste*, og at begrepet defineres til å omfatte hunder i aktiv tjeneste i tilknytning til tollvesenets, politiets og redningstjenestens oppdrag. Forslaget var en tilpasning til økt bruk av slike hunder til allmenntilgitt formål. Det ble videre gitt uttrykk for at hunder som benyttes i vekterfirmas virksomhet i all hovedsak holdes i bånd eller er forsvarlig inngjerdet. Også førerhunder utøver sin virksomhet i bånd. På denne bakgrunn ga departementet uttrykk for at en ikke ønsket å innlemme disse grupper i unntaksbestemmelsen.

Myndigheten til å dispensere fra båndtvangsbestemmelsene er i dag lagt til direktoratet og politiet. I tråd med arbeidet med å legge mer ansvar til lokal forvaltning finner departementet det hensiktsmessig å åpne for at denne myndigheten kan delegeres, f.eks. til kommunen, men også eventuelle andre. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet å endre ordlyden til *direktoratet eller den direktoratet bemyndiger*.

Dressurområde (§ 55)

Høringsforslaget innebar overføring av myndigheten til å samtykke i at et avgrenset område legges ut som dressurområde for hunder til kommunen. For det første vil dette gi en bedre sammenheng med den øvrige arealdisponeringen som skjer i kommunen i henhold til plan- og bygningsloven. Kommunen er også et nivå som innehar bedre kompetanse m.h.t. lokale viltinteresser i aktuelle områder og de konflikter som eventuelt foreligger i forhold til friluftsliv og næringsinteresser.

Det ble i høringsnotatet gitt uttrykk for at samtykket i at et område skal legges ut som dressurområde for hunder burde fastsettes ved forskrift.

9.3 Høringsinstansenes syn

Båndtvangstid (§ 52)

Norsk Kennel Klub og *UiO* støtter høringsforslaget. *NJFF* støtter høringsforslaget, men vil også ha unntak i loven for hunder i registreringsarbeid i forbindelse med forskning som er godkjent av kommunen eller fylkesmannen. Også *Norges Fjellstyresamband* ønsker dispensasjonsmulighet for småviltregistreringer.

NJFF ønsker dispensasjonsadgang for godkjente ettersøkshunder benyttet ved ettersøk i offentlig regi. *Norges Skogeierforbund* gir videre uttrykk for at det bør gis unntak i slike tilfelle og viser til at politiets praksis m.h.t. å dispensere fra båndtvangsbestemmelsen i ettersøkstilfelle er varierende.

Fylkesmennene

De fylkesmenn som har merknader til § 52, støtter forslaget om å gjøre unntak for «tjenestehund i aktiv tjeneste». *Fylkesmannen i Troms* mener at unntak fra båndtvang i § 52 også må gjelde hund som benyttes ved forsøk på felling av rovvilt når det er gitt fellingstillatelse etter lovens § 12. *Fylkesmannen i Buskerud* ønsker nærmere vurdert behovet og riktigheten av at politiet fortsatt skal ha hjemmel for å dispensere for bruk av løs hund i båndtvangstid. Det vises til at båndtvangen etter viltloven § 52 skal ivareta viltet, og at politiet ikke best ivaretar disse interesser. *Fylkesmannen i Rogaland* mener at det bør spesifiseres nærmere hva som er særlige formål, for å unngå dispensasjon uten at det er tatt tilstrekkelig hensyn til vilt.

Fylkesmannen i Hedmark viser til at det eksisterer båndtvangsbestemmelser for hund både i reindriftsloven og i viltloven. I tillegg kan kommunen innføre båndtvangsbestemmelser etter bufeloven og det kan innføres særskilte bestemmelser i kommunens politivedtekter. Dette gjør det svært vanskelig for publikum å forholde seg korrekt til alle disse bestemmelsene. Det er derfor et sterkt ønske fra flere hold om en gjennomgang med sikte på en harmonisering av alle disse bestemmelsene.

Kommunene

Også blant kommunene er det stor enighet blant de kommuner som har uttalt seg til forslaget.

Svært mange påpeker at *tjenestehund i aktiv tjeneste* også bør omfatte godkjent ettersøkshund i offentlig (kommunal) tjeneste. Det pekes i den forbindelse på behov for bruk av løshund ved enkelte ettersøk etter skadet vilt, og at det ikke er hensiktsmessig med dagens ordning der det stedlige politi må gi dispensasjon for ettersøk av skadet vilt med løs hund når det ansees nødvendig. Det foreslås også at § 52 første ledd endres slik at også andre områder enn de som er «åpne for alminnelig ferdsel» får vern mot hunder som ikke blir fulgt på forsvarlig måte. En kommune mener begrepet *tjenestehund* bør defineres bedre, slik at det fremgår om det menes hunder i offentlig oppdrag, men eies privat. Det foreslås at kommunene gis anledning til å gi dispensasjon i båndtvangstider.

Dressurområde (§ 55)

Norsk Kennel Klub og *NJFF* støtter høringsforslaget.

Statens naturforvaltningsråd mener at myndigheten til å samtykke i at et område skal legges ut som dressurområde kan legges til kommunen, men at det bør inn i loven at fylkesmannen skal uttale seg før slikt samtykke gis. *Norsk Ornitologisk Forening* vil ha klare vilkår inn i bestemmelsen som sikrer ivaretagelsen av viltinteressene. *UiB* går imot delegasjon til kommunen. *UiB* mener at myndigheten bør ligge hos Direktoratet for naturforvaltning av hensyn til en helhetlig vurdering av slike saker og å unngå for mange dressurbarer.

Fylkesmennene

Alle fylkesmenn som har uttalt seg til endringene i § 55 støtter departementets forslag.

Fylkesmannen i Buskerud viser til at kommunen anses å være bedre i stand til å vurdere eventuelle andre brukerinteresser som eksempelvis vilt, husdyrbeiting og friluftsliv, og forventer at ordningen med dressurområder for hund med dette blir tatt i bruk i større grad.

Fylkesmannen i Aust-Agder påpeker at grunneiers tillatelse må foreligge før kommunen skal kunne samtykke til at områder benyttes som dressurområder til hunder.

Kommunene

De kommunene som har uttalt seg til endringsforslaget støtter i stor grad forslaget om at kommunene gis myndighet til å gi samtykke til at områder legges ut til dressurområde. Det vises til at kommunen er den instans som har best oversikt over konfliktpotensialet i forhold til friluftsliv, næringsinteresser m.v., og at det er riktig at kommunen har denne myndigheten.

9.4 Departementets merknader

Båndtvangstid (§ 52)

Bruken av hund i offentlig kontroll- og oppsynsvirksomhet har de senere år stadig tiltatt. Dette gjelder både innenfor politiets virksomhet, men også andre sektorer som tollvesen og redningstjeneste.

Departementet finner det rimelig at også de tilfeller der hunder benyttes i forbindelse med andre former for tjeneste likestilles med de tilfelle som i dag er unntatt fra båndtvangsbestemmelsen.

Departementet viser til at gjeldende bestemmelse hjemler unntak direkte i loven for hund i nærmere angitte tilfelle. Høringen viser at høringsinstansene i stor grad ønsker en mer omfattende utvidelse av adgangen til unntak fra de generelle båndtvangsbestemmelser enn det departementet gikk inn for i høringsforslaget. Begrepet tjenestehund er av flere høringsinstanser oppfattet som videre enn det departementet la til grunn.

Departementet ser et behov for å presisere bestemmelsen ytterligere ved å nedfelle ulike kategorier som skal unntas direkte i loven. For andre tilfelle som vil kunne ha spesielle behov for å slippe båndtvang, vil departementet understreke muligheten for dispensasjon *for særlige formål* i bestemmelsens femte ledd annet punktum. Ved en tilføyelse av mulighet for direktoratet til å bemyndige andre til å dispensere fra bestemmelsen, vil hensynet til en fleksibel tilpasning i forhold til bruk av løse hunder, f. eks. ved bruk av ettersøks-hunder, kunne tilpasses bedre enn i dag.

På denne bakgrunn foreslår departementet at bestemmelsen endres til kun omfatte hunder i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slike tjenester. For øvrige formål må direktoratet foreta en løpende vurdering av hvem som bør få dispensasjonsmyndighet i forhold til aktuelle behov og hvilke typer tjenester som bør fanges opp av begrepet særlige formål.

Dressurområde (§ 55)

Departementet vurderer det som hensiktsmessig at myndigheten til å fastsette dressurområder etter § 55 legges til kommunen, jf. begrunnelsen i høringsforslaget. Det vises også til at erfaringene med slike områder i hovedsak er gode, da de kanalisierer nødvendig hundetrening i båndtvangstid til områder uten betydelige viltbestander og under organiserte forhold.

Departementet legger videre til grunn at antallet slike områder fortsatt må være beskjedent. For å holde omfanget nede, vil det derfor være naturlig at det etableres interkommunale samarbeid.

Samtykket etter § 55 må etter sitt innhold gis ved forskrift, idet vedtaket vil angå en ubestemt krets av personer, jf. forvaltningslovens § 2.

10 Økonomiske og administrative følger av endringsforslagene

10.1 Endringsforslagene i kap. 4, 5, 6, 8 og 9

Endringsforslagene knyttet til tilpasning av fellingsbestemmelsen for rovvilt som gjør skade i forhold til prinsippet om differensiert forvaltning (jf. kapittel 4) og innføring av ny bestemmelse om felling av vilt i særlige tilfelle (jf. kapittel 5), innebærer begrensede økonomiske og administrative konsekvenser. Det legges ikke opp til at staten skal innta en endret rolle ved søknader om fellings-tillatelse på enkeltindivider etter § 12. Hovedregelen vil fortsatt være at denne type saker løses ved at skadelidte søker og eventuelt får fellingsstillatelse, og selv bærer kostnaden med dette utover eventuelt fellingsvederlag. I tilfeller der forvaltningsmyndigheten av eget tiltak har funnet det nødvendig med inn-grep i bestanden for å forhindre framtidig skade, kan det være aktuelt at kost-nadene belastes budsjettet for forebyggende tiltak. Departementet viser imid-lertid til B. Innst. S. nr. 9 (1999-2000), der stortingsflertallet ser det som nød-vedig at Direktoratet for naturforvaltning etablerer en liten gruppe statlige jegere som kan bidra til effektiv felling. Departementet vil følge opp Stortin-gets merknad på dette punkt i forbindelse med budsjettbehandlingen. Når fel-ling etter § 14 a gjennomføres etter forvaltningens eget tiltak, vil også kostna-dene med slike fellinger måtte bæres av det offentlige. Bestemmelsen forven-tes imidlertid benyttet i relativt sjeldne tilfeller. Hjortevilt og bever som felles med hjemmel i § 14 a, foreslås å tilfalle kommunen, jf. forslag til endring av § 48. For øvrig vil vilt eller verdien av vilt som felles etter forvaltningens eget til-tak, tilfalle Viltfondet.

Endringsforslaget knyttet til utvidelse av retten til forfølgning av såret vilt på annens grunn (jf. kapittel 6) medfører ingen økonomiske og administrative konsekvenser. Det samme gjelder forslaget i kapittel 9 om utvidelse av unntak fra båndtvangsbestemmelsen (§ 52). Forslaget i kapittel 9 knyttet til myndig-het til å samtykke i at område legges ut som dressurområde for hunder (§ 55), innebærer overføring av myndighet til kommunen.

Endringsforslagene knyttet til presisering av plikten til å gi viltorganene opplysninger, samt innføring av tilleggsavgift for å unnlate å inngi opplysnin-ger (jf. kapittel 8), vil ikke medføre behov for økte ressurser. Før tilleggsavgift innføres, er det nødvendig med økt informasjon til den som har drevet jakt og fangst. Det forutsettes at Statistisk Sentralbyrå (SSB) samkjører registre over hvem som har levert rapportskjema for småvilt med Jegerregisteret i Brønn-øysund. Dersom innføring av tilleggsavgift gir forventet økning i innsendt sta-tistikk, vil behovet for særskilte utvalgsundersøkelser bortfalle.

10.2 Endringsforslagene i kap. 7

Endringsforslagene i kapittel 7 knyttet til innføring av kommunale fellingsav-gifter og kommunale viltfond (§§ 40 og 43) og innføring av kommunal rett til

skadefelt hjortevilt og bever, samt fallvilt m.v. av samme (§§ 13 og 48), innebærer overføring av ansvar og virkemidler til kommunene.

Ved gjennomføring av departementets forslag, vil rollefordeling og funksjoner innen det offentlige apparatet for viltforvaltning endres. Endringene vil i hovedtrekk bestå av følgende:

Direktoratet for naturforvaltning

Direktoratets rolle som sentralt fagorgan vil bli tydeligere, og forskriftsverket til viltloven kan i sterkere grad omarbeides i retning av selv bærende forskrifter.

I forhold til de økonomiske virkemidler vil direktoratet fortsatt ivareta sentrale FoU-prosjekter (omfatter forskning, utvikling, utredning og overvåking), samt legge til rette for at de regionale ledd har tilgang på tilstrekkelig økonomiske virkemidler til å ivareta regionale oppgaver. Viltfondets inntekter etter omleggingen vil kun bestå av innbetalt jegeravgift samt fellingsavgift for villrein.

Direktoratets oppgaver vil fortsatt være å gi nasjonale forskrifter om viltforvaltningen, der prinsippet om driftsplaner som et hovedvirkemiddel i lokal forvaltning søkes innarbeidet. Arbeidet med revisjon av någjeldende forskrifter om hjorteviltforvaltningen vil bli iverksatt så snart som mulig.

Fylkesmennene

Fylkesmennene vil ha bedre mulighet til å være premissleverandør for den lokale forvaltning, og etablere en bedre styringsdialog i henhold til de nasjonale mål. Fylkesmannen vil disponere en økonomisk portefølje, som delvis kan nyttes til regionale tiltak, men der hovedtyngden av økonomiske virkemidler øremerkes kommunene.

Kommunene

Kommunen får et samlet ansvar for virkemidler på en viktig del av viltforvaltningsområdet. Samtidig utfordres kommunen til å gjøre tydelige politiske og faglige prioriteringer. Dette vil på sikt føre til at viltforvaltningen integreres bedre i den daglige kommunale drift. Kommunen vil riktignok miste tilgang til midler til ordinær drift av det kommunale forvaltningsapparatet, men gis samtidig anledning til inntjening av midler gjennom kommunale fellingsavgifter på elg og hjort og fallviltinntekter. For å sikre muligheten for iverksettelse av tunge tiltak, som eksempelvis viltkartlegging, gis det samtidig anledning til å bygge opp midler i kommunalt viltfond. For kommuner med en betydelig hjorteviltbestand vil det kunne være inntektsgrunnlag for å kjøpe tjenester knyttet til den praktiske forvaltning, eller mulighet for å inngå hensiktsmessige avtaler med foreninger, lag m.v. Det forutsettes videre at lokal/regional FoU-virksomhet omkring bestandsforhold, trekkforhold, effekter av jakt, o.s.v. søkes finansiert over kommunale viltfond.

Kommunen vil fortsatt ha tilgang til tilskuddsmidler etter søknad til fylkesmannen. Øremerkede kommunale tilskuddsmidler bør prioriteres der det er etablert kommunale handlingsplaner for vilt i tråd med nasjonale mål og regionale prioriteringer. Samtidig bør fylkesmannen i sin prioritering vektlegge

prosjekter og tiltak i de kommuner som har et begrenset inntekspotensiale gjennom henholdsvis fellingsavgifter og fallviltinntekter.

Økonomiske konsekvenser

Lovendringene og de organisatoriske endringene som følger av disse, medfører at fellingsavgiftene og inntekter fra fallvilt ikke lenger inntektsføres i det sentrale Viltfondet, men tilfaller de kommunale viltfondene. Basert på 1999-tall utgjør dette i ca. 31 millioner kroner.

Med utgangspunkt i inntektene fra fellingsavgifter og fallvilt vil de kommunale viltfondene og derigjennom kommunesektoren bli tilført noe større ressurser enn i dag. Tilsvarende vil inntektene til det sentrale Viltfondet reduseres. For å kompensere inntektsbortfallet i det sentrale Viltfondet, vil departementet vurdere en differensiert økning av jegeravgiften som fremdeles skal innbetales til det sentrale Viltfondet. For ikke å øke de totale avgiftene knyttet til utøvelsen av jakt, er det samtidig aktuelt å vurdere å redusere inntektene til de kommunale viltfondene fra fellingsavgiftene tilsvarende.

Regjeringen vil komme tilbake til disse forslagene i forbindelse med den ordinære budsjettprosessen.

Det er ikke aktuelt at de reduserte inntektene fra dagens sentrale Viltfond skal kompenseres gjennom økte utgifter utover det som er avgiftsfinansiert.

Administrative konsekvenser

Ved gjennomføring av forslagene i kapittel 7, vil ordningen med at fellingsavgifter innbetales til en spesiell konto for hver kommune bortfalle. Disse konti disponeres i dag av Direktoratet for naturforvaltning på vegne av Viltfondet. Kommunene vil måtte etablere egne ordninger for innkreving av eventuelle fellingsavgifter, samt opprette kommunale viltfond i henhold til regler gitt av direktoratet. Samtidig vil ordningen med bruttoinnkreving til Viltfondet av inntekter fra fallvilt bortfalle, og kommunene må etablere ordninger for dette. Direktoratet må fortsatt utarbeide standarder for innkreving av fellingsavgifter, da fellingsavgiftsblanketten også er det juridiske grunnlag for felling av tildelt kvote. Direktoratet må også utarbeide et generelt sett med regler for de kommunale viltfond, der formålsstyringen av fondet nedfelles. Disse regler må ikke være til hinder for at kommunen selv detaljerer regelverket ytterligere, f. eks. vurderer hvordan de ulike lokale interesser skal trekkes med i vurderingen av hvordan midler fra de lokale viltfond benyttes.

Rent praktisk vil endringene føre til redusert arbeid for direktoratet knyttet til fondsforvaltningen av dagens viltfond. Samtidig vil kommunen måtte gjøre en jobb med omleggingen av det eksisterende systemet. Imidlertid vil dette ikke føre til vesentlige endringer i kommunenes virksomhet, da de allerede i dag har ansvaret for, og gjennomfører den praktiske innkreving, regnskapsføring, revisjon m.v. av arbeidet knyttet til kommunale driftsmidler, innkreving av fellingsavgifter og håndtering av fallvilt.

For fylkesmannen vil arbeidet med tildeling av kommunale driftsmidler og refusjon av fallviltutgifter bortfalle. Omfanget av arbeidet med målstyring av viltarbeidet i fylkene, vil imidlertid øke noe. I forbindelse med de foreslåtte lovendringer har direktoratet bedt fylkesmennene prioritere arbeidet med å forberede dette overfor kommunen allerede i år 2000.

Samlet sett er det departementets syn at oppgavefordelingen blir bedre ved gjennomføring av forslagene.

11 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 12

Første ledd

Ordet regler er erstattet med *forskrift* for å fjerne eventuell tvil om vedtaksform og innebærer ingen realitetsendring. Myndigheten til å vedta forskriften, som gir den direkte hjemmel for vedtak om felling, tilligger Kongen som tidligere. Den nye § 12 presiserer at felling også kan iverksettes av myndighetenes eget tiltak. Departementet legger til grunn at forvaltningslovens regler om begrunnelse, klageadgang o.s.v. følges på tilsvarende måte som ved felling etter søknad.

Begrepet rovvilt er erstattet med *bjørn, jerv, ulv og gaupe*. Dette er en kodifikasjon av dagens praktisering av § 12. At fellingen må gjelde *et bestemt antall individer* av disse artene betyr at antallet må angis i vedtaket. Det er imidlertid ikke noe rettslig krav at fellingen med nødvendighet må rette seg mot det eller de skadevoldende individer.

Bufebegrepet er ikke foreslått endret i forhold til tidligere ordlyd og er ment videreført i samsvar med tidligere praksis, se for øvrig punkt 4.1, 4.3 og 4.4.

Uttrykket *for å forhindre skade* gjør det klart at bestemmelsen kan anvendes uten at skade har oppstått på vedtakstidspunktet, se også punkt 4.1 om dette. Rovdyrangrep som kan medføre/medfører et vesentlig antall skadde dyr, kan kvalifisere til felling på linje med drepte dyr. Som tidligere, vil også den nye § 12 gi anledning til å felle utenom beitesesong for bufe, på grunnlag av vurdering av flere beitesesonger i sammenheng. Felling vil dessuten etter omstendighetene kunne iverksettes på grunnlag av skadepotensialet for fremtidige beitesesonger, selv om det tidligere ikke har vært skader i det aktuelle området. Dette siste vil imidlertid bare være aktuelt utenfor de områder hvor rovdirene skal underlegges et strengere vern enn ellers (kjerneområder/forvaltningssoner). Dette har sammenheng med prinsippet om *differensiert forvaltning*, som ved den nye bestemmelsen introduseres som begrep i lovteksten, jf. første ledd annet punktum.

Differensiert forvaltning i relasjon til felling etter § 12, betyr at restriksjonsnivået m.h.t. fellingspraksis differensieres. Differensieringen vil kunne være forskjellig for de ulike arter bl. a. som følge av artenes ulike adferdsmønstre, utbredelse og bestandsnivå. Kriteriene for felling på de ulike restriksjonsnivåene må ikke undergrave målsettingen om å *sikre bestandenes overlevelse*. Hensynet til å sikre bestandenes overlevelse anses som såvidt grunnleggende at det er tatt inn i lovteksten. Av den grunn er det også stilt obligatoriske krav om at de nærmere kriterier for felling som fastsettes i forskrift *skal* ivareta dette hensyn. Se nærmere om bruken av ordet *skal* under punkt 4.4. Hvilken størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand som er nødvendig for å *sikre bestandens overlevelse* er først og fremst et faglig spørsmål som forvaltningen må ta stilling til blant annet på bakgrunn av vitenskape-

lige betraktninger og den til enhver tid foreliggende kunnskap, se mer om *sikre bestandens overlevelse* under punkt 4.4.

Differensiert forvaltning kan bl. a. få sitt uttrykk gjennom særskilte kriterier for felling i nærmere bestemte områder, f. eks. innenfor og utenfor fastsatte kjerneområder eller forvaltningssoner, jf. første ledd tredje punktum. Vektleggingen av ulike kriterier vil også kunne variere mellom ulike arter eller bestander av rovvilt. I noen tilfeller vil også vurderingen avhenge av alder, kjønn og sosial status på det eller de individer det er snakk om å felle. Uansett valg av differensiering, må kriteriene for de ulike nivåene samlet sett være egnet til å ivareta levedyktige bestander av artene. I hvilke tilfelle og i hvilket omfang felling kan skje i forhold til bestandens tilstand og utvikling, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle og i samsvar med de vilkår og skjønnsavveininger forskriften angir.

Første ledd annet og tredje punktum regulerer hva en forskrift i henhold til første punktum *skal* inneholde, men er ikke uttømmende m.h.t. hva den *kan* inneholde.

Om uttrykket *uten hensyn til de regler som eller gjelder*, se punkt 4.1 og 4.4.

Annet ledd

På grunn av at prinsippet om differensiert forvaltning er presisert nærmere i to punkter i lovutkastet, er gjeldende siste punkt om at fellingstillatelsen skal gjelde et bestemt område og tidsrom, skilt ut i et eget ledd. Det er videre tatt inn en ren språklig presisering om at bestemmelsen gjelder *avgjørelse om felling i henhold til forskrift etter første ledd*.

Hva som ligger i at tillatelsen skal gjelde *et bestemt område og et bestemt tidsrom* er ment videreført i samsvar med tidligere praksis, se punkt 4.1 og 4.4.

Til § 13

Endringsforslaget innebærer at hjortevilt og bever, eventuelt verdien av disse, som i henhold til første ledd tredje punktum har tilfalt Viltfondet, i stedet tilfaller kommunen. Dette innebærer et ansvar for ivaretagelsen og omsetning av viltet, i tillegg til ansvaret for forvaltningen av midlene. Kommunen har fra tidligere hatt all øvrig myndighet i henhold til § 13. Se for øvrig punkt 7.2.2 og 7.5.2.

Til § 14

Gjeldende § 14 a er tatt opp i § 14 for så vidt gjelder felling som ikke skjer av forvaltningens eget tiltak, se punkt 5.4. Ordlyden og praktiseringen foreslås ellers ikke endret.

Tillegget *eller begrense påvirkning som nevnt i annet ledd tredje punktum* i annet ledd, kan synes unødvendig ved siden av *avverge skade*. At noen arter reduserer andre arters reproduksjon, typisk ved at noen arter er byttedyr for andre arter (predasjon), er imidlertid et naturlig forhold, og vil vanligvis ikke bli betraktet som skade i et biologisk perspektiv. Departementet mener derfor at det er hensiktsmessig å nevne dette i tillegg til skade. Gjeldende forskrift etter § 14 og 14 a nevner også begrepene skade på reproduksjon og predasjon.

*Til § 14 a**Første ledd*

Myndigheten etter § 14 a foreslås lagt til Direktoratet for naturforvaltning *eller den det bemyndiger*. Slik videre delegasjon kan være aktuelt til fylkesmannen eller kommunen, se for øvrig punkt 5.4.

Uten hensyn til de regler som ellers gjelder vil si at viltet kan felles selv om det ikke er fastsatt jakttid for arten, eller at det kan felles utenom fastsatt jakttid. Det betyr videre at det kan anvendes fellingsmetoder som ellers ikke aksepteres. Se for øvrig merknadene til § 12.

Når myndighetene iverksetter felling *av eget tiltak* betyr dette at beslutning om felling treffes uavhengig av om noen søker om fellingstillatelse. Se også punkt 5.4 om beslutningens forvaltningsrettslige karakter.

Bestemmelsen omfatter alle viltarter, men ved den skjønnsmessige vurderingen av om felling anses som nødvendig for å forhindre skade, må myndigheten ta hensyn til bl. a. den bestandsmessige situasjonen for den aktuelle arten, jf. punkt 5.4.

Felling skal kun skje dersom det *anses nødvendig* for å ivareta den aktuelle interessen. I denne skjønnsmessige vurderingen må det først og fremst legges vekt på om det er andre tilfredsstillende muligheter for å forhindre skade, men også hvilken interesse det er som trues, og hvordan bestandssituasjonen for den aktuelle arten er.

Bestemmelsen skal ivareta *offentlige interesser*. Eksempler på dette er å forhindre at mennesker kommer til skade (*skade på person*), at materielle verdier skades vesentlig (*vesentlig skade på eiendom*), eller at det oppstår *skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer*. Det kan videre for eksempel være helsemessige hensyn mer generelt enn det som direkte er knyttet til skade på person, eller sikkerhetsmessige hensyn. Ikke enhver offentlig interesse kan gi grunnlag for felling, jf. tilføyelsen *av betydning*. Det vil være et skjønnsmessig spørsmål hva som må anses for å være av en slik karakter. Betydningen av den interessen som skal ivaretas må dessuten veies opp mot interessen av å bevare viltet, særlig når det gjelder truede arter.

Når det gjelder eiendom, stilles det krav om *vesentlig* skade, d.v.s. at ikke enhver potensial skade på eiendom er nok til å kunne utløse et vedtak om felling. Skadepotensialet må være av en slik karakter, at det blir en offentlig interesse av betydning å gripe inn. I en del tilfeller vil det dessuten kunne være andre løsninger for å avverge skade, slik at forvaltningen ikke anser felling som det «nødvendige» virkemiddel, jf. ovenfor.

Heller ikke enhver mulig *skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer* vil være nok til å kunne beslutte felling: Skadepotensialet må også her være av en slik art at det er en *offentlig interesse av betydning* å hindre den forventede skade. Se for øvrig også punkt 5.4 foran, om hvilke skadesituasjonene man spesielt sikter til. Med *naturlig* menes viltlevende og naturlig forekommende arter i Norge. *Fauna* er all fauna, ikke bare de arter som omfattes av viltloven.

Annet ledd

Forskriftshjemmelen i annet ledd gir blant annet mulighet til å stille opp særskilte krav ved felling av nærmere bestemte arter, nærmere beskrivelse av

skadetyper, eller prosedyrekrav forut for beslutning. Det kan også være aktuelt at det i forskriftsform gis en nærmere presisering av fellingsadgangen for å forhindre skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer.

Tredje ledd

Om behovet for bestemmelsen, se punkt 5.4. En forutsetning for å kunne gå inn på annens eiendom er at det er nødvendig for å få gjennomført felling på best mulig måte, jf. uttrykket *om nødvendig*. Det samme uttrykket er også retningsgivende for *hvordan* man i tilfellet gjør bruk av annens eiendom: Dette skal skje så skånsomt som mulig, i størst mulig grad etter samråd med grunneier, og bruken av annens eiendom skal heller ikke være mer omfattende enn nødvendig for å få gjennomført felling.

Til § 34

Endringen består i at begrepet hjortevilt erstattes med begrepet *storvilt*.

Gjennom henvisning til avgrensningen av storviltbegrepet i § 1-2 i «Forskrift av 21. mars 1997 om våpen og ammunisjon til storvilt- og småviltjakt, og skyteprøve for storviltjegere», er hvilke arter som er gjenstand for forfølgningsrett avklart inntil videre. Eventuelle senere endringer i forskriften er ikke ment å automatisk innvirke på virkeområdet for bestemmelsen om forfølgningsrett. Forutsatt at det faller inn under begrepet storvilt, vil forfølgningsretten kunne utvides på selvstendig grunnlag.

Forfølgningsretten i § 34 får anvendelse når jakten foregår i former som er knyttet til grunneierretten, og avgrenses mot viltloven § 35 som gjelder forfølgningsrett når felling utføres av andre enn den jaktberettigede med hjemmel i viltloven §§ 12, 13 eller 14 a.

I *tilegne seg*, ligger at jegeren i utgangspunktet vil ha eiendomsretten til felt såret vilt, isteden for grunneieren (§ 27) eventuelt viltfond eller kommunen (§ 48). Viltloven § 50 kan imidlertid gripe inn i denne retten i den forstand at han kan måtte avgi hele eller deler av viltet for å innfri opplysningsplikten. I de fleste tilfelle vil dette ikke være nødvendig med fysisk innlevering. Se for øvrig merknader til ny § 50.

Bestemmelsens første ledd har fått et nytt fjerde punktum som hjemler adgang for Kongen til å gi nærmere forskrift om hva som skal innbefattes i storviltbegrepet.

For øvrig er bestemmelsen ment praktisert som tidligere.

Til § 35

§ 14 a er tatt inn blant de bestemmelser der det kan være aktuelt at andre enn den jaktberettigede feller viltet. § 14 a vil etter lovforslaget gjelde felling av viltmyndighetenes eget tiltak, jf. merknadene til § 14 a og punkt 5.4. For å kunne gjennomføre felling på en mest mulig effektiv måte, vil det i slike tilfeller ofte være nødvendig at myndighetene selv peker ut jegere med spesialkompetanse.

Til § 40

Se kapittel 7.5.1.

Den praktiske gjennomføringen av at *Kongen kan bestemme* at kommunen kan fastsette fellingsavgiftene for elg og hjort, forutsettes å skje gjennom den årlige budsjettprosessen for Miljøverndepartementets budsjett.

Innenfor nærmere rammer vil si at det settes et tak for de fellingsavgiftene som kommunen kan fastsette. Kommunen står imidlertid fritt til å fastsette en lavere avgift, og til å bestemme om avgiften skal betales forskuddsvis eller etterskuddsvis.

Det vil kunne bestemmes at kommunen får ansvaret for fastsettelsen av avgiften for elg eller hjort, eller begge disse artene. Myndigheten kan forbeholdes visse kommuner, selv om departementet i første omgang ikke tar sikte på en slik løsning, jf. kapittel 7.5.

Kommunal *fastsettelse* av fellingsavgiften for elg og hjort knyttes opp til *disponeringen av midlene* i § 43.

Til § 43

Hovedregelen om et sentralt viltfond («Viltfondet») er opprettholdt. Samtidig er det tilføyd et nytt annet punktum om opprettelse av kommunale viltfond for fellingsavgifter fastsatt av kommunen. Som følge av dette er bestemmelsens overskrift endret til ubestemt flertalls form.

Med *fellingsavgifter som fastsettes av kommunen*, menes de fellingsavgifter som etter Kongens bestemmelse etter § 40 fastsettes av kommunen. Disse fellingsavgiftene skal gå inn i *kommunale viltfond*. Det vil si at opprettelsen av kommunale viltfond er en forutsetning for at kommunene skal kunne disponere fellingsavgiftene for elg og hjort.

Med *tilsvarende kommunale viltfond* menes at også kommunale viltfond skal være *til fremme av viltforvaltningen*, jf. første punktum. Eventuelle regler etter siste punktum vil kunne bidra til å sikre dette målet.

Til § 48

I tillegg til innholdsmessige endringer i forhold til kommunal viltforvaltning, er det foretatt en språklig redigering av hele bestemmelsen.

Ordet *er* i første punktum er flyttet for å tydeliggjøre at *ulovlig* relaterer seg til handlingsalternativene som følger. Av språklige hensyn er likevel ordet *ulovliggjentatt* i sistnevnte alternativ. Henvisningen til § 43 første punktum i lovteksten er tatt inn for å tydeliggjøre koblingen mellom bestemmelsene.

Endringen i § 48 innebærer at fallvilt m.v. av hjortevilt og bever, eventuelt viltets verdi, tilfaller kommunen isteden for Viltfondet. Tilføyelsen vedrørende vilt felt etter § 14 a, innebærer at slikt vilt tilfaller Viltfondet. Likevel slik at hjortevilt og bever tilfaller kommunen.

I likhet med § 13 innebærer ansvaret etter § 48 ansvar for ivaretagelsen og omsetning av viltet, herunder egg, i tillegg til ansvaret for forvaltningen av midlene.

For øvrig er bestemmelsen ment praktisert som tidligere.

*Til § 50**Første ledd første punktum*

Det er presisert i ordlyden at opplysningsplikten også omfatter fysisk innlevering. Hjemmelen vil i samsvar med dagens praksis bare brukes i de tilfeller slike opplysninger ikke kan skaffes på andre måter. En vil da sikre at viltet ikke ødelegges ved forsendelsen. Når det gjelder gaupe, jerv, og ulv, vil det først og fremst være skinnene som er av interesse for jegeren. Dette vil kunne fås av før skrotten, eller deler av den, sendes inn. Når det gjelder bjørn, hvor også kjøttet vil være av verdi for jegeren, vil det i praksis ordnes opp med kjøttkontroll/prøvetaking i forbindelse med flåing/slakting, se også punkt 8.1.1.

Første ledd annet punktum

Viltmyndighetene har i henhold til første ledd annet punktum mulighet til å ilegge tilleggsgebyr på jegeravgiften overfor den som ikke har etterkommet pålegg om å inngi opplysninger i henhold til første ledd første punktum, eventuelt ikke oppfylt plikten i tide. Hjemmelen til ileggelse av tilleggsgebyr omfatter de tilfelle der avgift faktisk er betalt og rapport ikke avgitt. Jegere som betaler avgiften, men enten ikke utøver jakt eller har et fellingsresultat som er lik null, må likevel rapportere dette resultatet.

Satsene for tilleggsgebyret fastsettes av Kongen. Se for øvrig punkt 8.3.

Til § 52

Nye unntak fra båndtvangsbestemmelsen er *hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste*. Når det gjelder hund i redningstjeneste, er det fortrinnsvis ment redningstjeneste i offentlig regi. Videre er det foretatt en språklig forenkling ved at uttrykket *ikke for...* nå speiler hen på alle unntakene som oppregnes i femte ledd første punktum, uten at dette uttrykket gjentas for hvert tilfelle.

Bestemmelsen tilføyes videre en hjemmel for direktoratet til å delegere myndigheten til å dispensere fra båndtvangsbestemmelsen *for særlige formål*. Departementet har i første rekke tenkt på kommunen, men også andre kan være aktuelle. Se også punkt 9.4.

Til § 55

Den foreslåtte endring er utelukkende en overføring av myndighet fra Direktoratet for naturforvaltning til kommunen. Tidligere tolkning og praksis knyttet til bestemmelsen er ment videreført, se punkt 9.1.1.

Miljøverndepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven) i samsvar med et framlagt forslag.

Tilråding fra Miljøverndepartementet ligger ved.

Forslag til lov om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven)

I

I lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

«(fellingstillatelse for å forhindre at rovvilt gjør skade)

Etter nærmere *forskrift* som Kongen fastsetter kan departementet, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, *iverksette felling av eget tiltak eller gi tillatelse til felling av et bestemt antall individer av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe eller tamrein. Forskriften skal gi regler om differensiert forvaltning. For å sikre bestandens overlevelse skal det i forskrift fastsettes særskilte kriterier for adgangen til felling i nærmere bestemte områder.*

Avgjørelse om felling i henhold til forskrift etter første ledd skal være begrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom.»

§ 13 første ledd tredje punktum skal lyde:

«Ellers tilfaller det felte dyr eller verdien av dette kommunen.»

§ 14 skal lyde:

«(felling av andre viltarter som gjør skade)

Departementet kan gi forskrifter om at bestemte viltarter som gjør skade i nærmere angitte tilfelle, kan felles uten hensyn til fredning og jakttider. Forskriftene kan gjelde felling hele året eller bestemte tidsrom og for hele landet eller bestemte områder. *Det kan i forskriftene gis regler om felling utenom fastsatt jakttid av bestemte viltarter som vesentlig reduserer andre arters reproduksjon.* Forskriftene kan bestemme at det vilt som felles etter første eller tredje punktum, skal tilfalle Viltfondet.

Et vilkår for felling etter foregående ledd er at eier, bruker eller rettighets-
haver i rimelig utstrekning har forsøkt andre tiltak for å avverge skade eller begrense påvirkning som nevnt i første ledd tredje punktum.»

§ 14 a skal lyde:

«(felling av vilt i særlige tilfeller)

Direktoratet eller den det bemyndiger kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom som ikke omfattes av § 12 og § 13, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om adgangen til å iverksette felling etter første ledd.

Felling som nevnt i første ledd kan om nødvendig gjennomføres på annens eiendom.»

§ 34 første ledd skal lyde:

Den som på lovlig grunn sårer *storvilt*, har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen enn jegeren har jaktretten. Forfølgingsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølging. *Kongen kan i forskrift fastsette hvilke viltarter som skal regnes som storvilt.»*

§ 35 skal lyde:

«(felling utført av andre enn den jaktberettigede)

For felling av vilt i henhold til lovens § 12, § 13 og § 14 a kan direktoratet bestemme at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede.»

§ 40 annet ledd skal lyde:

«For hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort.»

§ 43 skal lyde:

«(viltfond)

Jegeravgiften og fellingsavgiften går inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. *Fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Direktoratet kan gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond.»*

§ 48 skal lyde:

«(viltfondets og kommunens eiendomsrett)

Vilt som ulovlig er felt, innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av dette, tilfaller Viltfondet etter § 43 første punktum. Det samme gjelder forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet i medhold av § 12 og § 14 a, av humanitære grunner eller under nødverge eller nødtilstand.

Hvis viltet som nevnt i første ledd er hjortevilt og bever, tilfaller viltet i stede kommunen. Kommunen kan likevel overlate hjortevilt og bever som er ulovlig felt i jakttid, eller dets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i hans fellingskvote.

Kommunen skal så vidt mulig sørge for at viltet blir tatt vare på.»

§ 50 skal lyde:

«(pliktil å opplyse om jaktutbytte)

Departementet kan bestemme at den som har drevet jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort, kan pålegges å gi viltorganene opplysninger, *herunder innlevere hele eller deler av viltet*, til statistiske eller vitenskapelige formål. *Dersom slikt pålegg ikke er etterkommet, kan det ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften for det påfølgende jaktår etter sats som Kongen fastsetter.*»

§ 52 femte ledd skal lyde:

«Reglene i annet og tredje ledd gjelder ikke for hund når denne brukes i reindrift, *dressert bufehund når den brukes til å vokte bufe eller hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste*. Direktoratet eller den direktoratet bemyndiger og politiet kan for særlige formål dispensere for bruk av løs hund i båndtvangstid. Politiets avgjørelse kan påklages til direktoratet.»

§ 55 skal lyde:

«(dressurområde)

Kommunen kan uavhengig av reglene i dette kapittel, samtykke i at et avgrenset område legges ut som dressurområde for hunder. Før samtykke gis skal grunneierens tillatelse innhentes.»

II

Lovendringene i §§ 13, 40, 43 og 48 trer i kraft 1. januar 2001.

Lovendringene i §§ 12, 14, 14a, 34, 35, 50, 52 og 55 trer i kraft straks.

